

Projectverslag van Luuk de Jong

Afstudeerproject 'Nieuwe Godsdienst methode'

Student: Luuk de Jong
Studentnummer: 120401
Opdrachtgever: CSG Het Streek, locatie Bovenbuurtweg, Ede
Contactpersoon opdrachtgever: Adryan Nijland
Begeleider CHE: Hendrik Jan de Bie
Beoordelaar CHE: Jan van der Plas
Inleverdatum: 11 juli 2013

Inhoudsopgave

Inleiding	5
Vraagstelling van het onderzoek	5
Deelvragen	5
Identiteit van de school en de leerlingen: De doelgroep	6
HOOFDSTUK 1: WELKE BETEKENIS HEEFT DE BIJBEL VOOR LEERLINGEN OP HET STREEK?	8
1.1 Inleiding	8
1.2 Resultaten.....	8
1.2.1 Godsdienstige achtergrond van de leerlingen	8
1.2.2. De interesses van de leerlingen.....	9
1.2.3. De betrouwbaarheid van het Nieuwe Testament.....	10
1.2.4. Tips voor de lay-out van de nieuwe methode.....	11
1.2.5. Overige opmerkingen en tips	11
1.3 Conclusie	11
HOOFDSTUK 2:WELKE VERBINDINGEN TUSSEN DE BIJBEL EN DE LEEFWERELD VAN	12
2.1 Inleiding	12
2.2 Leerstof elementariseren: Bert Roebben.....	12
2.3 Leerlingen gevoelig maken met een doel voor ogen: Jef Bulckens.....	12
2.4 Het godsdienstpedagogisch klimaat: De oase.....	13
2.5 Godsdienstpedagogisch doel	14
2.6 Conclusie	14
HOOFDSTUK 3: WAT MAAKT HET NIEUWE TESTAMENT BETROUWBAAR EN HOE KAN DIT HET BESTE OVERGEBRACHT WORDEN AAN LEERLINGEN?	15
3.1 Inleiding	15
3.2 Wat betekent het woord <i>betrouwbaarheid</i> ?	15
3.2.1 Betrouwbaarheid door authenticiteit	15
3.2.2 Betrouwbaarheid door kloppende feiten.....	16
3.2.3. Betrouwbaarheid doordat de herkomst of schrijver van een product betrouwbaar is.....	16
3.3 Wat maakt het Nieuwe Testament betrouwbaar?	16
3.3.1 Geloof	16
3.3.2 Authenticiteit.....	17
3.3.3 Kloppende feiten	18

3.3 Wat heeft Het Streek bedoeld met het begrip <i>betrouwbaarheid</i> als rode draad door de methode?	20
3.4 Hoe brengen we de vastgestelde betrouwbaarheid over aan de leerlingen?	20
3.5 Conclusie	21
HOOFDSTUK 4: UITWERKING EN RESULTATEN VAN DE WORKSHOP ‘TRIALOGISCH LEREN’	22
4.1 Inleiding	22
4.2 Voorbereiding.....	22
4.3 Resultaten.....	23
4.4 Conclusie	23
HOOFDSTUK 5: BEGRIPSVERDUIDELIJKING EN VERANTWOORDING	24
5.1 Inleiding	24
5.2 “Inleiding”	24
5.3 “Betrouwbaarheid”	25
5.4 “Wat staat er in het Nieuwe Testament?”	25
5.5 “De evangeliën”	26
5.6 “De leefwereld van de eerste christenen”	26
5.7 “Handelingen”	27
5.8 “De brieven”	28
5.9 “Openbaring”	28
5.10 Conclusie	29
Conclusie en samenvatting.....	30
Samenvatting.....	30
Conclusie	30
Overigen	31
Discussie	31
Aanbevelingen.....	31
Korte persoonlijke terugblik op de leeropbrengst	31
Feedback	32
Bewijsstukken communicatie met opdrachtgever en projectcoach.....	33
Literatuurlijst en Paginaverantwoording.....	34
Ontstaan van het Nieuwe Testament	34
Inhoud van het Nieuwe Testament.....	34
Godsdienstpedagogiek:.....	34
Overig:	34

Bijlagen	35
Bijlage 1: De enquête voor de leerlingen uit de tweede klas op Het Streek.....	35
Bijlage 2: De uitslagen van de enquête	37
Gezamenlijke resultaten (alle drie de klassen):	37
Tips van de leerlingen (gezamenlijk) voor de methode:	38
Tips van de leerlingen (gezamenlijk): Overig.....	39
H2B (Havo 2).....	40
H2X (Havo Technasium)	43
A2C (Vwo 2)	46
Bijlage 3: Powerpointpresentatie Workshop Trialogisch Leren	49
Bijlage 4: Bewijsstuk communicatie met projectbegeleider: Eerste versie projectplan.....	51
PROJECTPLAN	54
DE METHODE.....	61
1. Inleiding	62
2. Betrouwbaarheid.....	67
3. Wat staat er in het Nieuwe Testament?	73
4. De evangeliën	77
5. De leefwereld van de eerste christenen	82
6. Handelingen	86
7. De brieven	91
8. Openbaring.....	96
TOETS.....	100
DOCENTENHANDLEIDING.....	104
360 GRADEN FEEDBACKFORMULIEREN AFSTUDEERBEGELEIDER EN OPDRACHTGEVER	111
PUBLIKATIE VOOR EEN VAKBLAD	113
SAMENVATTING	114

Inleiding

Dit onderzoek bouwt voort op een onderzoek op CSG Het Streek wat in het voorjaar van 2013 is afgerond. Jeroen Heinen, student aan de CHE en stagiair op Het Streek, voerde dit onderzoek uit. Hij heeft samen met de sectie Godsdienst een framework¹ gerealiseerd. In dit framework is de visie van de sectie Godsdienst tot stand gekomen. De verschillende deelaspecten zoals theologie, pedagogiek en didactiek komen allemaal aan bod. Ook worden er in dit document doelen geformuleerd voor ieder leerjaar. Dit framework is opgezet omdat de sectie de huidige methode graag wil vernieuwen. Deze methode is een zelfgeschreven methode, maar helaas al bijna 30 jaar oud. Vernieuwing is hard nodig. Voordat de methode opnieuw wordt geschreven, wilde de sectie hun eigen visie op het vak in kaart brengen. Jeroen heeft hier zijn afstudeerproject van gemaakt. Vervolgens wordt vanuit de visie en doelen van dit framework de methode vernieuwd. Vanaf dit punt start mijn onderzoek. Ik ga een deel van de godsdienstmethode van Het Streek vernieuwen.

In dit document staat de theoretische verantwoording van het concrete eindproduct van mijn onderzoek, namelijk de godsdienstmethode *Ontstaan en inhoud van het Nieuwe Testament* voor HAVO/VWO2.

Door het beantwoorden van de hoofd- en deelvragen wil ik een duidelijk kader scheppen waarbinnen de methode geschreven gaat worden. In de deelvragen zal ook mijn verantwoording doorklinken. Deze verantwoording geschiedt op didactisch, pedagogisch en theologisch gebied. De hoofdvraag zal aan het einde van het onderzoek beantwoord worden.

Vraagstelling van het onderzoek

In het begin van het schooljaar 2012-2013 heb ik met de huidige methode het ontstaan van het Nieuwe Testament proberen duidelijk te maken aan de leerlingen. Dit onderwerp staat ver van hun af. De methode bood niet veel mogelijkheden om de stof te dichterbij de leerlingen te brengen en tijdens de lessen heb ik hier ook mee geworsteld. De hoofdvraag van dit onderzoek luidt daarom:

Hoe kunnen de thema's 'Het ontstaan van het Nieuwe Testament' en 'De inhoud van het Nieuwe Testament' op de juiste manier worden vormgegeven, zodat er aansluiting is bij de leefwereld van jongeren anno 2013 en de stof begrijpelijk en relevant voor hen is?²

De hoofdvraag is tweedelig. Enerzijds wil ik onderzoeken *wat* er precies gedoceerd moet worden aan de leerlingen, anderzijds wil ik kijken naar *hoe* deze stof vervolgens het beste overgebracht kan worden aan leerlingen.

Deelvragen

De deelvragen / -onderwerpen die aan bod komen zijn de volgende:

1. Welke betekenis heeft de Bijbel, m.n. het Nieuwe Testament, voor leerlingen op Het Streek?
2. Welke verbanden tussen de Bijbel, m.n. het Nieuwe Testament, en de leefwereld van jongeren van de 21^e eeuw worden er aangereikt door de literatuur van de godsdienstpedagogiek?

¹ Volledige titel van dit document is *Framework voor Godsdienst (onderbouw)*.

² Hier volgt een korte toelichting op sommige gekozen woorden van de vraagstelling. *Begrijpelijk*, want de leerlingen moeten niet afhaken omdat de leerstof slechts theologische vraagstukken betreft. *Relevant*, omdat ik die leerstof wil uitkiezen die de leerling wat te zeggen heeft. Verdere verantwoording geschiedt in mijn onderzoek.

3. Wat maakt het Nieuwe Testament betrouwbaar en hoe kan dit het beste overgebracht worden aan leerlingen?
4. Uitwerking en resultaten van de workshop 'Trialogisch Leren'
5. Begripsverduidelijking en verantwoording van gemaakte keuzes

De volgorde van de deelvragen is niet zomaar uit de lucht komen vallen. De eerste deelvraag is expres aan het begin gezet, omdat het belangrijk is om bij de leerlingen zelf te beginnen. Uiteindelijk wordt de methode voor hen geschreven en moet het aansluiting vinden bij hun leefwereld. Vervolgens heb ik mij verdiept in de theorie van godsdienstpiedagogiek en theologie om tot een diepere begrip te komen van zowel de aansluiting als de inhoud van de methode. De workshop trialogisch leren is opgezet om in het midden van mijn onderzoek nog bijgestuurd te worden. Als laatste wil ik alle verkregen informatie samenbinden en komen tot een eindplaatje wat ik wil beschrijven en verantwoorden in deelvraag 5.

Identiteit van de school en de leerlingen: De doelgroep

Dit afstudeerproject gaat over het schrijven en verantwoorden van een methode voor het vak godsdienst. In de meest recente leertheorieën staat centraal dat de leraar moet aansluiten bij de leefwereld van de leerling bij het overbrengen van kennis.³ Bij elk vak van de middelbare school moet de docent zich hiervoor inspannen, wil de docent niet over de hoofden van leerlingen heen praten. Zo ook en misschien juist bij godsdienst. Daarom wil ik bij aanvang van dit onderzoek mijn doelgroep duidelijk beschrijven. Deze doelgroep houd ik gedurende het gehele onderzoek en schrijven van de methode voor ogen, omdat het uiteindelijke resultaat, de methode, in het komende schooljaar gebruikt gaat worden door deze doelgroep.

De doelgroep bestaat uit leerlingen die zitten op de Christelijke Scholengemeenschap Het Streek in Ede. Deze school stelt zich ten doel christelijk voortgezet onderwijs te verzorgen. De Bijbel is daarbij de bron van inspiratie. De school heeft oog en respect voor de diversiteit waarin de christelijke traditie tot uitdrukking komt en biedt daar ruimte aan door middel van het stimuleren van ontmoeting en dialoog.⁴

Het gaat in dit onderzoek om het ontwikkelen van een methode voor leerlingen uit de tweede klas van het voortgezet onderwijs van het niveau havo, vwo en gymnasium. Deze jongeren zijn ongeveer 13 tot 15 jaar oud. Op Het Streek zitten leerlingen met verschillende godsdienstige achtergronden. Ongeveer is de helft van de leerlingen christelijk opgevoed. De kerkelijke achtergrond is binnen deze groep ook verschillend, er zijn voornamelijk protestanten, maar ook sommige evangelische christenen of baptisten. De andere helft is niet-christelijk opgevoed. Een enkeling heeft een andere religieuze achtergrond (Islam of een andere godsdienst), maar de meerderheid heeft geen godsdienst van huis uit meegekregen.

We richten ons dus op een doelgroep die divers van aard is wat betreft godsdienstige achtergrond. Dit stelt ons in het vak godsdienst, zeker in de onderbouw, voor een paar moeilijke uitdagingen. Allereerst heeft met de inhoud van het vak te maken. In de onderbouw bij het vak godsdienst wordt er op Het Streek onderwezen in de christelijke godsdienst. Verhalen en thema's uit het Oude en het Nieuwe Testament staan centraal in de eerste twee leerjaren en kerkgeschiedenis staat centraal in het derde leerjaar. Jongeren die christelijk zijn opgevoed hebben daarom een streepje voor. Zij kennen (al wat van) het scheppingsverhaal, de reis van Abraham, de bevrijding uit Egypte, de wonderen van Jezus, zijn kruisiging en opstanding, etc. Maar bij het merendeel van de leerlingen die geen christelijke opvoeding hebben genoten is deze voorkennis miniem. Daarom moet je als docent beginnen en aansluiten bij die leerlingen die het minst weten. Maar de uitdaging is om het vak interessant en uitdagend te houden voor de

³ De constructivistische leertheorie benadrukt dat leren een cumulatief proces is. Leerlingen bouwen voort op kennis die zij reeds bezitten. Daarom moet de leraar zoeken naar die voorkennis bij de leerlingen en vandaaruit het leerproces starten. Van der Veen, T. en Van der Wal, J., *Van leertheorie naar onderwijspraktijk*, Vijfde Druk, (Groningen: Noordhoff Uitgevers, 2012), 148-149.

⁴ "Identiteit" in *Schoolgids van CSG Het Streek 2012-2013*, 6.

leerlingen die al wat meer voorkennis hebben. Met deze spanning gaan wij ook te werk en hopen een goed resultaat neer te zetten wat voor beide groepen bevredigend is.

Een andere uitdaging of spanning is het feit dat, kort door de bocht, de ene helft wel gelooft in God en de andere niet. Wat hebben de 'ongelovige' leerlingen aan ons godsdienstonderwijs? Wat maakt het voor hen interessant, ook al geloven ze niet in de God van de Bijbel? Maar zo ook voor de gelovige leerlingen. Wat maakt het godsdienstonderwijs voor hen boeiend? Worden ze genoeg uitgedaagd? Leren ze nieuwe dingen? Vinden ze het interessant? Het moge duidelijk zijn dat we gaan proberen om de leerstof zo boeiend, interessant en aansluitend mogelijk te maken voor beide groepen, zodat leerlingen iets leren bij het vak godsdienst waar ze nu en later wat aan hebben.

HOOFDSTUK 1: WELKE BETEKENIS HEEFT DE BIJBEL VOOR LEERLINGEN OP HET STREEK?

1.1 Inleiding

In mijn onderzoek heb ik een enquête gehouden onder leerlingen van Het Streek uit de tweede klas Havo en Vwo. Aan deze enquête deden drie klassen mee, waarin in totaal 89 leerlingen zitten. Deze drie klassen vertegenwoordigen drie niveaus, namelijk Havo, Havo-Technasium en Vwo. Door middel van deze enquête ben ik verschillende dingen te weten gekomen. Het eerste wat ik te weten ben gekomen is het volgende. De nieuwe methode die ik heb geschreven stond aan het begin van dit onderzoek qua hoofdonderwerpen vast, dat waren namelijk het ontstaan en de inhoud van het Nieuwe Testament. Maar binnen deze hoofdonderwerpen was ik vrij om nieuwe thema's te kiezen. In de enquête had ik per hoofdonderwerp een groot aantal thema's genoemd. De leerlingen mochten per thema aangeven of ze het wel of niet interessant vonden. Ten tweede wilde ik door middel van stellingen te weten komen of godsdienst, geloof, de Bijbel en ook het Nieuwe Testament een belangrijke rol spelen in de levens van de leerlingen. De leerlingen mochten aangeven of ze het eens waren met een stelling of niet. Verder moesten de leerlingen antwoord geven op de vraag 'Wat is de belangrijkste reden om te geloven dat het Nieuwe Testament betrouwbaar is?' Dit is een lastige vraag, maar ik wilde hen helpen door al voorbeeld antwoorden te geven. Ze mochten één of meerdere van de antwoorden omcirkelen. Als laatste heb ik de leerlingen gevraagd om tips te geven wat betreft de lay-out en ze konden ook nog overige opmerkingen of tips kwijt onderaan de enquête. De volledige enquête is te vinden in bijlage 1.

1.2 Resultaten

We komen nu toe aan de analyse van de enquête uitslagen. Voor de overzichtelijkheid zal ik mij hier beperken tot het kritisch analyseren van de resultaten; de uitgebreide uitslagen en grafieken van de uitslagen zijn te vinden in bijlage 2. Eerst zal ik de godsdienstige achtergrond van de enquête groep bespreken, door in kaart te brengen hoe de leerlingen hebben gereageerd op de stellingen in de enquête. In tweede instantie zullen de interesses voor de genoemde thema's geanalyseerd worden. Daarna zullen we uitslagen op de vraag naar de betrouwbaarheid van het Nieuwe Testament bekijken. Vervolgens wil ik de tips en opmerkingen van de leerlingen noemen over de lay-out van de nieuwe methode en alle overige opmerkingen die ze nog kwijt wilden. Tot slot zullen al de analyses samenkomen in een eindconclusie.

1.2.1 Godsdienstige achtergrond van de leerlingen

Aan het begin van dit document heb ik de identiteit van de doelgroep beschreven, dat zijn de leerlingen van CSG Het Streek. In de enquête is het geschetste beeld bevestigd door de leerlingen zelf. We zien namelijk een groep die wat betreft godsdienstige achtergrond in twee grote groepen uiteenvalt. Aan de ene kant een groep die het christelijk geloof van huis uit heeft meegekregen. Binnen deze groep speelt het geloof in God voor de een belangrijkere rol in zijn leven dan voor de ander. Aan de andere kant is er een groep die niet christelijk is opgevoed, een enkeling heeft een andere religie van huis uit meegekregen (Islam of Jodendom). Eén derde van de leerlingen geeft te kennen dat het geloven in God een belangrijke rol speelt in hun leven, terwijl iets meer dan de helft van de leerlingen christelijk is opgevoed. Op de stelling 'De Bijbel speelt een belangrijke rol in mijn leven' heeft slechts 2,4 % van de leerlingen volmondig 'ja' geantwoord. 20% van de leerlingen zegt iets voorzichtiger 'ja' terwijl de rest onverschillig is of een duidelijk 'nee' laat horen.

Ondanks deze kleine groep van leerlingen die de Bijbel belangrijk vinden voor hun leven, bidt 42% van alle deelnemers *elke dag*. Bidden tot God blijkt een belangrijkere plaats in te nemen dan het lezen in de Bijbel voor deze jongeren (slechts 19% leest elke dag de Bijbel).

1.2.2. De interesses van de leerlingen

In grote lijnen zijn de leerlingen van de drie verschillende niveaus (Havo, Havo-T en Vwo) het onderling met elkaar eens wat betreft de interesses binnen de genoemde onderwerpen.

Binnen het onderwerp *Het ontstaan van het Nieuwe Testament* zijn de onderwerpen *De leefwereld van de eerste christenen*, *Het Romeinse Rijk* en *Archeologie* erg geliefd. Terwijl *De talen van het Nieuwe Testament*, *Het opschrijven van de boeken van het Nieuwe Testament* en *Het samenbundelen van alle losse boeken tot één bundel: Het Nieuwe Testament* de leerlingen veel minder aanspreekt.

Wellicht scoren de thema's die gaan over het werkelijke ontstaan van het Nieuwe Testament niet erg hoog, omdat de leerlingen niet gelijk het belang ervan inzien. Wat heeft de leerling er aan om te weten hoe het Nieuwe Testament ontstaan is? De docent heeft hier een belangrijke taak om na te denken over deze vraag. Wat is de relevantie voor de leerling? De uitkomsten van de workshop dialogisch leren hebben mij geholpen om aandacht te schenken aan deze vraag. Het is belangrijk om samen met de leerling een denkproces in gang te zetten om er achter te komen wat het belang is van de canonvorming. De leerling moet er, met enige begeleiding, zelf achter komen wat het antwoord is. Mogelijk komt de leerling uit op de boodschap en de persoon Jezus Christus zelf. Om Hem gaat het Nieuwe Testament. Wat Hij gezegd en gedaan heeft is opgeschreven door mensen. Deze boeken zijn later samengesteld tot één bundel. Daarom is het belangrijk om te zien of dit correct is gebeurd.

Het thema *Wie waren de evangelisten?* scoort het hoogst binnen het grotere onderwerp *De vier evangelisten*. De onderlinge verschillen tussen de vier evangeliën en wat iedere evangelie uniek maakt spreekt de leerlingen minder aan. Het valt op dat de leerlingen, net zoals binnen *het ontstaan van het Nieuwe Testament*, kiezen voor die thema's die het dichtst bij hun staan. Ze willen meer weten of wie die personen waren, wat ze voor beroep hadden, wat voor karakter ze hadden enzovoort. Dit komt overeen met de interesse voor *de leefwereld van de christenen*. Dit gaat ook over mensen, in tegenstelling tot de meer theoretisch geladen canonvorming.

Binnen het onderwerp *De brieven van Paulus* valt één ding erg op, 80% van de leerlingen lijkt het thema *Het verschil tussen het oude en het nieuwe verbond* niet interessant. Een mogelijke verklaring van dit hoge percentage kan zijn dat de leerlingen simpelweg niet goed begrijpen wat dit thema inhoudt. Echter *De wederkomst van Jezus* en *Het eeuwige leven* spreekt opvallend de leerlingen erg aan.

De leerlingen hebben duidelijk aangegeven in welke onderwerpen ze wel of niet geïnteresseerd zouden zijn. Wat doen we vervolgens met deze uitslagen? Kiezen we die onderwerpen die de leerlingen interessant lijken en verwijderen we de onpopulaire onderwerpen uit onze methode? Mijns inziens is dat geen goede insteek, omdat die onderwerpen die leerlingen lastig lijken of niet gelijk begrijpen, vaak als oninteressant worden bestempeld. De opbrengst van deze enquête is voor mij tweedelig. Enerzijds weet ik welke onderwerpen de leerlingen leuk lijken. Dit heb ik in mijn achterhoofd gehouden bij het kiezen en uitwerken van onderwerpen voor de methode. Anderzijds weet ik welke onderwerpen de leerlingen liever niet voorgeschiedt krijgen. De actie mijnerzijds was niet zijn het verwijderen van deze onderwerpen uit de methode, maar ze juist met extra aandacht bekleden. Ik stelde mezelf de vraag: Hoe kan ik dit oninteressante onderwerp interessant en relevant maken voor leerlingen? Hoe zorg ik ervoor dat ze het begrijpen? Echter, in andere gevallen heb ik er voor gekozen om impopulaire onderwerpen weg te laten of in ruimte te beperken.

1.2.3. De betrouwbaarheid van het Nieuwe Testament

Eén vraag op de enquête ging over de betrouwbaarheid van het Nieuwe Testament. Ik vroeg de leerlingen wat voor hen de belangrijkste reden was om te geloven dat het Nieuwe Testament is. Elk mens kijkt hier verschillend tegenaan. Ik heb geprobeerd om zoveel mogelijk visies te verwoorden in de antwoorden die de leerlingen konden kiezen. De opties waren de volgende:

- A. Omdat het Gods woord is.
- B. Omdat je ziet bij mensen die geloven dat zij iets moois hebben, zij zijn levende bewijzen dat het Nieuwe Testament de waarheid is.
- C. Omdat de Bijbel op een betrouwbare manier in de geschiedenis is opgeschreven en samengesteld.
- D. Omdat Jezus een betrouwbaar persoon is.
- E. Omdat, ...
- F. Ik geloof niet dat de Bijbel betrouwbaar is, omdat ...

Van alle deelnemers van de enquête samen heeft 15% gezegd het Nieuwe Testament niet betrouwbaar te vinden. De overige 85% is ongeveer gelijkmatig verdeeld over de antwoorden A t/m D, maar antwoord A heeft een kleine meerderheid ten opzichte van de overige drie (voor het antwoord E koos slechts 8%). Uit de gezamenlijke resultaten komen we vooral te weten dat de grote meerderheid van de leerlingen het Nieuwe Testament betrouwbaar vindt. Dit is opmerkelijk, want slechts 20% las dagelijks uit de Bijbel. Er ligt dus geen direct verband tussen het betrouwbaar vinden van de Bijbel en het lezen ervan.

Als we kijken naar resultaten per klas valt het volgende op. Havo 2 kiest voor de meerderheid voor antwoord A, B en D, terwijl antwoord C veel minder gekozen werd. Maar in Havo 2 Technasium en Vwo is er juist wel een meerderheid voor antwoord C. Dit verschil kan verklaart worden door de wijze van redeneren en denken van de jongeren. Havo 2 leerlingen denken eenvoudiger, zonder ingewikkelde redeneringen. Havo 2 technasium en Vwo leerlingen worden geleerd op school om dingen te zelf onderzoeken en kritisch naar dingen te kijken. Blijkbaar willen ze ook graag onderzoeken of het Nieuwe Testament betrouwbaar in de geschiedenis is opgeschreven en samengesteld. De Vwo'ers hadden als enige klas ook een meerderheid bij het thema 'Is het Nieuwe Testament betrouwbaar opgeschreven?'

Wat nog meer opviel bij de Havo-technasium leerlingen is dat er ten opzichte van de andere twee niveaus er meer leerlingen waren die opgaven het Nieuwe Testament niet betrouwbaar te vinden. Misschien kan dit ook worden verklaart door de onderzoekende en kritische denkwijze van de leerlingen.

Deze uitkomsten hebben mij tot de volgende conclusies gebracht.

- Elk antwoord op de vraag van de betrouwbaarheid van het Nieuwe Testament moet uitgelegd en besproken worden in de methode en zeker ook in de les zelf. De docent kan een klassengesprek begeleiden en leerlingen om de beurt aan het woord laten. De leerlingen leren om hun antwoord te verdedigen met argumenten en ze leren dat je op verschillende manieren er tegen aan kunt kijken. Het doel is niet om ze te overtuigen van het ene of andere antwoord, ze mogen nog steeds bij hun oorspronkelijke antwoord blijven. Maar ze zijn verrijkt met de kennis dat er ook andere perspectieven zijn.
- Bij Havo-technasium en Vwo klassen moet extra informatie aangeboden worden over het opstellen en samenstellen van het Nieuwe Testament. De vraag die daarbij centraal staat is: Is dit hele proces betrouwbaar geschied? De leerlingen kunnen dan zelf de voor en tegen argumenten afwegen en zelf tot een conclusie komen.

1.2.4. Tips voor de lay-out van de nieuwe methode

De leerlingen hebben veel tips gegeven voor de lay-out van de nieuwe methode. Ik heb ze gegroepeerd per onderwerp en per tip aangegeven hoeveel leerlingen deze tip gaven. Deze zijn te bekijken in bijlage 2.

Al deze tips hebben mij aan het denken gezet en hebben bij geholpen om een methode te maken die overzichtelijk, duidelijk en aantrekkelijk voor de leerlingen is. Het is grappig om te zien dat de leerlingen heel goed kunnen benoemen wat ze fijn vinden aan een methode en wat niet. Dit heeft mij erg geholpen om voor de leerlingen iets goeds neer te zetten.

1.2.5. Overige opmerkingen en tips

Als laatste heb ik de leerlingen nog gevraagd of ze nog tips of opmerkingen hadden die nog niet aan bod waren gekomen. Ze mochten ook een thema opschrijven wat ze leuk lijkt om te behandelen bij godsdienst. De opmerkingen en tips heb ik verwerkt in 1.2.4. In bijlage 2 staan ook de thema's die de leerlingen leuk leken om bij godsdienst te behandelen.

De uitkomsten van deze vraag waren deels wel en deels niet bruikbaar voor mijn onderzoek. Die tips en suggesties waar ik wel wat aan had heb ik verwerkt in de methode.

1.3 Conclusie

Achteraf ben ik blij dat ik de enquête tot een onderdeel heb gemaakt van mijn afstudeerproject. Het nadeel ervan is dat het voorbereiden en vooral het uitwerken veel werk kost, maar achteraf is zijn de uitkomsten de moeite dubbel en dwars waard. Methodologisch kon ik ook niet anders, want ik wilde juist in de methode de aansluiting zoeken bij de leerlingen. Hoe zou ik dat moeten doen, zonder eerst bij de leerlingen te beginnen en achter hun vragen en interesses te komen? Door de enquête kreeg ik veel nieuwe inzichten. Ik kreeg niet alleen te weten welke thema's de leerlingen aanspraken, maar als docent kreeg ik zowaar van leerlingen allerlei didactische hulpmiddelen voor de nieuwe methode. Hier was ik erg blij mee. In de methode is te zien hoe de interesses en didactische tips van de leerlingen zijn verwerkt.

HOOFDSTUK 2: WELKE VERBINDINGEN TUSSEN DE BIJBEL EN DE LEEFWERELD VAN JONGEREN VAN DE 21E EEUW WORDEN ER AANGEREIKT DOOR DE LITERATUUR VAN DE GODSDIENSTPEDAGOGIEK?

2.1 Inleiding

Er zijn verschillende mensen in de geschiedenis geweest die beweerden dat de Bijbel geen hermeneutische methode van actualisering nodig heeft. De twee grote reformatoren Maarten Luther en Johannes Calvijn zeiden beiden dat de Bijbel interpreet van zichzelf is. Wanneer het subject de Bijbel leest ontstaat er spontaan een dialoog en kan de lezende zich direct heroriënteren. Kortom, de Bijbel legt zichzelf uit. Ingo Balderman, een Duitse Bijbelpedagoog is ook van mening dat er geen bemiddeling nodig is in het toe-eigeningsproces van de inhoud van de Bijbel. Maar geldt dat ook voor godsdienstonderwijs in een geseclariseerde en religieuspluriforme samenleving anno 2013? We willen verschillende godsdienstpedagogische benaderingen bestuderen om hier een antwoord op te krijgen.

2.2 Leerstof elementariseren: Bert Roebben

Bert Roebben neemt afstand van de visie dat de Bijbel geen hermeneutische methode van actualisering nodig heeft. Hij zegt dat er een dergelijk leerproces niet zomaar gebeurt, maar overleg en planning vereist.⁵

Een goed gepland leerproces bestaat volgens Roebben uit drie stappen:

- 1) Het bepalen van de elementaire structuren en informatie die aan de orde zullen zijn in het curriculum. Daarnaast zoekt de docent naar contrastervaringen of levensvragen waarmee jonge mensen worstelen, dit zijn de elementaire ervaringen en toegangen.
- 2) Het vloeibaar maken (ontstollen) van de elementaire kennis om bij de religieuze sleutelervaringen uit te komen die eraan ten grondslag liggen en zich dan laten inspireren door de totaal nieuwe blik die op de sleutelervaring geworpen wordt.
- 3) Het verzamelen en formuleren van structurerende inzichten van wat men tijdens het proces geleerd heeft.⁶

De godsdienstleraar is een 'religieus-ontstoller', aldus Roebben, dat betekent dat hij jonge mensen gevoelig kan maken voor de diepte van levensvragen en voor de antwoorden van de grote levensbeschouwelijke tradities daarop.⁷ Dit 'ontstollen' of 'vloeibaar maken' is een belangrijke verbinding tussen de geschiedenissen uit de Bijbel en de leefwereld van jongeren. De godsdienstdocent moet met zijn leerstof aansluiten bij de leerlingen, bij hun vragen, bij hun interesses, kortom, de leraar moet de traditie proberen te verbinden met de context van de leerling van de 21^e eeuw.

2.3 Leerlingen gevoelig maken met een doel voor ogen: Jef Bulckens

Een andere godsdienstpedagoog, Jef Bulckens, onderscheidt in zijn godsdienstdidactiek vijf (godsdienst-)didactische basishandelingen die de docent kan uitvoeren samen met de leerlingen.

1. De leerlingen gevoelig en ontvankelijk maken. De docent gaat samen met de leerlingen op zoek naar ervaringen van de leerlingen die een religieus of ethisch karakter hebben.

⁵ Bert Roebben, p. 170.

⁶ Bert Roebben, 171

⁷ Idem, 174.

Door de concrete ervaring van de leerling worden de leerlingen ontvankelijk of gevoelig voor onderwerp gemaakt met de godsdienstige dimensie.

2. Persoonlijke waarden opsporen. Leerlingen vertellen waar ze voor staan aan de hand van hun ervaringen.
3. Het oriënteren en verbinden met de (waarden van) waardegemeenschappen. Leerlingen leren over de waarden binnen verschillende waardegemeenschappen. Verschillende godsdiensten worden bijvoorbeeld naast elkaar gelegd. De leerling leert van de bronnen. Eigen waarden worden wel of niet verbonden met de bestaande waardegemeenschappen.
4. Het opzetten van een ethische of levensbeschouwelijke redenering. De balans wordt opgemaakt. Welke waarden hebben betekenis in de concrete casus van deze les? Waarden worden afgewogen en de leerling probeert een standpunt in te nemen en kan deze beargumenteren.
5. Het trekken van consequenties uit de redenering: het toekomstig handelen. Hoe wordt het standpunt vertaald naar feitelijk gedrag van de leerling? Hier wordt over nagedacht. Keuzes van de leerlingen moeten in overeenstemming zijn met hun eigen religieuze visie.⁸

Deze handelingen maken inzichtelijk hoe er een verbinding wordt gezocht tussen de traditie en geschiedenis van godsdiensten en de leefwereld van jongeren van vandaag de dag. Het uitgangspunt bij Bulckens is steeds de religieuze ervaringen van de leerlingen. Vanuit hun leefwereld, vanuit hun ervaringen, vanuit die dingen die zij meegemaakt hebben en begrijpen, wordt nieuwe leerstof verbonden vanuit de godsdienstige tradities. Bulckens legt meer het accent dan Roebben op het aspect 'wat doe je er mee'. Hij vindt belangrijk dat leerlingen nadenken over de consequenties voor hun eigen leven. Zo wordt de leerstof ook mee naar huis genomen en blijft die niet achter in het klaslokaal. Dat de geloof en levensovertuiging niet achter gesloten deuren moet plaatsvinden, komt verder terug in de beschrijving van het godsdienstpedagogisch klimaat van de godsdienst les.

2.4 Het godsdienstpedagogisch klimaat: De oase

Deze verbindingen tussen de leerstof en de leerlingen willen we maken in een klimaat dat daar de gelegenheid voor geeft. In het *Framework voor Godsdienst (onderbouw)* heeft Jeroen Heinen het godsdienstpedagogisch klimaat beschreven dat de sectie godsdienst van Het Streek wil creëren tijdens de godsdienstles. Om dit klimaat te beschrijven wordt de term *oase* gebruikt, deze term is geleend van de pedagoog Wim ter Horst. Elke opvoedingsgemeenschap heeft een bepaald karakter, aldus Ter Horst. Het karakter of klimaat wat de christelijke opvoedingsgemeenschap volgens hem het beste past is de *oase*. Kenmerken van de oase zijn maximale eigenheid en maximale solidariteit. De eigenheid, oftewel '*de specifieke life-style die hen onderscheidt en scheidt van anderen*'⁹ van de opvoedingsgemeenschap, wordt strikt nageleefd en bewaard. Maar dit betekent niet dat men geïsoleerd leeft, men staat open voor en gaat om met de ander, die een andere eigenheid heeft (maximale solidariteit).¹⁰ Godsdienst op Het Streek wil deze kenmerken uitdragen. Enerzijds vast staan in de eigen identiteit, die geformuleerd is in de schoolidentiteit en ook in het framework zelf. Anderzijds de nadruk op solidariteit, waar men maatschappelijke betrokkenheid onder verstaat. Leerlingen moeten gestimuleerd worden om vanuit hun eigen levensbeschouwing te reflecteren op de zaken in de maatschappij van vandaag. Levensbeschouwing moet niet plaatsvinden achter een gesloten deur of in een klaslokaal, maar moet plaats hebben in de openbare ruimte.

⁸ Besturenraad Christelijk Onderwijs, *Godsdienst/Levensbeschouwing als examenvak: Handreiking*, 10-12.

⁹ Ter Horst, W., *Wijs me de weg! Mogelijkheden voor een christelijke opvoeding in een post-christelijke samenleving; Een boek voor opvoeders in gezin, school, kerk en daarbuiten en voor opvoedkundigen* (Kok: Kampen, 1995), 65.

¹⁰ Idem, 69-71.

Naast de kenmerken eigenheid en solidariteit betekent de oase ook een plek waar de leerlingen kunnen komen om uit te rusten van hun reis. De oase als een hoopgevende plek verkwikt de leerlingen. De leraar onderhoudt de oase en wijst de leerlingen de weg om verder te gaan op hun zoektocht in hun geloof of levensovertuiging.

2.5 Godsdienstpedagogisch doel

Omwille van de volledigheid komt hier het godsdienstpedagogisch doel ter sprake, die de sectie godsdienst op Het Streek voor ogen heeft bij de niveaus Havo en Vwo.

Het einddoel voor Havo5/Vwo6 is dat leerlingen een attitude aanleren waarin ze hun eigen (geloofs)overtuigingen kunnen verwoorden en beargumenteren met behulp van de begrippen die hen geleerd worden in de lessen. In een open houding naar anderen moet er ruimte voor discussie en respect zijn. Leerlingen moeten zelf kunnen reflecteren op hun levensovertuiging en die van anderen en zo nodig hun overtuiging corrigeren.¹¹

Om tot dit einddoel te komen in de examenklassen is er een tussendoel geformuleerd voor Havo3/Vwo3. Dit doel is dat de leerlingen hun eigen (geloofs)overtuiging opsporen en deze leren te benoemen. Op die manier kunnen de leerlingen in contact komen met verschillende religieuze en levensbeschouwelijke tradities en de bijbehorende bronnen (de Bijbel neemt hierin een belangrijke plaats). De leerling spiegelt zich aan de bronnen en bepaalt zijn eigen positie.

Tegelijkertijd zorgt dit ervoor dat leerlingen een soort religieuze sensibiliteit ontwikkelen en in staat zijn om hierover te praten met anderen. Luisteren en respect hebben voor de ander is hierin van groot belang.¹²

De docent is de begeleider van dit proces. Zoals hierboven is beschreven, probeert hij de leerlingen religieuze gevoeligheid te ontwikkelen a.d.h.v. de eigen ervaringen van de leerlingen en hen daarna en middels die ervaringen te introduceren in verschillende tradities.

2.6 Conclusie

Als we alle elementen van deze deelvraag met elkaar verbinden, zien we het volgende voor ons. De docent als specialist van de leerinhoud zoekt en kiest de elementaire leerstof uit die hij wil overbrengen aan de leerlingen. Door middel van ontstolling, of met een ander woord, het religieus gevoelig maken van de leerlingen, wordt de leerstof dichtbij de leefwereld van jongeren gebracht. Vervolgens wordt a.d.h.v. de besproken ervaringen en inzichten van de leerlingen de bronnen van de traditie (godsdienst, bijvoorbeeld de Bijbel), gekeken en geleerd. Tot slot bepaalt de leerling zelf wat zijn of haar positie in dit alles is en wordt zichzelf bewust van zijn eigen levensovertuiging.

De docent heeft in dit proces verschillende rollen. Te allen tijde is hij de specialist die de kennis bezit. Hij kan door elementarisering de juiste informatie de leerlingen aanbieden. Tijdens het proces van ontstolling is hij de begeleider of *moderator*, om het proces in goede banen te leiden. Hierbij kan de docent ook als *getuige* optreden, om van zijn eigen ontwikkeling te getuigen. Niet om zijn mening de leerlingen op te leggen, maar om richtinggevend te zijn. Tot slot wordt de verantwoordelijkheid van het geleerde aan de leerling teruggegeven, omdat deze zijn eigen positie moet bepalen. Het is uiteindelijk altijd het persoonlijke religieusontwikkelingsproces van de leerling, waar hij of zij heer en meester over is.

¹¹ Heinen, Jeroen, *Framework voor Godsdienst (onderbouw)*, (Ede, 2013), 21.

¹² Idem, 21-22.

HOOFDSTUK 3: WAT MAAKT HET NIEUWE TESTAMENT BETROUWBAAR EN HOE KAN DIT HET BESTE OVERGEBRACHT WORDEN AAN LEERLINGEN?

3.1 Inleiding

Door het hele curriculum van het tweede leerjaar op Het Streek loopt een rode draad, dat is het woord betrouwbaarheid. Steeds keert het woord betrouwbaarheid terug in elk deelboekje van het jaar. Zo krijgt dit begrip ook een plaats binnen het Nieuwe Testament. Maar allereerst willen we duidelijk hebben wat we bedoelen met het woord betrouwbaarheid. Wanneer dat duidelijk is zal de vraag *Wat maakt het Nieuwe Testament betrouwbaar?* beantwoord worden. Als laatste wordt er gekeken naar hoe deze betrouwbaarheid van het Nieuwe Testament kan worden overgebracht aan leerlingen.

3.2 Wat betekent het woord *betrouwbaarheid*?

Wat betekent of wat bedoelen we met het woord betrouwbaarheid? In het Nederlandse woordenboek staat de volgende definitie:

*Het feit dat of de mate waarin iemand of iets te betrouwen of geloofwaardig is.*¹³

Iets of iemand wordt betrouwbaar als je erop of op hem kunt vertrouwen. Je kunt er vanop aan dat het zo is, zonder twijfel. Maar wat maakt iemand of iets betrouwbaar? Betrouwbaarheid kan op verschillende manieren worden opgevat. Een persoon kan betrouwbaar zijn, bijvoorbeeld doordat hij doet wat hij zegt. Je beleeft de betrouwbaarheid, doordat je in omgang met zo'n persoon hem gaat vertrouwen. Je ziet en merkt dat hij authentiek is. Maar een verslag van een gebeurtenis uit het verleden kan ook betrouwbaar zijn. Dit komt omdat het nauwkeurig en naar waarheid vertelt wat er in het verleden is gebeurd, zonder vervalsing of verdraaiing van de feiten. Als laatste, en deze betrouwbaarheid spitst zich meer toe op het Nieuwe Testament en het geloof in God, kan een verslag betrouwbaar zijn, omdat men zeker weet dat de persoon of Persoon die de schrijver en samensteller van dit document is, volkomen betrouwbaar is. Dit zijn drie perspectieven op het woord betrouwbaarheid. Ik zal nu deze drie perspectieven verder uitwerken in paragraaf 3.2.1 t/m 3.2.3. Vervolgens wil ik aangeven hoe Het Streek, als opdrachtgever van deze methode, dit woord heeft bedoeld als rode draad door de methode (3.2.4).

3.2.1 Betrouwbaarheid door authenticiteit

Iemand of iets kan betrouwbaar zijn doordat hij of het authentiek is. Als een schilderij authentiek is, hebben we te maken met het origineel van de schilder. Er is geen namaak of vervalsing in het spel. Het schilderij is het echte schilderij wat gemaakt is door de schilder. Zo geldt authenticiteit ook voor andere zaken of gegevens zoals berichtgeving, documenten of zelfs archeologische vondsten. Al deze zaken kunnen origineel en authentiek zijn. Maar je kan ook te maken hebben met een vervalsing, een replica of namaak.

Naast zaken kunnen ook personen authentiek zijn. Dit heeft met beleving en omgang te maken, want door de beleving kan men zien, horen, proeven en toetsen of iemand authentiek is. Doet iemand wat hij zegt? Of zijn het slechts mooie praatjes, maar doet hij er niet naar? Mensen hebben de gave om andere mensen te beoordelen. Soms is een gevoel of een eerste blik al genoeg om vertrouwen in een persoon te hebben of niet. Door allerlei manieren kunnen wij zien, merken of toetsen of een persoon *echt* is, of dat hij slechts een masker opzet en een toneelstukje speelt. Sommigen *voelen* dat haarfijn aan, anderen toetsen het door te kijken naar de woorden en

¹³ Van Dale, *Groot woordenboek van de Nederlandse taal*. Utrecht: Van Dale Lexicografie, 2005.

dadens van een persoon. Het gevolg van authenticiteit, bij zaken of personen, is dat mensen door ervaring en beleving iemand of iets betrouwbaar gaan vinden. Doordat de advocaat een rechtsdocument krijgt met de handtekening en stempel van de rechter, vindt hij het document betrouwbaar. Doordat een goede vriend heeft gezegd dat hij zou komen om te helpen in de tuin, weet je dat hij zou komen, want deze doet wat hij zegt.

3.2.2 Betrouwbaarheid door kloppende feiten

Wat nauw samenhangt met de authenticiteit van een zaak (bericht, kunstwerk, document of archeologische vondst) is de betrouwbaarheid die voortkomt uit de vaststelling dat de feiten kloppen. Dit gaat echter nog een stap verder dan de advocaat die tevreden is bij het zicht van handtekening en stempel van de rechter. De advocaat wil nu de rechter de handtekening en stempel *zien* zetten, voordat hij het rechtsdocument betrouwbaar acht.

Bij het achterhalen van de betrouwbaarheid van oude geschriften gaat de beschreven eis niet op. We kunnen niet zien dat Plato zijn *Timaeus* schrijft of Mattheüs zijn evangelie. Deze zaken behoren tot een ver verleden. Vaak hebben we niet eens meer het originele document wat door de schrijver is geschreven, maar moeten we het doen met kopieën (of kopieën van kopieën). Dit maakt het voor ons lastiger om de juistheid van de geschriften aan te tonen. Historici gebruiken dan een aantal criteria waaraan een document moet voldoen, wil het een betrouwbaar document zijn. Een document wordt bijvoorbeeld betrouwbaarder, als de tijd tussen de aanwezige kopie en het origineel zo kort mogelijk is. Als wij bijvoorbeeld een kopie van *Contra Apionem* van Flavius Josephus hebben uit het jaar 1000 na Christus, terwijl dit is geschreven door Josephus aan het einde van de eerste eeuw of het begin van de 2^e eeuw na Christus. Een kopie zou betrouwbaarder zijn als deze slechts enkele tientallen jaren na het origineel is geschreven. Dan zit er weinig tijd tussen het origineel en de kopie, waardoor er minder kans is op overschrijffouten. En nog meer, dan kan wellicht de schrijver zelf of tijdgenoten de juistheid ervan controleren.

3.2.3. Betrouwbaarheid doordat de herkomst of schrijver van een product betrouwbaar is

Ook dit perspectief heeft overlap met de vorige twee besproken perspectieven, maar het krijgt net weer een andere wending. Bij dit perspectief gaat men er van uit dat het product wat in handen is, geschreven of gemaakt is door de authentieke maker. Dit is een gegeven. De schrijver of maker van het product is in dit perspectief volkomen betrouwbaar, daardoor wordt het product wat hij heeft gemaakt, ook gelijk betrouwbaar. Wat de schrijver ook zegt of maakt, het is betrouwbaar, puur omdat het uit de mond komt van de maker. Zelden wordt deze betrouwbaarheid zo volkomen toegepast op een menselijk wezen. Zelfs al zou iemand betrouwbaar zijn, zulk een blind vertrouwen op een persoon, door jaren en tijden heen, vindt men niet vaak. Daarom raakt dit perspectief gelijk de kant van het geloof in God en het document, de Bijbel, die Hij heeft geschreven. Zijn woord, de Bijbel, wordt volledig betrouwbaar geacht door de gelovigen, puur en alleen omdat God de uiteindelijke schrijver is geweest ervan. God is waarheid en spreekt waarheid en in Hem is totaal geen leugen te vinden. Daarom en in dat geloof is de Bijbel een betrouwbaar boek.

3.3 Wat maakt het Nieuwe Testament betrouwbaar?

Nu er in algemene termen is beschreven wat betrouwbaarheid inhoudt, wordt dit begrip nu meer toegetrokken naar het Nieuwe Testament. De drie perspectieven worden opnieuw besproken, maar dan in het licht van wat ze betekenen voor het Nieuwe Testament.

3.3.1 Geloof

Als eerste wil ik het eenvoudigste antwoord bespreken. Op de vraag 'Waarom is het Nieuwe Testament betrouwbaar?' kan men antwoorden: 'omdat het Gods eigen woord is'. God spreekt de

waarheid en daarom kunnen we in de Bijbel lezen wat waarheid is. Jezus bad tot zijn Vader: *“Heilig hen in uw waarheid, uw woord is de waarheid”* (Johannes 17:17). God is betrouwbaar, daarom is zijn Bijbel ook betrouwbaar. Christenen geloven dat God door Jezus zoiets belangrijkst heeft gedaan, dat het ondenkbaar is dat deze gebeurtenissen in de mistigheid van het verleden verloren zijn gegaan.¹⁴ Hij heeft ervoor gezorgd dat de Bijbel bewaard is gebleven door de eeuwen heen en dat we die nu nog steeds kunnen lezen. Hij heeft er ook voor gezorgd dat de waarheid in de Bijbel niet veranderd is door mensen in de loop van de geschiedenis. De betrouwbaarheid van het Nieuwe Testament staat vast, puur omdat het Gods woord voor alle mensen is. Hij wil dat alle mensen het vandaag de dag nog kunnen lezen.

Dit antwoord wordt gegeven door een mens die zelf gelooft dat de Bijbel de waarheid vertelt over wie God is en over wat Hij in de geschiedenis voor de mensen heeft gedaan. Voor een ongelovig mens kan dit antwoord weinig steekhoudend, naïef en bijna kinderlijk zijn, omdat hij niet gelooft in God en daarom ook niet in de betrouwbaarheid van het Nieuwe Testament. Toch kan een ongelovige de logica hiervan begrijpen, ook al gelooft hij niet. De redenering is dan als volgt: Als de christenen geloven dat God almachtig is en dat Hij in Jezus hele belangrijke dingen heeft gedaan, dan moet deze God er ook voor kunnen zorgen dat mensen vandaag de dag nog die belangrijke dingen kunnen lezen uit een betrouwbaar document.

Binnen dit kader moet ook nog een ander aspect genoemd worden. In Johannes 14:25-26 staat: *“Dit heb Ik tot u gesproken, terwijl Ik nog bij u verblijf; maar de Trooster, de heilige Geest, die de Vader zenden zal in mijn naam, die zal u alles leren en u te binnen brengen al wat Ik u gezegd heb.”* Alles wat Jezus aan zijn discipelen heeft onderwezen en gezegd, zal de heilige Geest hen te binnen brengen als zij Hem zouden ontvangen van de Vader. Mattheüs, Marcus, Lukas en Johannes hoefden bij het schrijven van de evangeliën dus niet alleen te steunen op hun eigen geheugen, maar de heilige Geest zou hen helpen alles te herinneren. Als Gods Geest helpt om het Nieuwe Testament te schrijven, dan moet dat een betrouwbaar document worden. Zo wordt de Bijbel het door de Geest geïnspireerde woord van God. Het is die Geest die het woord voor vandaag de dag nog steeds levend en krachtig maakt, scherper dan enig tweesnijdend zwaard. (Hebreeën 4:12).

3.3.2 Authenticiteit

Het beoordelen van personen en zaken vanuit de beleving gebeurt ook bij christenen. Juist omdat christenen geloven in God en proberen om naar Gods geboden hun leven in te richten, wordt hun handel en wandel soms extra onder de loep genomen. Doet deze voorganger ook werkelijk wat hij op zondag ochtend in de kerk spreekt? Of zijn het slechts mooie praatjes en getuigt zijn leven van iets heel anders? Mensen kunnen zien, horen, ervaren en voelen of een gelovige *echt* en *authentiek* is, of dat hij slechts met mooie woorden zijn geloof laat zien.

Indien de authenticiteit van een gelovige wordt vastgesteld door de mensen om hem heen, verkrijgt hij hun vertrouwen en wordt hij betrouwbaar gevonden. Dit kan dan ook voor hen zijn om ook hetgeen waarin deze persoon gelooft, betrouwbaar te vinden. Zo komen we uit op de Bijbel en het Nieuwe Testament, waarin de inhoud van het geloof duidelijk omschreven staat. Een mens kan in zijn eigen leven ook *ervaren* dat het Nieuwe Testament betrouwbaar is. Iemand heeft God leren kennen en ziet in zijn dagelijks leven dat de dingen die in het Nieuwe Testament staan beschreven nog steeds gelden voor vandaag de dag. Hij ervaart dat God leeft en dat zijn liefde er elke dag is. Hij weet zich geleid door God en weet dat God zijn gebeden hoort. De gelovige kan aan de buitenwereld laten zien dat het woord van God betrouwbaar is. Het geldt nog steeds voor vandaag de dag!

De betrouwbaarheid blijkt nu uit de ervaring van iemands leven. Een persoon kan bijvoorbeeld bovennatuurlijke vrede en liefde ervaren door zijn geloof. Of zijn leven is drastisch veranderd, wat hij of zij zelf nooit had kunnen uitwerken, maar wat door het geloof in God werkelijkheid is geworden. Mensen die niet geloven in God kunnen dit antwoord misschien beter begrijpen, omdat ze de verandering ook kunnen *zien* in het leven van de gelovige.

¹⁴ Stott, John, *De Bijbel (be)grijpen* (Hoenderloo: Novapres, 2010), 90.

3.3.3 Kloppende feiten

Als laatste komen we op een ander belangrijk terrein. Mensen kunnen het Nieuwe Testament betrouwbaar vinden, niet in eerste instantie omdat ze in God geloven of doordat ze de waarheid *ervaren*, maar omdat ze vinden dat de totstandkoming en de overlevering van het Nieuwe Testament op een betrouwbare wijze in de geschiedenis is voltrokken. Er zijn veel argumenten die pleiten voor een betrouwbaar opschrijven van de afzonderlijke Bijbelboeken, de totstandkoming van het Nieuwe Testament en de overlevering ervan. In paragraaf 3.3.3.1 t/m 3.3.3.5 worden enkele argumenten genoemd.

3.3.3.1 Ooggetuigen

Het opschrijven van de afzonderlijke Bijbelboeken is betrouwbaar gebeurd omdat de schrijvers zelf ooggetuigen waren van Jezus' leven hier op aarde of de ervaringen van andere ooggetuigen gebruiken voor hun verslag.¹⁵ Van Mattheüs en Johannes weten we dat zij discipelen van Jezus waren. Marcus heeft Petrus als bron gehad en Lukas heeft als een moderne onderzoeker alles van het begin af aan nauwkeurig onderzocht en de gebeurtenissen in geregelde orde opgesteld. Deze ooggetuigen blijken eerlijke mensen te zijn, niet alleen omdat men dit van christenmannen kan verwachten, maar ook omdat ze pijnlijke gebeurtenissen van zichzelf of andere respectabele figuren niet verzwijgen. Te denken valt aan Petrus' grootspraak en verloochening van Jezus.¹⁶

3.3.3.2 Mondelinge overlevering

De tijd tussen het gebeuren en het opschrijven van de evangeliën noemen we de tijd van mondelinge overlevering. Dit is ongeveer van 33 tot omstreeks de jaren 50 en 60 na Christus. De verhalen van Jezus zijn dus niet gelijk opgeschreven, maar pas 20 tot 30 jaar later. Hoe weten we of de inhoud van de evangeliën in de tussentijd niet is vervormd of vervalst? We beperken ons tot historische bewijzen in dit stuk en proberen weer te geven waarom de mondelinge overlevering op een betrouwbare wijze is geschied.

Ten eerste was men in die tijd aangewezen op mondeling informatie doorgeven, daar was men goed in geoefend. Mensen konden lang en precies informatie onthouden en dat op een later tijdstip weer oprakelen.

Ten tweede waren er honderden getuigen die konden controleren of hetgeen opgeschreven was, overeenstemde met de werkelijke gebeurtenissen. Honderden, duizenden mensen hebben Jezus gezien en gehoord. Wanneer de evangelisten hiervan verslag deden konden al deze getuigen controleren of het klopte wat ze hadden opgeschreven. Dit staat de betrouwbaarheid van de uiteindelijk opgeschreven boeken.

3.3.3.3 Manuscripten

Een eerste reden is de korte tijdsafstand tussen het moment van schrijven van de nieuwtestamentische geschriften en de vroegste manuscripten van die boeken welke wij nu nog bezitten. Als er een kloof van 1000 jaar tussen het origineel en de kopie is, mag men zich afvragen of er in de loop van de tijd geen overschrijffouten zijn gemaakt. Dit is echter bij het Nieuwe Testament niet het geval. Sommige manuscripten zijn minder dan een eeuw jonger dan hun origineel.¹⁷ Dit verkleint de kans op overschrijffouten, omdat er een kleiner aantal kopieën tussen zit. Ten tweede is het Nieuwe Testament verreweg het best gedocumenteerde boek van de klassieke oudheid. Er zijn meer dan 5000 Griekse handschriften van het Nieuwe Testament. In vergelijking met andere geschriften van die tijd is dit een enorm groot aantal.¹⁸

¹⁵ Stott, John, *De Bijbel (be)grijpen* (Hoenderloo: Novapres, 2010), 90.

¹⁶ Zie resp. Marcus 14:26-31 en Marcus 14:66-72.

¹⁷ Elwell, W., Yarbrough, R., *In ontmoeting met het Nieuwe Testament: Een historisch en theologisch overzicht* (Heerenveen: Groen, 2000), 29

¹⁸ Van Caesar's *De Bello Gallico* (58-50 v.Chr.) zijn er slechts negen of tien goede handschriften over, waarvan de oudste 900 jaar na Caesar's tijd is. Van de veertien boeken van de *Historiae* (100 n.Chr.) van

3.3.3.4 Algemene bekendheid

Ook de algemene bekendheid van de nieuwtestamentische geschriften bij de Apostolische Vaders is een bewijs van de wijde verspreidheid van die boeken in het begin van de eerste eeuw. Door hun toespelingen en citaten van bijna alle boeken van het Nieuwe Testament, weten kunnen we in eerste instantie hun tekst vergelijken met onze tekst. In de tweede plaats weten we dat de christenen vertrouwd waren met deze geschriften en ook dat de gemeentes het gezag ervan erkenden.

3.3.3.5 Totstandkoming van de canon van het Nieuwe Testament

Er zijn door onderzoekers verschillende lijsten gevonden met een mogelijke canon van het Nieuwe Testament. Door deze lijsten kunnen we achterhalen wanneer in de geschiedenis de canon van het Nieuwe Testament vaststond voor de kerk.

De oudste lijst is die van gnosticus Marcion, uit omstreeks 140 n. Chr. Echter deze lijst is niet representatief voor het orthodoxe, reguliere christendom. Volgens Marcion was er een verschil tussen de lagere God van het Oude Testament en de goede God van het Nieuwe Testament. Hij kwam dus ook tot een canon waarin alle joodse en oudtestamentische kenmerken waren verdwenen. Zijn canon bestond uit een van joodse kenmerken gezuiverd Lucas-evangelie en 10 brieven van Paulus.

De eerste lijst die wel representatief is voor het christendom is die van Muratori.¹⁹ Deze lijst stamt uit het einde van de 2^e eeuw. Op deze lijst alle evangeliën²⁰, Handelingen, zestien van de 21 brieven van het Nieuwe Testament en de Openbaring van Johannes. Verder stond hier de Openbaring van Petrus en de Herder van Hermas²¹ bij.

Naast deze lijst zijn er van het begin van de tweede eeuw verzamelingen van boeken ontstaan. Zo werden de vier evangeliën gebundeld. Deze bundeling was al bekend bij Ignatius (ca. 115 n. Chr.). Ook was er een verzameling van de brieven van Paulus omstreeks dezelfde tijd.

De bekendste lijst is die van Athanasius (367). Hierop staat dat al de 27 boeken die wij nu in ons Nieuwe Testament hebben staan, canoniek zijn. Deze alleen, niet minder en niet meer.

Hiëronymus en Augustinus volgen het voorbeeld van Athanasius later.

Zoals F.F. Bruce benadrukt, kreeg het Nieuwe Testament haar gezag niet door een canonieke lijst. De Goddelijke inspiratie, de enorme waarde van de boeken en het gezag werd al erkend door de gemeenten. Door de erkenning van de gemeenten hadden deze boeken gezag verkregen. Op de canonieke lijsten en in de kerkvergaderingen in 393 en 397 werd niets nieuws voorgelegd wat betreft de canon van de Bijbel, maar ze zijn slechts officiële bevestigingen van wat reeds algemeen gebruik was in de gemeenten.²²

Die boeken die door gebruik in de gemeenten gezag en algemene erkenning hadden verkregen, kwamen in de canon van het Nieuwe Testament. Er was echter over sommige boeken geen eenstemmigheid binnen de christelijke gemeenten. Sommige boeken werden in bepaalde streken pas veel later geaccepteerd dan in andere.²³ Ook waren in sommige plekken boeken

Tacitus bestaan er slechts nog vier en een half. Deze tekst berust volledig op slechts twee handschriften, uit de negende en elfde eeuw van onze jaartelling. Er zijn nog meer voorbeelden te noemen. Zie F.F. Bruce, *De betrouwbaarheid van de geschriften van het Nieuwe Testament* (Telos Nederland, 1977), 15-16.

¹⁹ Vernoemd naar Kardinaal Muratori, die als oudheidkundige deze lijst als eerste publiceerde in 1740.

²⁰ In werkelijkheid staan slechts Lucas en Johannes op deze lijst. Echter, Lucas wordt 'het derde evangelie' genoemd. Hierdoor nemen onderzoekers aan dat de eerste twee evangeliën, Mattheüs en Marcus, oorspronkelijk ook op deze lijst hebben moeten staan.

²¹ Op de lijst van Muratori werd bij dit boek een opmerking geplaatst. Het was slechts 'nuttig om te lezen', maar had geen apostolisch gezag.

²² F.F. Bruce, *De betrouwbaarheid van de geschriften van het Nieuwe Testament* (Telos Nederland, 1977), 25.

²³ Het gaat om de boeken 2 Petrus, 2 en 3 Johannes, Jacobus, Judas en Openbaring.

canoniek die wij nu niet in onze Bijbel hebben staan.²⁴ Om de twijfel rondom deze boeken weg te nemen waren er een aantal eisen waaraan een boek moest voldoen. Ten eerste moest het boek geschreven zijn door één van de apostelen. Ten tweede moesten ze afkomstig zijn uit de eerste eeuw na Christus. Ten derde moesten ze de apostolische boodschap van het ware Evangelie van Jezus Christus bevatten.²⁵

Door het bestuderen van de geschiedenis van de totstandkoming van de canon van de Bijbel, krijgen we een beeld van dit proces. In dit proces gebeuren er geen gekke dingen. Op een natuurlijk wijze wordt het gezag bepaald van de 27 nieuwtestamentische boeken, doordat gebruik en vertrouwde voorop stond. Door de harde voorwaarden waaraan de boeken moesten voldoen werden de twijfelgevallen beslist.

3.3 Wat heeft Het Streek bedoeld met het begrip *betrouwbaarheid* als rode draad door de methode?

De drie genoemde perspectieven op betrouwbaarheid heb ik de sectie godsdienst voorgehouden toen ik hen deze vragen stelde: “Wat wordt er precies door de sectie godsdienst bedoeld met de betrouwbaarheid als rode draad door de methode? Wat houdt die betrouwbaarheid in voor jullie?”. Zij gaven te kennen dat zij alle drie de perspectieven voor ogen hebben, zowel de authenticiteit, de historiciteit als de betrouwbaarheid door het geloof. Echter, er liggen wel bepaalde accenten in het behandelen van die betrouwbaarheid. Die accenten liggen op de betrouwbaarheid door authenticiteit en de betrouwbaarheid door het geloof. De historiciteit komt wel aanbod, maar is niet het belangrijkste. Dit zal de algemene insteek zijn.

Voor de Technasium en Vwo klassen kan de historiciteit wel meer ter sprake komen, omdat het deze doelgroepen meer aanspreekt. De enquête resultaten hebben dit ook aangetoond.²⁶ Omdat er in de methode ook onderscheid wordt gemaakt tussen havo en vwo groepen, wordt er ook met het begrip betrouwbaarheid onderscheid gemaakt naar niveau. Echter, elke leerling, ongeacht welk niveau deze volgt, moet van de drie perspectieven op de hoogte zijn. Maar per niveau (Havo, Havo-Technasium en Vwo) worden er verschillende accenten gelegd.

3.4 Hoe brengen we de vastgestelde betrouwbaarheid over aan de leerlingen?

Het onderwerp ‘betrouwbaarheid’ neemt in de methode één hoofdstuk in beslag. Omdat in elk van de boekjes voor het tweede leerjaar Havo/Vwo van Het Streek het onderwerp ‘betrouwbaarheid’ zal terugkomen, loopt het op die manier als een rode draad door de methode. Om het onderwerp voldoende recht te doen, hebben we ervoor gekozen om er één hoofdstuk ruimte voor vrij te maken.

Juist het onderwerp ‘betrouwbaarheid’ kan op een goede manier verbonden worden aan de leefwereld van de jongeren van onze doelgroep. Het is misschien wel dé link tussen de leerlingen en het Nieuwe Testament. Het betrouwbaarheid van het Nieuwe Testament heeft namelijk te maken met de relevantievraag: “Waarom moeten leerlingen meer weten over het Nieuwe Testament?”. Leerlingen vragen zich continue af: Waarom moeten we dit leren, of: Wat voor nut heeft dit voor later? Er zijn ook verschillende leerlingen die deze vraag aan de docent durven te stellen. Zelfs al zou deze vraag niet door leerlingen worden gesteld, is de docent verplicht om die vraag aan zichzelf voor te leggen.

Zelf ben ik een christelijke docent en voor mij staat vast dat de Bijbel het Woord van God is. Het is een betrouwbaar getuigenis van wie God is en wat Hij voor zijn volk Israël heeft gedaan in het verleden. Ook getuigt het van Gods redding voor alle mensen in zijn Zoon Jezus Christus. De

²⁴ Zoals de Herder van Hermas, de Brief aan Barnabas en de 1^e en 2^e brief van Clemens.

²⁵ Elwell, W., Yarbrough, R., *In ontmoeting met het Nieuwe Testament: Een historisch en theologisch overzicht* (Heerenveen: Groen, 2000), 28.

²⁶ Zie bijlage 2 ‘Enquête resultaten’.

relevantie voor mij ligt hierin, dat ik God leer kennen door zijn Woord en dat de Bijbel mij voedt en opbouwt tot een volwassen christen. Dit is mijn visie op de Bijbel en daarmee ook het Nieuwe Testament. Ik ben van mening dat de docent godsdienst niet de leerlingen zijn overtuigingen moet opleggen. Het dwangmatig opleggen van het christelijk geloof is noch in de klas, noch daarbuiten een goede manier om het christelijk geloof bekend te maken. Het geeft vaak een tegenreactie van de toehoorder. Hiervoor wil ik mij dus wachten.

Nu wil ik schetsen hoe ik, samen met de sectie Godsdienst op Het Streek, het onderwerp betrouwbaarheid aan de leerlingen willen overbrengen. Ten eerste moet de leerling ingewijd worden in het taalgebruik en het onderwerp. Conform de methodiek van Jef Bulckens (zie deelvraag 2) moeten de leerlingen eerst gevoelig gemaakt worden voor godsdienstige onderwerpen. Dit gebeurt door gelijk aan het begin van het hoofdstuk 'betrouwbaarheid' in de methode de leerlingen te vragen naar hun eerste reacties op de algemene inhoud van het Nieuwe Testament. Deze algemene inhoud wordt in hoofdstuk 1 en begin hoofdstuk 2 geschetst. Na het inventariseren van reacties en een oriënterend gesprek vind er verdieping plaats. De leerling moet kennis nemen van de verschillende visies op de betrouwbaarheid van het Nieuwe Testament. Dit kennis element is vorm gegeven conform de indeling van dit hoofdstuk. Dat wil zeggen, de leerling komt te weten om welke redenen mensen het Nieuwe Testament betrouwbaar vinden. Bij deze kennisoverdracht heeft de docent de rol van 'getuige'²⁷, omdat deze vertelt van zijn eigen ervaringen en overtuigingen. Dit element zit erbij omdat dit de visie en strategie is van de sectie Godsdienst op Het Streek. Zij willen namelijk *richtinggevend*²⁸ zijn in het doceren in Godsdienst, zonder de leerling iets op te leggen.

De afsluiting van het hoofdstuk 'Betrouwbaarheid' in de methode is als volgt. Eerst worden de leerlingen door een aantal vragen beproefd of ze de leerstof goed hebben begrepen. Dan volgt er ter afsluiting een opdracht. Bij deze opdracht zijn er twee uitgangspunten, namelijk: Dat het Nieuwe Testament wel betrouwbaar gevonden wordt en dat het niet betrouwbaar gevonden worden. De leerlingen moeten één van deze twee stellingen kiezen en daar in 100 tot 200 woorden een betoog overschrijven. Ze worden beoordeeld op hun argumentatie en vermogen om hun mening goed en helder te verwoorden. Met de informatie uit hoofdstuk 2 als bagage moeten de leerlingen in staat zijn om hun mening hierover op papier te zetten. Het geheel kan, naar de voorkeur van de docent, becijferd worden met gewicht 1 (zoals een Schriftelijke Overhoring).

Met deze hele werkwijze hebben wij het doel voor ogen om de leerling gevoelig te maken, hem kennis bij te brengen om vervolgens daarmee zijn eigen standpunt te laten kiezen en verwoorden.

3.5 Conclusie

Het woord betrouwbaarheid hebben we toegepast op het ontstaan en de inhoud van het Nieuwe Testament. We hebben gezien dat mensen, gelovig of niet, vanuit verschillende perspectieven deze betrouwbaarheid belichten. De argumentaties die horen bij deze perspectieven hebben we uitgewerkt in drie algemene delers, namelijk geloof, authenticiteit en historiciteit. Om dezelfde redenen kan een mens tot een oordeel komen dat het Nieuwe Testament niet betrouwbaar is. De betrouwbaarheid van het Nieuwe Testament is een goede schakel tussen de leerstof en de leerlingen in de methode voor Het Streek. De leerlingen worden bij de behandeling van dit onderwerp eerst gevoelig gemaakt, vervolgens verdiept om ten slotte zelf een verantwoorde positie in te nemen in het hele vraagstuk.

²⁷ Volgens het *Leerplan Rooms-katholieke godsdienst voor het secundair onderwijs in Vlaanderen* heeft de docent drie rollen, namelijk Getuige, Moderator en Specialist (GSM-model).

²⁸ Heinen, Jeroen, *Framework voor Godsdienst (onderbouw)*, (Ede, 2013), 21-23.

HOOFDSTUK 4: UITWERKING EN RESULTATEN VAN DE WORKSHOP 'TRIALOGISCH LEREN'

4.1 Inleiding

Een student kan op verschillende manieren leren. Wanneer hij een boek pakt wat hij leert voor zijn examen leert hij monologisch, er vindt geen verdere interactie plaats tussen verschillende personen. Wanneer dat wel het geval is, zoals in een klaslokaal waar studenten en een docent aanwezig zijn, spreken we van dialogisch leren. Toch kunnen we nog een stap verder zetten en komen we uit bij trialogisch leren. Deze vorm van leren houdt in dat studenten, opleidingsdocenten en beroepsbekwame mensen van het werkveld bij elkaar komen om van elkaar te leren. De schakel van deze drie groepen is de student, die tussen de opleiding en het werkveld instaat. Het mooie van trialogisch leren is dat iedere aanwezige zijn eigen expertise meebrengt naar de vergadering: opleidingsdocenten meer vanuit de theorie en de mensen uit het werkveld met meer praktijkgerichte kennis.

Ten behoeve van onze afstudeerprojecten hebben Anita van Gils en ik in het kader van trialogisch leren een workshop georganiseerd. Deze is gehouden op 30 mei 2013. De aanwezigen waren opleidingsdocenten van de Christelijke Hogeschool Ede, vakdocenten van de Christelijke Scholengemeenschap Het Streek en wij als organisatoren, de studenten. Wij als studenten hebben dus de workshop georganiseerd en ook de inhoud van de discussie van die middag bepaald.

Ik zal mij nu beperken tot het bespreken van de voorbereiding en de vruchten van de bijeenkomst over mijn onderwerp, namelijk 'Het ontstaan en de inhoud van het Nieuwe Testament'. In bijlage 4 staat een PowerPointpresentatie die gebruikt is bij deze bijeenkomst.

4.2 Voorbereiding

In de voorbereiding heb ik mijzelf afgevraagd wat ik te weten wilde komen tijdens de workshop. Oftewel, welk doel had ik ermee? Waarom kon een workshop in het kader van trialogisch leren mij helpen bij mijn afstudeerproject? Toen ik hier over nadacht kwam ik bij de volgende vraag:

Hoe moet het onderwerp 'Het ontstaan van het Nieuwe Testament' vormgegeven worden voor jongeren aan de christelijke middelbare school Het Streek, zodat er een aansluiting is met hun leefwereld?

Op deze vraag wilde ik graag antwoord van de aanwezigen. Ik dacht dat we eerst konden hebben over wat we precies willen overbrengen van 'Het ontstaan van het Nieuwe Testament', om vervolgens te discussiëren over hoe dit het beste kan worden geleerd aan jongeren van 13 tot 15 jaar.

Naast deze vraag heb ik nog extra discussiemateriaal voorbereid voor de workshop. Namelijk de vraag:

Hoe kan de betrouwbaarheid van het Nieuwe Testament het beste overgebracht worden aan leerlingen?

Deze vraag achtte ik belangrijk vanwege het feit dat de term 'betrouwbaarheid' fungeert als een rode draad door de hele methode heen.

Met deze twee onderwerpen op zak ging ik de workshop in. De uitkomsten waren iets anders dan ik van te voren had gedacht.

4.3 Resultaten

Zoals ik reeds vermeldde bleek de workshop anders uit te pakken dan ik van te voren had bedacht. Uit de hoek van de opleidingsdocenten kwam al gauw de suggestie om van perspectief te veranderen. Tot dusver leek het er in mijn onderzoek op dat ik en wij als godsdienstdocenten bepalen welke stof relevant en interessant is voor leerlingen. Vervolgens presenteren we deze leerstof in een methode en proberen dit zo aantrekkelijk mogelijk voor leerlingen te maken, door aan te sluiten bij hun leefwereld. Maar om goed aan te sluiten bij de jongeren, is juist een denkproces nodig wat precies vanaf de andere kant vertrekt, namelijk bij de jongeren. Niet de docent moet bepalen wat relevant is voor jongeren, maar hij moet zich afvragen: Waarom zou dit relevant voor jongeren zijn? Waarom behandelen we deze thema's? Wat biedt het de jongeren? Wat vinden zij hier relevant aan?

Door deze perspectiefwisseling kreeg ik niet in eerste instantie antwoord op de vraag *wat* moeten we behandelen binnen het onderwerp 'Het Ontstaan van het Nieuwe Testament'. Dit bleek ook niet de belangrijkste vraag te zijn. Het gaat er vooral om hoe je het brengt. Als docent is het belangrijk om met de leerlingen een denkproces door te gaan, om achter de relevantie van de leerstof te komen. Vaak zullen leerlingen namelijk niet het belang inzien van de leerstof. Daarom moet je ze daarin begeleiden door samen antwoorden te vinden op de vragen *waarom is het ontstaan van het Nieuwe Testament belangrijk? Waarom is het Nieuwe Testament belangrijk?* Door deze vragen te stellen kom je uiteindelijk bij de kern van het Nieuwe Testament uit: Jezus Christus. Zijn boodschap en wat Hij gedaan heeft voor de mensen is waar het om draait. Het is goed om leerlingen hier in het begin al bewust van te maken. Het Nieuwe Testament geeft antwoord op levensvragen. Dit document gaan we onderzoeken. Leerlingen zijn met die kennis wellicht meer geïnteresseerd en begrijpen beter waarom we dan beginnen met het ontstaan van het Nieuwe Testament te bestuderen.

Met de wetenschap wat relevant is voor leerlingen, kun je het ontwikkelings- en leerproces van de jongeren ondersteunen met relevante kennis. Het model van godsdienstpedagoog Roebben sluit hier nauw op aan. Eerst zoekt de docent naar de elementaire ervaringen en toegangen van leerlingen. Vervolgens gebruikt hij ondersteunende elementaire (relevante) kennis om de leerlingen wat bij te brengen.

Vanuit de praktijk reikte de godsdienstdocenten nog aan dat het vooral een zaak is van inleiden. Hoe begin je een onderwerp als 'Het ontstaan van het Nieuwe Testament'? Zeg je: "Kinderen, we gaan het hierover hebben, we starten met de talen van het Nieuwe Testament"? Of begin je bij de leerlingen, hun leven, hun vragen, hun wereld, en probeer je daar aansluiting te vinden met de inhoud van je vak. Natuurlijk moet er uiteindelijk wat geleerd worden, maar het rendement zal het hoogst zijn wanneer leerlingen zich aangesproken voelen en de relevantie van het Nieuwe Testament voor henzelf en voor deze tijd inzien.

4.4 Conclusie

Ik ben blij met de vruchten die de workshop heeft opgeleverd. Het is goed geweest om deze workshop in het midden van mijn onderzoek te plannen, omdat de uitkomsten mij hebben kunnen sturen in mijn perspectief op de godsdienstmethode die ik moet schrijven. Het heeft bij mij ook een goede verandering te weeg gebracht. Natuurlijk moest ik nog steeds onderzoek doen naar de vraag wat er precies behandeld moet worden in de methode, ik moest keuzes maken. Maar ik ben meer het belang gaan inzien dat, welke thema's dan ook aanbod komen, dat ze thema's zijn die jongeren iets te zeggen moeten hebben. In de methode moet aandacht komen voor de relevantie vraag voor leerlingen. Van een overdrachtsmodel ben ik niet geheel overgestapt naar een model waarin het ontwikkelingsproces van de leerling centraal staat, maar ik ben de importantie van de laatstgenoemde wel gaan inzien. De docent moet de leerling begeleiden in een denkproces om de relevantie te ontdekken van de leerstof.

HOOFDSTUK 5: BEGRIPSVERDUIDELIJING EN VERANTWOORDING

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zal ik de gemaakte keuzes, zowel theologisch, didactisch en pedagogisch verantwoorden. De vraag: “Waarom is er gekozen voor deze aanpak/inhoud?” staat centraal. Ik zal uitleggen waar en waarom ik welke grenzen heb getrokken om grote nieuwtestamentische onderwerpen af te bakenen voor de leerlingen.

Binnen het grote onderzoeksveld van *Het Nieuwe Testament* moet onderscheid gemaakt worden tussen zaken die wel en die niet thuishoren in een godsdienstmethode voor tweedeaars middelbare scholieren. Dat is de eerste stap. Vervolgens moeten de onderwerpen die behandeld gaan worden in een behapbare, begrijpelijke en misschien ook aantrekkelijke vorm gegoten worden voor de leerling op de middelbare school. Dit betekent dat theologisch taalgebruik moet worden omgezet in een spreken wat een 14- of 15-jarige jongere kan begrijpen.

Jongeren moeten niet belast worden met zaken die hun beleefwereld te boven gaat. Dit betreft onderwerpen die thuishoren aan de theologisch faculteit. Dit is makkelijk gezegd, maar de uitvoering is lastiger. Waar trekt men de scheidslijn? In de bijeenkomst theologisch leren noemde Age Romkes de inhoud van de methode ‘verdunde theologie’. De inhoud heeft zeker met theologie te maken, maar moet verdund worden. Dit proces wil ik in dit hoofdstuk beschrijven. De opzet van dit hoofdstuk is als volgt. Er zijn acht deel paragrafen. Deze komen overeen met de hoofdstukken van de methode zelf. Voor het gemak zijn ook de titels van de deel paragrafen van deze deelvraag hetzelfde als de titels van de hoofdstukken van de methode. De titel van paragraaf 5.2 is “Inleiding”, omdat het eerste hoofdstuk van de methode zo heet. Om deelvraag 5 goed te begrijpen is het raadzaam de methode dicht bij hand te houden, omdat ik vaak hiernaar zal verwijzen.

5.2 “Inleiding”

Voordat het eerste hoofdstuk van de methode aan bod komt, wil ik eerst kort de voorkant bespreken. Op de voorkant staat een plaatje van een kruis op een heuvel. Dit kruis, wat staat voor de kruisiging en opstanding van Jezus Christus, zien wij als belangrijkste daad van Jezus op aarde. Omdat Hijzelf centraal staat in deze methode, heb ik dit plaatje gekozen om op de voorkant te komen.

In dit hoofdstuk wordt bewust in het begin de aansluiting met de leerlingen gezocht. Het zou onverantwoord zijn om direct met kennisgerichte informatie te beginnen over het ontstaan van het Nieuwe Testament. Je gaat dan voorbij aan het verlangen van de leerling om zaken die geleerd worden te plaatsen in hun eigen werkelijkheid. Daarom heb ik er voor gekozen om het voor de leerlingen in het begin duidelijk te maken waarom we het over het Nieuwe Testament gaan hebben. Samen proberen we antwoord te vinden op de vraag waarom het Nieuwe Testament voor mensen vandaag de dag nog belangrijk is. De leerlingen proberen dus in eerste instantie de vraag zelf te beantwoorden. Daarna kunnen de leerlingen één van de kernantwoorden lezen in de methode op de relevantievraag voor vandaag. Namelijk dat het Nieuwe Testament antwoord geeft op *levensvragen*. Levensvragen gaan over de zin en betekenis van het leven. Iedere jongere van 14 of 15 jaar heeft wel eens nagedacht over de dood, over een leven na de dood of over het bestaan van een god of goden. Op die voorkennis wordt ingespeeld door middel van het behandelen van levensvragen.

Vanuit de levensvragen wordt een brug geslagen naar het Nieuwe Testament. Ik heb er voor gekozen om de leerlingen door middel van een oefening een eerste indruk te geven van het leven van de Hoofdpersoon van het Nieuwe Testament.

Vervolgens wordt benadrukt dat Jezus steeds centraal staat in het Nieuwe Testament. In elk boek gaat het om Hem, om zijn woorden en daden. In de brieven staat Hij centraal omdat de auteurs uitleggen hoe de gelovigen God het beste kunnen navolgen.

5.3 “Betrouwbaarheid”

Voor de verantwoording van dit hoofdstuk verwijs ik naar Deelvraag 3, paragraaf 4 van dit document. Daar staat de mijn verantwoording van dit hoofdstuk.

Naast de verantwoording op bovengenoemde plaats wil ik het volgende toevoegen. Naast de verdiepende informatie over de verschillende perspectieven op het begrip betrouwbaarheid, heb ik met het oog op Havo-technasium- en Vwo-leerlingen verdiepende informatie gestopt in dit hoofdstuk. Die verdiepende informatie gaat over ‘Archeologie en de Bijbel’. Door middel van de enquête ben ik te weten gekomen dat vooral leerlingen in technasium en Vwo-klassen veel interesse hebben voor dit onderwerp. Daar heb ik in de methode gehoor aan gegeven. De juiste plek leek mij binnen het hoofdstuk betrouwbaarheid. Eerst wordt archeologie als wetenschap uitgelegd. Daarna volgt een stukje over de vraag of archeologie kan bewijzen dat de Bijbel waar is. Ten slotte kijken we nog naar een tekstfragment van Flavius Josephus, die als joodse geschiedschrijver over Jezus heeft geschreven. De leerlingen mogen beoordelen wat zij van het archeologisch bewijs vinden en dat op waarde schatten voor de echtheid van het Nieuwe Testament. Zo worden de leerlingen uitgedaagd om zelf onderzoek te doen naar de betrouwbaarheid van de archeologische vondsten.

5.4 “Wat staat er in het Nieuwe Testament?”

In hoofdstuk 3 wordt eerst een overzicht gegeven van alle boeken van het Nieuwe Testament. De lijst met alle boeken worden voor de duidelijkheid verdeeld in vier subgroepen, namelijk *Evangelieën*, *Handelingen*, *Brieven* en *Openbaring*. Bij elk van die subgroepen wordt een korte beschrijving gegeven van de inhoud. Veertig jaar geleden was het heel normaal dat een scholier bij godsdienst de Bijbelboeken van het Oude en/of Nieuwe Testament uit het hoofd moest leren. Dat is nu bij veel open-christelijke scholen niet meer het geval. Ook de sectie van Het Streek is hier geen voorstander van. Toch heb ik dit overzicht in de methode geplaatst, omdat het verduidelijkend werd voor de leerling. Ook al hoeft het niet uit het hoofd geleerd te worden, het biedt overzicht en structuur. Ten tweede biedt het docent, indien hij of zij dit wenst, de mogelijkheid om toch de Bijbelboeken als leerstof op te geven voor de leerlingen.

Het hoofdstuk vervolgt met de canonvorming van het Nieuwe Testament. Dit vereist een wat uitgebreidere verantwoording omdat dit onderwerp een bepaalde ontwikkeling heeft ondergaan gedurende mijn afstudeerproject. Hierop wil ik kort reflecteren. Bij aanvang van mijn afstudeerproject was de geplande inhoud van de methode: Het ontstaan en de inhoud van het Nieuwe Testament. Deze twee hoofdstukken zouden gelijkwaardig worden verdeeld over acht hoofdstukken. Dat betekent dat *Het ontstaan van het Nieuwe Testament* vier hoofdstukken lang besproken zou worden, waarbinnen de canonvorming één van de belangrijkste begrippen is. Door middel van praktijkonderzoek (de enquête) en de workshop dialogisch leren ben ik er achter gekomen dat juist het onderwerp *het ontstaan van het Nieuwe Testament*, niet erg geliefd is onder de leerlingen. Achteraf begrijp ik dat ook wel, het staat ver af van hun leefwereld. En ze moeten een flink aantal denkstappen zetten om de uiteindelijke relevantie ervan in te zien. Als docent moet vroeg ik mijzelf af of je die moeite moet nemen en of de relevantie uiteindelijk echt duidelijk zal worden voor de leerlingen.

Deze ontwikkeling en de nodige reflecteren hierop heeft er voor gezorgd dat het onderwerp *Het ontstaan van het Nieuwe Testament* steeds minder ruimte heeft gekregen in de methode. Daarmee heeft het begrip canonvorming ook flink moeten indammen. Het heeft nog wel een plek gekregen binnen hoofdstuk 3. De canonvorming is een inleiding in het vervolg van het hoofdstuk, namelijk *de Bijbelvertalingen*. Het uiteindelijk doel is dat de leerlingen het begrip canonvorming met één kernachtige zin kunnen omschrijven.

Het doel van de paragrafen over Bijbelvertalingen is enerzijds de leerlingen een overzichtje te geven van de Nederlandse Bijbelvertalingen en anderzijds om hen de relevantie uit te leggen van verschillende vertalingen.

Ook bij dit hoofdstuk is verdiepende informatie geboden. Dat gaat over verschillende manieren van vertalen. De leerlingen worden meegenomen in het vertaalproces en moeten zelf reflecteren op de vraag: Kun je beter dicht bij de originele tekst blijven of is het belangrijker dat je vertaling begrijpelijk is voor de Nederlandse lezer?

Naast een aantal vragen krijgen de leerlingen een opdracht. Om het verschil tussen Nederlandse Bijbelvertalingen duidelijk te maken moeten ze een stukje uit het Nieuwe Testament in verschillende vertalingen lezen. In de methode biedt ik een voorbeeld (1 Timotheüs 2:5), maar de docent kan de opdracht ook uitbreiden door een groter stuk uit het Nieuwe Testament te kiezen of de leerlingen zelf een stukje van vijf tot tien verzen uit te laten zoeken. Dit staat beschreven in de docenthandleiding. Het doel van de opdracht is dat leerlingen het verschil zijn tussen vertalingen en voor zichzelf een mening vormen over dit verschil. Daarbij kunnen ze ook verwoorden welke vertaling hun voorkeur heeft.

5.5 “De evangeliën”

In de theologie neemt het synoptisch probleem een aanzienlijke plaats in binnen het grotere kader van de studie naar de evangeliën. Maar moeten de leerlingen kennis nemen van de verschillende ontstaanstheorieën van de evangeliën, met de bijbehorende begrippen *Quelle*, *Sondergut* en *De vierbronnenhypothese*? Mijns inziens gaat dit te ver als het gaat om Godsdienst onderwijs aan de onderbouw van de middelbare school, rekening houdend met de doelgroep van onze specifieke casus.

De grote meerderheid van de leerlingen heeft in de enquête aangegeven interesse te hebben voor het leven van de evangelisten. Hier heb ik daarom ook veel aandacht aan geschonken in dit hoofdstuk. Over elke evangelist wordt besproken wie hij was, welk werk hij had en welke gebeurtenissen hij heeft gedeeld met Jezus. Naast deze persoonsbeschrijving volgt een beschrijving van de kenmerkende elementen van het evangelie van deze evangelist.

Het valt op dat er niet zozeer over de inhoud van de evangeliën wordt gesproken in dit hoofdstuk. Dat komt omdat later in het jaar er een heel boekje is gewijd aan het onderwerp ‘Wie is Jezus’? Hier komen uitgebreid zijn wonderen, onderwijs, kruisiging en opstanding besproken. Daarom heb ik mij hier moeten beperken tot de uitwendige zaken van de evangeliën. Toch blijft het leven van Jezus niet onaangeraakt in mijn geschreven methode. De persoon van Jezus moet namelijk een centrale plaats innemen in de methode. De belangrijkste reden daarvoor is dat Jezus het Nieuwe Testament relevant maakt voor de leerlingen. Hij geeft antwoord op levensvragen en is de persoon waar het allemaal opdraait.

Omdat dit hoofdstuk een sterk informatief karakter heeft, krijgt de docent de mogelijkheid om de leerlingen zelfstandig aan het werk te zetten. De leerlingen worden in groepjes gedeeld en ieder groepje neemt één evangelist als onderwerp. Ze maken een grote poster over het leven van de evangelist, zijn evangelie en de leerlingen zoeken een speciaal stukje uit het evangelie wat ze aanspreekt of aan het denken heeft gezet. De docent kan er voor kiezen om deze poster te becijferen en / of de groepjes de poster te laten presenteren aan de klas. Deze hele opdracht is een alternatief op het ‘gewoon behandelen’ van het hoofdstuk. Indien het laatste wordt gedaan zijn er vragen opgesteld die de leerlingen de informatie helpen te verwerken.

5.6 “De leefwereld van de eerste christenen”

Tussen hoofdstuk 4 ‘De evangeliën’ en hoofdstuk 6 ‘Handelingen’ staat dit hoofdstuk. Dit heb ik bewust gedaan. Zo verdiepen de leerlingen zich eerst in de leefwereld van de eerste christenen. Dit biedt hen het juiste kader om vervolgens het boek Handelingen beter te begrijpen. Omdat de leerlingen hebben aangegeven in de enquête dat ze dit onderwerp erg leuk leek, heb ik hiervoor ook de nodige ruimte voor vrijgemaakt. Gedurende het onderzoek zag ik dat het een prachtige opstap was naar het boek Handelingen.

Dit hoofdstuk biedt de leerlingen dus de nodige achtergrondinformatie om de leefwereld van de mensen van het Nieuwe Testament beter te begrijpen. Maar dit hoofdstuk heeft ook nog een groter en algemener doel voor ogen. De inhoud van dit hoofdstuk helpt de wereld van het

Nieuwe Testament werkelijker te maken voor de leerlingen. Ook al is het 2000 jaar geleden, door de leefwereld van die mensen te beschrijven, zien de leerlingen dat die mensen ook gewone mensen waren. Het waren wel mensen met primitievere leefomstandigheden, maar het zijn mensen die zich kleden, zich voeden, geld verdienen en in huizen wonen, *net zoals wij*. Dit besef brengt hun leefwereld dichterbij de onze. En als dat inzicht is bereikt, kan de docent proberen om de volgende denkstap te maken met de leerlingen, namelijk dat de inhoud van het Nieuwe Testament net zo belangrijk voor mensen nu is als voor die mensen toen, omdat het wezen van het mens-zijn niet veranderd is in 2000 jaar.

De onderwerpen die in dit hoofdstuk aan bod komen zijn: Het Romeinse Rijk, Kenmerken van de Joden en hun religie, de joodse Godsdienstige partijen, huizen, eten en belasting.

Elk onderwerp is een studie op zich waard. Ik heb gepoogd om de leerlingen die elementaire informatie te bieden die ze nodig hebben om het Nieuwe Testament beter te kunnen begrijpen vanuit zijn context.

Zo heb ik bij de joodse godsdienstige partijen wel de verschillende partijen genoemd, maar alleen de Farizeeën als belangrijkste groep besproken. Dit heb ik gedaan omdat deze groep het vaakst in het Nieuwe Testament voorkomt als de Farizeeën in conflict komen met Jezus.

De kaarten in dit hoofdstuk werken ook mee aan het begrijpen van de context van het Nieuwe Testament.

5.7 “Handelingen”

In dit hoofdstuk heb ik de keuze gemaakt om de focus vooral te richten op de eerste 10 hoofdstukken, uitgezonderd het bekeringsverhaal van Paulus (hoofdstuk 9). Dit komt omdat Paulus als eerste kerkhistorisch persoon in het derde jaar al ruim aan bod komt. In het derde leerjaar van Het Streek wordt namelijk kerkgeschiedenis behandeld. De kerkgeschiedenis wordt a.d.h.v. een aantal belangrijke figuren behandeld en Paulus is de eerste. Ik wil geen overlap hebben tussen de informatie die de leerlingen krijgen in het tweede en in het derde jaar van hun middelbare school. Daarom kies ik ervoor om slechts Handelingen 1-8 en het verhaal van Cornelius te bespreken.

Om een overzicht te geven van het begin van het boek handelingen heb ik de volgende onderwerpen gekozen om te behandelen: De opdracht aan de apostelen; Het leven van de eerste gemeente; Vervolging en als laatste het evangelie voor de heidenen. Mijns inziens dekt deze selectie en de manier waarop ze uitgevoerd zijn globaal de inhoud van het eerste deel van Handelingen.

Bij ‘De opdracht aan de apostelen’ komt het woord *getuigen* naar voren. De leerlingen moeten zelf proberen dit woord te omschrijven. Naast het Bijbelse verslag van de getuigenissen van de apostelen in Jeruzalem en omstreken, kan de leraar naar een meer algemeen thema toe met *getuigen*. Hij kan namelijk met de klas bespreken of er wel eens iemand zich hard maakt voor een zaak waar hij of zij voor staat. De docent kan ook vragen of dit dan moeilijk is of niet. Vanuit dit gesprek over de *ervaringen van leerlingen* kan de docent innovatief de link leggen met het getuigenis van de apostelen. Zo vormt zich een natuurlijke brug van de leerlingen naar de leerstof, namelijk door hun ervaringen, en zullen ze beter in staat zijn deze te begrijpen.

De thema’s *vervolging* en *het evangelie naar de heidenen* zijn vorm gegeven door twee persoonlijke verhalen, namelijk die van Stefanus (Hand. 6-7) en Cornelius (Hand. 10-11). Ook dit is bewust gedaan om de leerstof begrijpelijker en aantrekkelijker te maken voor leerlingen.

Zonder het voorbeeld waarin normale mensen in meespelen, zou ‘het evangelie naar de heidenen’ gereduceerd worden tot een bespreking van een dogmatisch leerpunt. Om de leerlingen te laten begrijpen hoe bijzonder het was dat de heidenen het evangelie ontvingen, wordt het verhaal van Cornelius als voorbeeld gebruikt. Op dezelfde manier dient het verhaal van Stefanus tot verduidelijking van het thema ‘vervolging’. Door dit voorbeeld krijgt ‘vervolging’ een verhaal, een naam en een herinnering.

5.8 “De brieven”

Ondanks dat Paulus niet als persoon wordt behandeld in deze methode, komen zijn werkzaamheden als gemeentestichter en zendeling wel kort aan bod, ten ingeleide van dit hoofdstuk: De brieven. De inhoud van dit hoofdstuk is tweedelig. Eerst wordt de leerling kennis bijgebracht over de uitwendige zaken van de brieven. Namelijk, wie ze stuurde, waarom ze gestuurd werden (als communicatiemiddel) en hoe ze gestuurd werden. Daarna wordt er over de inhoud van de brieven gesproken. Dit is een lastig punt, waar ik mee geworsteld heb, omdat de inhoud van de brieven zo ontzettend divers is. In de beperkte ruimte die ik beschikbaar heb, kan ik kan ik nooit alle thema's de revue laten passeren. Ik heb dit probleem op verschillende manieren ondervangen. Ten eerste heb ik in algemene termen de redenen opgesomd waarom de brieven werden geschreven (inhoudelijk). De volgende redenen heb ik genoemd:

1. De schrijver wilde de inhoud van het geloof beter uitleggen
2. De schrijver gaf instructies voor leidinggevend van een gemeente
3. De schrijver wilde problemen in een gemeente oplossen door correctie en vermaning
4. De schrijver wilde zijn lezers bemoedigen in tijden van verdrukking

Door deze opsomming krijgen de leerlingen een eerste, overzichtelijke indruk van de inhoud van de brieven. Vervolgens heb ik twee grote thema's uitgelicht. Ten eerste: “Problemen in de gemeente van Galaten” en ten tweede “De liefde”. Het eerste thema dient ten voorbeeld van punt 3 van de opsomming hierboven. De leerlingen vragen zich wellicht af: Welke problemen waren er dan? Dan dient dit probleem ten voorbeeld. Het gaat over het conflict over het wel of niet navolgen van de wet. Ik heb dit thema uitgebreid door het onderwerp ‘rechtvaardiging door geloof en niet door werken’ er bij te voegen. Zo heb ik in korte tijd een paar grote thema's behandeld.

Maar de voorbeelden hierboven genoemd vallen in het niet met de algehele inhoud der brieven van het Nieuwe Testament. Alleen daar is geen ruimte voor in de methode. Daarom heb ik een opdracht bij dit hoofdstuk toegevoegd. De opdracht is dat leerlingen uit een lijst van thema's die uit de brieven komen één thema kiezen en daar een verslagje overschrijven. De mogelijkheid is er dat de leerlingen hun ondervindingen presenteren in de les. Op deze manier worden er meer thema's behandeld en krijgen de leerlingen een nog breder beeld bij de inhoud van de brieven.

5.9 “Openbaring”

Het laatste Bijbelboek heeft een apart hoofdstuk gekregen. Dit heb ik gedaan omdat het genre van het boek niet past bij de vorige hoofdstukken. Alhoewel er in het begin van Openbaring zeven brieven staan geschreven, is het voor iedere lezer duidelijk dat de rest van het boek meer dan een brief is.

Tijdens het schrijven van dit hoofdstuk ben ik mij bewust geweest van mijn eigen visie op het boek Openbaring. Ik geloof namelijk dat het boek wel dingen noemt die in de toekomst zullen plaatsvinden, maar ik ben er tegen om precies uit te zoeken wat er wanneer gaat gebeuren. Sommige christenen maken er een sport van om de blauwdruk van de toekomst die Openbaring biedt, precies in te vullen. Omdat ik hier zelf niet van hou, heb ik dit probleem ook kort en bondig proberen te schetsen voor de leerlingen. Ik belicht daarbij wel beide kanten, zodat de leerlingen uiteindelijk hun eigen positie mogen bepalen. De docent, conform de visie op de docent godsdienst van Het Streek, mag wel richtinggevend zijn, maar moet de leerling vrij laten in zijn of haar eigen positiebepaling.

Verder heb ik de ruimte genomen om drie mooie, maar ook lastige onderwerpen aan te snijden, die alle drie met elkaar te maken hebben. Dat zijn de wederkomst van Jezus, het laatste oordeel en het eeuwige leven. Ten eerste heb ik deze onderwerpen gekozen omdat het hoofdthema's zijn in het boek Openbaring. Daarnaast heb ik deze onderwerpen gekozen omdat deze thema's nog het beste te begrijpen zijn voor de leerlingen, in vergelijking met de moeilikere thema's zoals de twee getuigen, het duizendjarig rijk, de grote vervolging of de rampen en oordelen van God.

De gekozen thema's lenen zich uitstekend voor een klassengesprek, omdat de meningen van de leerlingen hierover wellicht zeer zullen verschillen. De leerlingen kunnen zich afvragen wie er allemaal in de hemel komen en waarom dat zo is. Wellicht geloven verschillende jongeren niet in deze toekomstige gebeurtenissen. De docent kan de overtuigingen van leerlingen inventariseren in een klassengesprek. Zo worden de onderwerpen ook meer eigen en leren de leerlingen hun mening te vormen en leren ze ook van anderen.

5.10 Conclusie

Door middel van de geschreven methode heb ik gepoogd de leerling in te wijden in het Nieuwe Testament. Hierbij vond ik twee zaken erg belangrijk. Ten eerste wilde ik de leerlingen kennis bijbrengen over de inhoud van het Nieuwe Testament. Ten tweede heb ik steeds de link naar de wereld van hier en nu geprobeerd te leggen, zodat de leerlingen de relevantie verstaan voor hun eigen leven. Deze twee aspecten moeten als het ware de harde kern van de methode zijn. Door middel van kennisneming en reflectie daarop, worden de leerlingen op een bepaalde manier gevormd. Wat de uitkomst is, ligt niet in de handen van de docent, maar dat is de verantwoording van de individuele leerling. Deze moet door de reflectie komen tot een eigen positie in het geheel en kan deze ook verwoorden als dat nodig is.

Conclusie en samenvatting

Samenvatting

In het schooljaar 2012-2013 heb ik, Luuk de Jong, mijn afstudeerproject uitgevoerd op mijn stageschool CSG Het Streek in Ede. Bij de sectie godsdienst op deze school werkt men met zelfgeschreven methodes. In het tweede leerjaar staat het Nieuwe Testament centraal en dit wordt behandeld in vier boekjes, elk voor een kwart van het jaar. Mijn opdracht was om de eerste twee boekjes (Ontstaan van het Nieuwe Testament en De Evangelisten) te herenigen en te vernieuwen. De vernieuwde methode beslaat nu het ontstaan en de gehele inhoud van het Nieuwe Testament, niet slechts de Evangelisten.

Het is een stevig informatief boek geworden om de leerling een goede introductie in het Nieuwe Testament te geven. De methode gaat uit van drie doelen. Het eerste is dat de leerling inhoudelijk zijn kennis verdiept over het ontstaan, maar met name de algemene inhoud van het Nieuwe Testament. Het tweede doel is dat de methode de aangeboden informatie weet te verbinden met de leefwereld van jongeren. Vanuit de eerste twee doelen vormt zich het derde, namelijk dat de leerling aan het einde van het jaar zijn eigen visie op het Nieuwe Testament kan verwoorden.

Het eindresultaat, de methode, rust op een stevige basis van theoretisch en praktijkgericht onderzoek. Ik heb namelijk de godsdienstpedagogische literatuur bestudeerd om er achter te komen hoe je een brug slaat van de inhoud van het geloof naar de leefwereld van jongeren anno 2013. Maar om er werkelijk achter te komen waar de interesses van de leerlingen liggen, heb ik op mijn stageschool praktijkonderzoek gedaan door middel van een enquête. Ongeveer in het midden van mijn onderzoek heb ik samen met een collega student, Anita van Gils, een workshop trialogisch leren georganiseerd. Hierdoor was ik in staat om mijn afstudeerproject voor te leggen aan vakdocenten van de CHE en godsdienstdocenten van Het Streek. Ieders inbreng vanuit zijn of haar eigen vakgebied heeft er voor gezorgd dat het een waardevolle bijeenkomst was. De uitkomsten van de bijeenkomst hebben mij een frisse, nieuwe blik gegeven op verbinding tussen het Nieuwe Testament en de leerlingen.

Conclusie

Het is lastig om de informatieve inhoud van de methode te concluderen. De verantwoording van de gekozen grotere onderwerpen en de selectie van deelonderwerpen vindt men terug onder deelvraag 5. Echter vanwege de noodzaak iets te zeggen tot slot van dit onderzoek, wil ik mij in deze conclusie richten op het methodologisch aspect. Vanuit de meest recente literatuur van de godsdienstpedagogiek heb ik een methode van lesgeven overgenomen die verwerkt is in de methode die ik heb geschreven. Dit is het belangrijkste methodologische element van mijn afstudeerproject. Het gaat uit van de volgende aspecten, namelijk dat de leraar vooreerst de leerstof elementariseert. Hij kiest welke leerstof elementair zijn voor de leerlingen. Vervolgens moet hij die leerstof ontstollen. In de methode heb ik dit geregeld gedaan door de brug te slaan van de inhoud van het Nieuwe Testament naar de leefwereld van de jongere. Tot slot wordt de verantwoordelijkheid van het geleerde bij de leerling gelegd. Deze, met afnemende begeleiding van de docent, moet zijn of haar eigen positie bepalen ten opzicht van het geleerde. Omdat ons onderwerp te maken heeft met godsdienst en daarmee met de zin van het leven, gaat het wel degelijk om een stukje persoonlijke visievorming.

Overigen

Discussie

Naar aanleiding van mijn enquêteonderzoek stelde ik mijzelf de volgende vragen:

- Moet ik de uitkomsten van de enquête als leidend nemen voor de inrichting van de methode?
- In hoe verre zijn het slechts 'interesses' van leerlingen die ze aangeven in de enquête en in hoeverre zijn het de 'echte vragen' waar de leerlingen mee zitten? Vond een leerling een onderwerp 'wel interessant' of wilde een leerling erg graag meer over een onderwerp meer weten?

Vanuit deze vragen kan men discussiëren over het nut van praktijkonderzoek. Ik ben daar niet pessimistisch over. De resultaten van de enquête heb ik daarom ook wel degelijk verwerkt in de methode. Tot slot wil ik deze discussie vraag stellen: Kan men door middel van een enquête werkelijk achter de 'echte' interesses en prangende (levens)-vragen van de leerlingen komen?

Naar aanleiding van mijn studie in de godsdienstpedagogiek heb ik de volgende discussievraag. In welke mate moet je als leraar aansluiten bij de leerlingen met je lesstof? Betekent dit dat je willekeurig vraagt naar de interesses van leerlingen en daar spontaan je les op aanpast, of betekent dit dat je *binnen jouw gekozen onderwerp* vraagt naar de vragen en interesses van leerlingen, en daarop je les aanpast?

Aanbevelingen

De sectie godsdienst op CSG Het Streek is een langdurig traject in gegaan met de vernieuwing van de huidige methodes. Mijn methode is één van de eerste vernieuwingen binnen het curriculum. Alleen al in de onderbouw zullen er de komende jaren nog minstens vijf (deel)methodes moeten verschijnen. Daarna is de bovenbouw aan de beurt, maar dat is een zaak van de latere toekomst.

Voor de toekomstige auteurs van die methodes heb ik de volgende uitdaging. Het zou mooi zijn om meer aandacht te schenken aan zelfonderzoekend leren. In de methode die ik geschreven heb zijn er hier en daar wat mogelijkheden om zelfonderzoekend leren toe te passen, maar deze zijn beperkt. Maar zeker bij Vwo-klassen is het goed om de leerlingen uit te dagen zelf op zoek te gaan naar de antwoorden van hun vragen. Deze uitdaging wil ik meegeven aan degene die dit onderzoek vervolgt.

Verder spreek ik de wens uit dat, zoals ik heb proberen te doen, de lijn wordt voortgezet om de leerlingen te blijven onderwijzen in de inhoud van de Bijbel en het geloof. Ik hoop dat de toekomstige schrijvers van de methodes zich verantwoordelijk voelen voor de taak die voor hen ligt, omdat tal van jonge mensen hun methode zal gaan lezen. Het is aan hen om op een gezonde en verantwoordelijke en Bijbelgetrouwe manier de inhoud van het christelijk geloof door te geven aan volgende generaties.

Korte persoonlijke terugblik op de leeropbrengst

Ik voel mijzelf bevoorrecht om deel uit te mogen maken van de vernieuwing van de godsdienstmethodes op CSG Het Streek. Ik had mij geen leukere afstudeeropdracht kunnen bedenken. Dit omdat mijn onderzoek zo nauw verwant met de praktijk als godsdienstleraar te maken heeft. Ik heb namelijk een methode geschreven die volgend jaar gebruikt gaat worden in de lessen. Alle dingen die ik afgelopen jaar op pedagogisch en didactisch aspect als kopstudent op de opleiding en in de praktijk geleerd heb, kon ik nu verwerken in de methode. Mijn theologische studie die voor de kopstudie heb afgerond, zorgde voor een rijke informatieve schat om uit te putten gedurende het schrijven van de afzonderlijke kennisstukjes.

Tijdens het schrijven van de methode wordt je gedwongen om steeds jezelf af te vragen: Is dit duidelijk verwoord? Is dit didactisch correct? Is dit theologisch correct? Dat maakt het schrijven een enorme uitdaging en uiteindelijk heeft het voor een enorme leeropbrengst gezorgd. Eén van de belangrijkste dingen die ik heb geleerd is om duidelijke voor ogen te hebben wat de relevantie van het hele onderwerp Het Nieuwe Testament voor de leerling zelf is en hoe dat op een goede manier duidelijk gemaakt kan worden. Daarbij heb ik geleerd niet eerst zelf iets belangrijk te vinden, maar echt bij de interesses en vragen van leerlingen te beginnen, om vandaar uit de brug te slaan naar de informatie van de methode. Al met al is het een intensief, maar uitdagend afstudeerproject geweest, waar ik met veel plezier op terugkijk. Het zou erg leuk zijn als ik ooit zelf ook nog mag lesgeven uit mijn eigen methode, maar voor nu hoop ik dat de docenten godsdienst op Het Streek goed uit de voeten kunnen met hetgeen ik voor hen gemaakt heb.

Feedback

Aan het einde van mijn afstudeerproject heb ik verschillende sectie leden van de vakgroep Godsdienst van Het Streek (de opdrachtgever) de methode laten lezen. Hieronder staat eerst de feedback van de sectievoorzitter J. ter Keurs en vervolgens de feedback van godsdienst docent R. de Wolf.

Dag Luuk,

Wat ziet dit er geweldig mooi en grondig uit! Erg mooi werk!

We zouden het eigenlijk in kleur moeten kunnen drukken, dan komt alles nog beter tot z'n recht.

Inhoudelijk heb ik er nu natuurlijk nog niet mee gewerkt, maar zo te zien is het heel toegankelijk, heeft het veel diepgang en kent het veel variatie in thema's en werkvormen. Misschien dat de gebruikers er wat puntjes in bij gaan schaven, maar ik vind het een serieuze methode, dat aansluit bij het karakter van onze school en wat voor onze sectie goed past en bruikbaar is. Hartelijk dank!

Ik kon helaas geen kritiekpuntjes vinden maar ik heb het verder niet uitgeprint om het alinea voor alinea te bekijken. Voor zover ik heb kunnen zien, kunnen we er mee verder.

Groeten,

Johan.

Hallo Luuk,

het ziet er erg mooi uit, mijn complimenten!

Ik heb hier en daar een kleine tekstuele verbetering aangebracht.

Mijn vragen:

Je gebruikt kleuren om nadruk te leggen. Hoe komt dit uit wanneer we een zwart-wit boekje maken?

Hoe zit het met eventuele rechten van afbeeldingen? (niet dat we ons daar op dit moment druk over maken..)

Welke bijbelvertaling heb je gebruikt? Het lijkt me dat dat niet de NBV is, die we hier gebruiken.

Hier en daar kloppen volgens mij de paginaverwijzingen niet.

Succes met de afronding!

Met vriendelijke groet, Richtje

Bewijsstukken communicatie met opdrachtgever en projectcoach

In het proces van het maken van dit afstudeerproject heb ik verschillende keren met mijn projectcoach Hendrik Jan de Bie en mijn begeleider vanuit de opdrachtgever Adryan Nijland om de tafel gezeten en van hen feedback gehad.

De feedback vlak voor het inleveren van dit afstudeerproject is te vinden in de 360 graden feedbackformulieren die apart zijn bijgevoegd.

De rest van de bewijsstukken van communicatie met de bovengenoemde begeleiders kan ik niet op papier laten zien. Tijdens de gesprekken heb ik steeds aantekeningen gemaakt met pen en die later verwerkt in mijn methode. Het enige document wat ik digitaal heb is Hendrik Jans opmerkingen n.a.v. mijn eerste versie van mijn projectplan. In bijlage 4 is deze eerste versie van mijn projectplan te vinden, waarin de opmerkingen van Hendrik Jan te vinden zijn. De rest van de bewijsstukken van communicatie kan ik hier niet vermelden omdat deze mondeling of schriftelijk zijn gedaan.

Literatuurlijst en Paginaverantwoording

Hieronder staat de literatuurlijst van mijn onderzoek. Achter de verwijzing naar het boek staat tussen haakjes hoeveel pagina's ik heb gebruik van dat boek.

Ontstaan van het Nieuwe Testament

- Blok, H., *Het verhaal van de Bijbel: Ontstaan, vertalen, verspreiden*. Haarlem, Nederlands Bijbelgenootschap, 2000. (75 p.)
- Brink, G., van den, *Op betrouwbare grond: Ontstaan en gezag van het Nieuwe Testament*. Heerenveen: Barnabas, 1999. (20 p.)
- Bruce, F.F., *De betrouwbaarheid van de geschriften van het Nieuwe Testament*. Telos Nederland, 1977. (27 p.)
- Carson, D.A. en Douglas, J. Moo, *An introduction to the New Testament*. Leicester, Apollos, 2005. (20 p.)
- Elwell, Walter, A. en Yarbrough, Robert, W., *In Ontmoeting met het Nieuwe Testament: Een historisch en theologisch overzicht*. Heerenveen: Groen, 2000. (85 p.)
- Klijn, A.F.J., *Het ontstaan van het Nieuwe Testament*. Callenbach: G.F. Callenbach bv, 1995. (10 p.)
- Stott, John, *De Bijbel (be)grijpen*. Hoenderloo: Novapres, 2010. (5 p.)
- Ouweneel, W.J., *Het ontstaan van het christendom: De geschiedenis van het Nieuwe Testament*. Hilversum: Evangelische Omroep, 1986. (18 p.)

Inhoud van het Nieuwe Testament

- Bette J.C., Van den Brink, G., *Studiebijbel: Het evangelie naar Mattheüs*. Soest: In de Ruimte, 1989. (4 p.)
- Brink, van den, G., *Verkenningen in het evangelie*, 1990. (7 p.)
- Dunn, J.D.G., *The theology of Paul the apostle*. 2006.
- Houwelingen, van, P.H.R. , *Apostelen: Draggers van een spraakmakend evangelie*, 2010. (5 p.)
- McRay, J., *Paul: His live and teaching*, 2007.
- Meijer, F., *Paulus: Een leven tussen Jeruzalem en Rome*, 2012.
- Studiebijbels/commentaren/boeken per evangelie.
- Ridderbos, H., *Paulus: Een ontwerp van zijn theologie*, 1997.
- Thiselton, A.C., *The living Paul: An introduction to the apostle and his thought*. 2009
- Travis, Stephen, *Beginnen in het Nieuwe Testament*. Amsterdam: Ark Boeken, 1995.(60 p.)
- Versteeg, J.P., *Evangelie in viervoud: Een karakteristiek van de vier evangeliën*. 1980. (6 p.)
- Wright, T., en Vos, de, D. (vert.), *Paulus voor iedereen*, 2011.

Godsdienstpedagogiek:

- Alii, E.T., *Godsdienstpedagogiek*. Zoetermeer: Meinema, 2009. (50 p.)
- Besturenraad Christelijk Onderwijs, *Godsdienst/Levensbeschouwing als examenvak: Handreiking*. Dombosch: De Hoog, 2006. (3 p.)
- Roebben, Bert, *Godsdienstpedagogiek van de hoop: Grondlijnen voor religieuze vorming*. Leuven: Acco, 2012. (15 p.)
- Ter Horst, W., *Wijs me de weg! Mogelijkheden voor een christelijke opvoeding in een post-christelijke samenleving; Een boek voor opvoeders in gezin, school, kerk en daarbuiten en voor opvoedkundigen*. Kok: Kampen, 1995. (10 p.)

Overig:

- Gower, Ralph, *Het dagelijks leven in de Bijbel*. Zoetemeer: Boekencentrum, 2000. (55 p.)
- Hoffmeier, James, K., *De archeologie van de Bijbel*. Amsterdam: Ark media, 2009. (5 p.)
- Migchelbrink, F., *Praktijkgericht onderzoek in zorg en welzijn*.
- Van der veen, T. en Van der Wal, J., *Van leertheorie naar onderwijspraktijk*, Vijfde Druk. Groningen: Noordhoff Uitgevers, 2012. (3 p.)

Bijlagen

Bijlage 1: De enquête voor de leerlingen uit de tweede klas op Het Streek

Hieronder staan straks drie grote onderwerpen.

1. Het ontstaan van het Nieuwe Testament
2. De vier evangelisten
3. De brieven van Paulus

Per onderwerp staan verschillende thema's genoemd die binnen dat grote onderwerp thuis horen. Bij elk grote onderwerp kun je op de **stippellijn** nog een thema zetten die je zelf erg leuk lijkt, maar die nog niet in het rijtje staat.

Achter elk thema moet je een tekenje zetten. Zet een:

- + achter de thema's die jou aanspreken
- achter de thema's die jou niet aanspreken.
- ? achter de thema's die je niet begrijpt / je weet niet wat het betekent

Het ontstaan van het Nieuwe Testament

1. De leefwereld van de christenen van het Nieuwe Testament
2. De talen van die tijd: Aramees, Hebreeuws en Grieks
3. Het Romeinse Rijk
4. Het joodse volk ten tijde van Jezus leven op aarde
5. Het opschrijven van de boeken van het Nieuwe Testament
6. Het samenstellen van alle losse boeken tot één bundel: Het Nieuwe Testament
7. De vraag of dit samenstellen betrouwbaar is gebeurd
8. Andere boeken die uiteindelijk niet in het Nieuwe Testament zijn gekomen
9. Archeologie
10.

De vier evangelisten (Matthëus, Marcus, Lucas & Johannes)

11. Wie waren deze vier personen? Hoe oud waren ze, wat voor beroep hadden ze, wat was hun karakter, enzovoorts.
12. De verschillen tussen de vier evangeliën. Waarom zijn er vier en niet één? Wat zijn de verschillen?
13. De stukken die slechts in één evangelie staan, bijvoorbeeld 'De gelijkenis van de verloren zoon' (alleen in Lucas).
14.

De brieven van Paulus

15. De liefde
16. Het verschil tussen het geloof en de wet
17. Het nieuwe leven door Jezus
18. Problemen in de gemeentes die Paulus heeft opgericht
19. Hoe moeten christenen leven? Wat moet je wel en niet doen? De nieuwe levensstijl.
20. Doop
21. Het nieuwe verbond en vergelijking met het oude verbond
22. De gaven van de Geest
23. Wederkomst van Jezus
24. De verhouding tussen man en vrouw
25. Het eeuwige leven
26. Dwaalleraars / valse leraars / dwalingen / verkeerde leraren of theorieën
27.

Hieronder volgen een aantal stellingen. Kruis aan wat jij van de stelling vindt. Je kan kiezen tussen de cijfers 1, 2, 3, 4 en 5.

1 = helemaal eens

5 = helemaal oneens

De rest zit daar tussen in.

Stelling	1	2	3	4	5
Ik ben opgevoed met het christelijk geloof					
Geloven in God speelt een belangrijke rol in mijn leven.					
Een andere godsdienst speelt een belangrijke rol in mijn leven. Vul hier die andere godsdienst in:.....					
De Bijbel speelt een belangrijke rol in mijn leven					
Ik ken veel van de verhalen van Jezus uit het Nieuwe Testament.					
Ik vind het Nieuwe Testament betrouwbaar					
De inhoud van het Nieuwe Testament interesseert mij.					
Ik zou graag meer willen weten van het ontstaan van het Nieuwe Testament.					

Stelling	Elke dag	2 -3x per week	1x per week	1x per maand	1x per jaar	Minder - Nooit
Ik ga naar de kerk						
Ik bid tot God						
Ik lees in de Bijbel						

Open vragen:

- A. Wat is de belangrijkste reden om te geloven dat het Nieuwe Testament betrouwbaar is?
Je mag meerdere antwoorden omcirkelen.
 - a. Omdat het Gods woord is.
 - b. Omdat je ziet bij mensen die geloven dat zij iets moois hebben, zij zijn levende bewijzen dat het Nieuwe Testament de waarheid is.
 - c. Omdat de Bijbel op een betrouwbare manier in de geschiedenis is opgeschreven en samengesteld.
 - d. Omdat Jezus een betrouwbaar persoon is.
 - e. Omdat, ...
 - f. Ik geloof niet dat de Bijbel betrouwbaar is, omdat ...
- B. Heb je nog tips voor de lay-out van de nieuwe methode?....
- C. Heb je nog vragen of opmerkingen die nog niet aan bod zijn gekomen? Of weet jij nog een leuk thema wat je graag zou willen behandelen bij godsdienst? Schrijf dat hier op:

Bijlage 2: De uitslagen van de enquête

Gezamenlijke resultaten (alle drie de klassen):

Interesses

Het ontstaan van het Nieuwe Testament

- De leefwereld van de christenen van het Nieuwe Testament 49+ 27- 4?
- De talen van die tijd: Aramees, Hebreeuws en Grieks 20+ 61- 1?
- Het Romeinse Rijk 64+ 14- 3?
- Het joodse volk ten tijde van Jezus leven op aarde 44+ 34- 3?
- Het opschrijven van de boeken van het Nieuwe Testament 14+ 64- 4?
- Het samenstellen van alle losse boeken tot één bundel: Het NT 17+ 61- 4?
- De vraag of dit samenstellen betrouwbaar is gebeurd 44+ 34- 4?
- Andere boeken die uiteindelijk niet in het Nieuwe Testament zijn gekomen 32+ 48- 1?
- Archeologie 39+ 20- 20?

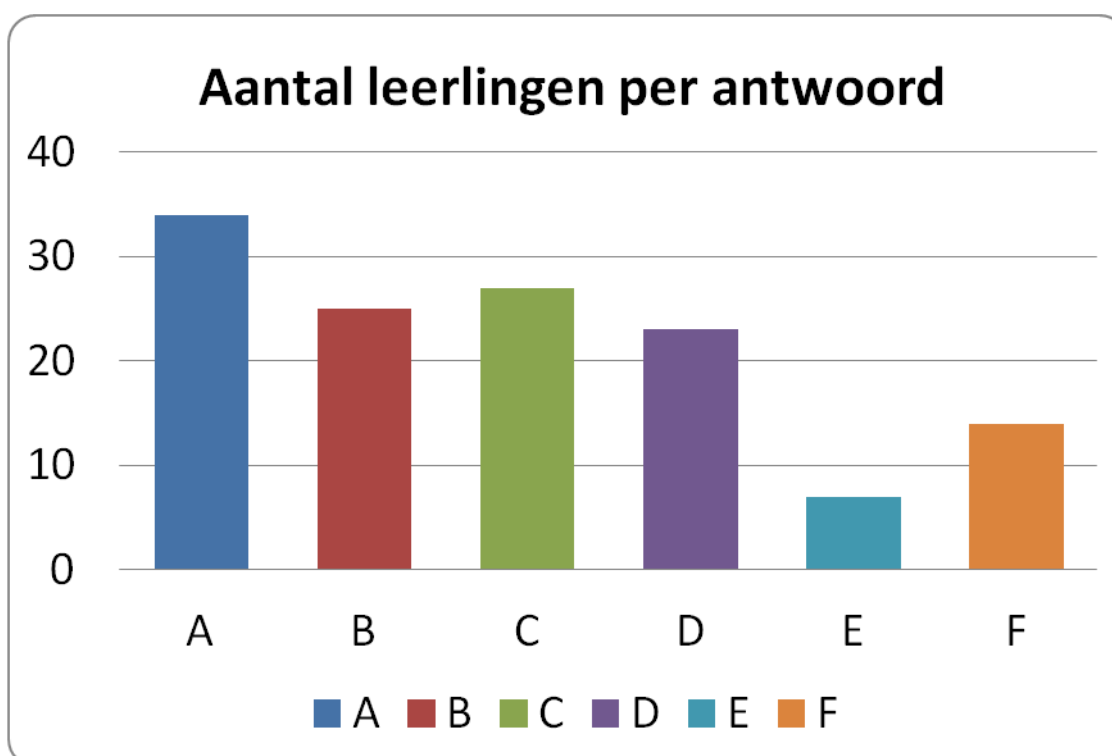
De vier evangelisten (Matthëus, Marcus, Lucas & Johannes)

- Wie waren deze vier personen? Hoe oud waren ze, wat voor beroep hadden ze, wat was hun karakter, enzovoorts. 60+ 21- 1?
- De verschillen tussen de vier evangeliën. Waarom zijn er vier en niet één? Wat zijn de verschillen? 47+ 32- 2?
- De stukken die slechts in één evangelie staan, bijvoorbeeld 'De gelijkenis van de verloren zoon' (alleen in Lucas). 34+ 42- 6?

De brieven van Paulus

- De liefde 42+ 25- 15?
- Het verschil tussen het geloof en de wet 42+ 31- 8?
- Het nieuwe leven door Jezus 48+ 24- 9?
- Problemen in de gemeentes die Paulus heeft opgericht 32+ 40- 7?
- Hoe moeten chr leven, wat moet je wel en niet doen, de nieuwe levensstijl 43+ 33- 5?
- Doop 34+ 42- 6?
- Het nieuwe verbond en vergelijking met het oude verbond 17+ 52- 11?
- De gaven van de Geest 45+ 25- 9?
- Wederkomst van Jezus 57+ 18- 6?
- De verhouding tussen man en vrouw 44+ 31- 5?
- Het eeuwige leven 67+ 10- 5?
- Dwaalleraars / valse leraars / dwalingen / verkeerde leraren of theorieën 36+ 27- 16?

Betrouwbaarheidsvraag

Tips van de leerlingen (gezamenlijk) voor de methode:

Algemene lay-out

- Kleurtjes aan de binnenkant van het boekje (6X)

Voorkant

- Elk boekje een andere kleur voorkant (6X)
 - Zorgt voor minder verwarring
- Geen saaie voorkant, een leuke voorkant (3X)
- Geen gekleurde kaft, vooral niet rood (2X)

Plaatjes

- Meer plaatjes (20X)
- Gekleurde plaatjes (7X)
- Plaatjes die echt goede informatie geven (4X)
- Kleurplaten (3X)
- Modernere plaatjes, van deze tijd (2X)
- Leuke grappige strips of cartoons en doodles (2X)
- Regenboogboekje (2X)

Tekst

- Makkelijkere taal, meer jongere taal (10X)
 - Verhalen/lappen tekst zijn moeilijk te leren
- Niet teveel tekst in één keer, dus een goede verdeling / alinea's (7X)
- Overzichtelijke indeling van het boekje (3X)

- Samenvattingen aan het einde van het hoofdstuk (1X)
- Meer tussenkopjes, dan weet je waarover het gaat (1X)
- Meer achtergronden bij de tekst (1X)

Moderner

- Boekje moet moderner (8X)
- Meer filmpjes (4X)
- Digitaal (1X)
- Het moet ons aanspreken, vlot vertelt, anders wordt het saai (1X)
- Het moet je aan het denken zetten, dus dat het interessant is. (1X)
Bijvoorbeeld van genezing door Jan Zijlstra.

Overig

- Leukere opdrachten (2X)
- Meer leerzame plaatsen (1X)
- De vragen en invulvakken boven elkaar (1X)
- Meer creatieve toetsen, zoals presentatie of poster maken (1X)
- Grappige verhalen (onthoud beter) (1X)

Tips van de leerlingen (gezamenlijk): Overig

Tekenen van God vandaag:

- Wat voor wonderen er op dit moment gebeuren? (2X)
- Waargebeurde verhalen, zoals genezingen
- Waarom er vandaag geen dromen over God zijn en waarom god niet tot ons spreekt

Oudtestamentische thema's

- Salomo, Absalom en Simson (4X)
- Geloof in de prehistorie

De boodschap of inhoud van de Bijbel

- Ik vind de inhoud van de Bijbel interessanter dan de buitenkant, het ontstaan van de Bijbel boeit mij niet heel erg veel.
- Niet alleen maal feitjes over het christelijk geloof, meer over de boodschap
- Het lijkt mij wel interessant om te weten hoe de mensen leefden en over God dachten
- Privé leven van Jezus, als dat bestaat
- Het Romeinse Rijk na de kruisiging
- De dood

Andere geloven en stromingen

- Wereldgodsdiensten (3X)
- Minder bekende verhalen (?)
- De gelijkenissen tussen de koran en de eindtijd
- De evolutietheorie
- Bewijs voor en tegen het christendom

Overig

- Topografie

H2B (Havo 2)

Het ontstaan van het Nieuwe Testament

- De leefwereld van de christenen van het Nieuwe Testament 18+ 8- 2?
- De talen van die tijd: Aramees, Hebreeuws en Grieks 8+ 21-
- Het Romeinse Rijk 20+ 8-
- Het joodse volk ten tijde van Jezus leven op aarde 16+ 11- 1?
- Het opschrijven van de boeken van het Nieuwe Testament 3+ 26 -
- Het samenstellen van alle losse boeken tot één bundel: Het Nieuwe Testament 4+ 24 - 1?
- De vraag of dit samenstellen betrouwbaar is gebeurd 14 + 14- 2?
- Andere boeken die uiteindelijk niet in het Nieuwe Testament zijn gekomen 12+ 17 -
- Archeologie 12+ 6- 10?

De vier evangelisten (Matthëus, Marcus, Lucas & Johannes)

- Wie waren deze vier personen? Hoe oud waren ze, wat voor beroep hadden ze, wat was hun karakter, enzovoorts. 25+ 4-
- De verschillen tussen de vier evangeliën. Waarom zijn er vier en niet één? Wat zijn de verschillen? 13+ 15-
- De stukken die slechts in één evangelie staan, bijvoorbeeld 'De gelijkenis van de verloren zoon' (alleen in Lucas). 9+ 19- 1?

Tips:

1. Hoe kenden de evangelisten Jezus?
2. De overeenkomsten tussen de evangelisten

De brieven van Paulus

- De liefde 17+10- 2?
- Het verschil tussen het geloof en de wet 13+ 15- 1?
- Het nieuwe leven door Jezus 16+ 13-
- Problemen in de gemeentes die Paulus heeft opgericht 5+ 22-
- Hoe moeten christenen leven, wat moet je wel/niet doen: De nieuwe levensstijl. 15+ 14-
- Doop 9+ 18- 2?
- Het nieuwe verbond en vergelijking met het oude verbond 5+ 21- 2?
- De gaven van de Geest 17+ 9- 2?
- Wederkomst van Jezus 18+ 9- 1?
- De verhouding tussen man en vrouw 17+ 10- 1?
- Het eeuwige leven 25+ 4-
- Dwaalleraars / valse leraars / dwalingen / verkeerde leraren of theorieën 10+ 12- 5?

1 = helemaal eens 5 = helemaal oneens

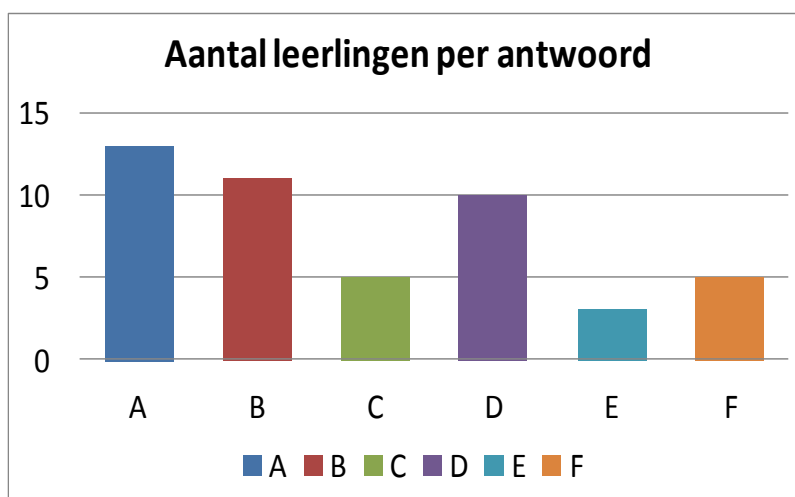
Stelling	1	2	3	4	5
Ik ben opgevoed met het christelijk geloof	1111111 111111	1111	111	111	11111
Geloven in God speelt een belangrijke rol in mijn leven.	111	1111111	111111	11111	111111
Een andere godsdienst speelt een belangrijke rol in mijn leven. Vul hier die andere godsdienst in: - Protestants - Joods - Islam	1	1		11	1111111 1111111 1111111 11
De Bijbel speelt een belangrijke rol in mijn leven		1111111	1111111 1	11111	1111111 1
Ik ken veel van de verhalen van Jezus uit het Nieuwe Testament.	1111111	1111	1111111	111	1111111
Ik vind het Nieuwe Testament betrouwbaar	1111	1111111 1	11111	1	1111
De inhoud van het Nieuwe Testament interesseert mij.	1	1111111 11	111111	1111	1111111 1
Ik zou graag meer willen weten van het ontstaan van het Nieuwe Testament.		111	1111111	1111111	1111111 1111

Stelling	Elke dag	2 -3x per week	1x per week	1x per maand	1x per jaar	Minder - Nooit
Ik ga naar de kerk		1	11111111111111	11	11111111	111111
Ik bid tot God	1111111111111111	111	11	11	111	11111
Ik lees in de Bijbel	1111111111	11	1	1111	11111	11111111

Open vragen:

- D. Wat is de belangrijkste reden om te geloven dat het Nieuwe Testament betrouwbaar is? Je mag meerdere antwoorden omcirkelen.
- Omdat het Gods woord is.
 - Omdat je ziet bij mensen die geloven dat zij iets moois hebben, zij zijn levende bewijzen dat het Nieuwe Testament de waarheid is.
 - Omdat de Bijbel op een betrouwbare manier in de geschiedenis is opgeschreven en samengesteld.
 - Omdat Jezus een betrouwbaar persoon is.
 - Omdat:.....
 - Ik geloof niet dat de Bijbel betrouwbaar is, omdat:.....

Resultaten in grafiek:

Antwoorden E:

- Omdat je het gewoon moet geloven, er is geen reden voor, daarom heet het geloof
- Ik heb geen idee (2X)

Antwoorden F:

- Omdat ik nog nooit god heb gezien en ik ben ook nooit gelovig opgevoed.
- Omdat ik het niet zeker weet, er is geen bewijs.
- Omdat je weet het niet zeker, want je was er niet bij, daarom is het geloven moeilijk.
- Ik vind het nep en ook al zou het bestaan waarom is ie er nu dan niet?
- Omdat ik geen christen ben

E. Heb je nog tips voor de lay-out van de nieuwe methode?

- Meer plaatjes (7X)
- Iets meer kleur (3X)
- Gekleurde plaatjes
- Met leuke, grappige strips of cartoons
- Andere kleur voorkant, elk boekje een andere kleur, zorgt voor minder verwarring (2X)
- Samenvattingen
- Duidelijk
- Makkelijker taal, meer jongere taal (4X)
- Kleine teksten (3X)
- Filmpjes (2X)

F. Heb je nog vragen of opmerkingen die nog niet aan bod zijn gekomen? Of weet jij nog een leuk thema wat je graag zou willen behandelen bij godsdienst? Schrijf dat hier op:

- Andere geloven
- Waarom er vandaag geen dromen over God zijn en waarom god niet tot ons spreekt
- Topo is leuk
- Het lijkt mij wel interessant om te weten hoe de mensen leefden en over God dachten
- De dood
- Het is goed, je doet namelijk naast theorie ook leuke opdrachten.

H2X (Havo Technasium)

Het ontstaan van het Nieuwe Testament

- De leefwereld van de christenen van het Nieuwe Testament 13+ 9- 1?
- De talen van die tijd: Aramees, Hebreeuws en Grieks 9+ 13- 1?
- Het Romeinse Rijk 20+ 1- 2?
- Het joodse volk ten tijde van Jezus leven op aarde 9+ 12- 2?
- Het opschrijven van de boeken van het Nieuwe Testament 3+ 19- 1?
- Het samenstellen van alle losse boeken tot één bundel: Het NT 4+ 17- 2?
- De vraag of dit samenstellen betrouwbaar is gebeurd 10+ 11- 2?
- Andere boeken die uiteindelijk niet in het Nieuwe Testament zijn gekomen 7+ 15- 1?
- Archeologie 13+ 5- 5?

Tips:

1. Info over belangrijke plekken uit het NT

De vier evangelisten (Matthëus, Marcus, Lucas & Johannes)

- Wie waren deze vier personen? Hoe oud waren ze, wat voor beroep hadden ze, wat was hun karakter, enzovoorts. 11+ 11- 1?
- De verschillen tussen de vier evangeliën. Waarom zijn er vier en niet één? Wat zijn de verschillen? 12+ 9- 2?
- De stukken die slechts in één evangelie staan, bijvoorbeeld 'De gelijkenis van de verloren zoon' (alleen in Lucas). 10+ 9- 4?

Tips:

1. Verschillen tussen de Bijbelboeken

De brieven van Paulus

- De liefde 7+ 12- 4?
- Het verschil tussen het geloof en de wet 14+ 7- 2?
- Het nieuwe leven door Jezus 13+ 8- 2?
- Problemen in de gemeentes die Paulus heeft opgericht 11+ 9- 3?
- Hoe moeten chr. leven, wat moet je wel en niet doen: de nieuwe levensstijl. 10+11-1?
- Doop 10+ 12- 1?
- Het nieuwe verbond en vergelijking met het oude verbond 5+ 15- 3?
- De gaven van de Geest 14+ 8- 1?
- Wederkomst van Jezus 15+ 7- 1?
- De verhouding tussen man en vrouw 13+ 9- 1?
- Het eeuwige leven 18+ 4- 1?
- Dwaalleraars / valse leraars / dwalingen / verkeerde leraren of theorieën 12+ 6- 5?

1 = helemaal eens 5 = helemaal oneens

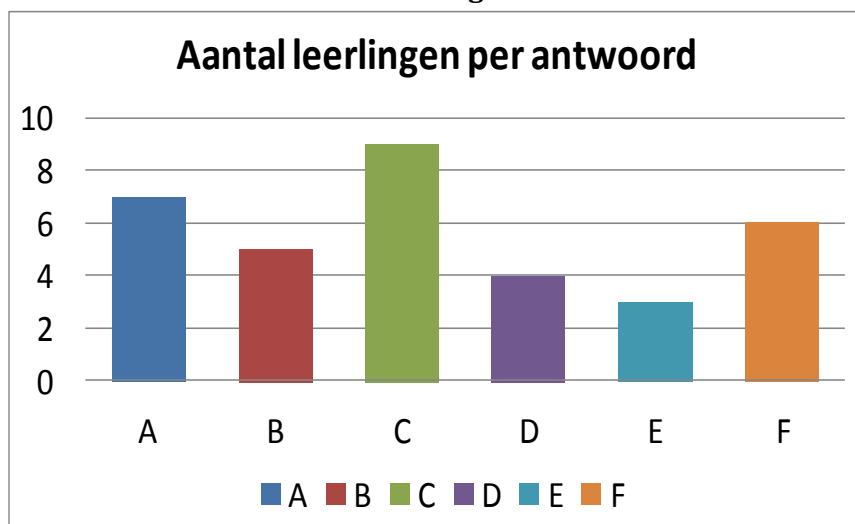
Stelling	1	2	3	4	5
Ik ben opgevoed met het christelijk geloof	111111	1111	11111	1111	11111
Geloven in God speelt een belangrijke rol in mijn leven.	1	11	1111111	11111	11111111
Een andere godsdienst speelt een belangrijke rol in mijn leven. Vul hier die andere godsdienst in: - Geen (2x) - Allah	1111				111111111111111111
De Bijbel speelt een belangrijke rol in mijn leven	1	11	11111	111111	1111111
Ik ken veel van de verhalen van Jezus uit het Nieuwe Testament.	111	11111	1111111	11	1111111
Ik vind het Nieuwe Testament betrouwbaar	11	111111	1111	1111	1111111
De inhoud van het Nieuwe Testament interesseert mij.	1	1111	1111111	111111	11111
Ik zou graag meer willen weten van het ontstaan van het Nieuwe Testament.	1	11111	11111	1111	11111

Stelling	Elke dag	2 -3x per week	1x per week	1x per maand	1x per jaar	Minder - Nooit
Ik ga naar de kerk		1	111111111111	111	1111	11111
Ik bid tot God	1111111111	11	111	11	1	1111111
Ik lees in de Bijbel	111	1111	111	11	11	111111111111

Open vragen:

- A. Wat is de belangrijkste reden om te geloven dat het Nieuwe Testament betrouwbaar is? Je mag meerdere antwoorden omcirkelen.
- Omdat het Gods woord is.
 - Omdat je ziet bij mensen die geloven dat zij iets moois hebben, zij zijn levende bewijzen dat het Nieuwe Testament de waarheid is.
 - Omdat de Bijbel op een betrouwbare manier in de geschiedenis is opgeschreven en samengesteld.
 - Omdat Jezus een betrouwbaar persoon is.
 - Omdat:.....
 - Ik geloof niet dat de Bijbel betrouwbaar is, omdat:.....

Resultaten in grafiek:

Antwoorden E:

- Sommige verhalen van discipelen hetzelfde zeggen zonder van elkaar gehoord te hebben
- Omdat het de Bijbel is
- Er zijn veel feiten en dingen gevonden die bewijzen dat Jezus echt heeft geleefd.

Antwoorden F:

- De veranderingen niet bij te houden zijn en dat de originelen er niet meer zijn
- Er geen bewijzen zijn dat dat is gebeurd
- Het zijn dingen die zij aangedikt misschien was Jezus gewoon een dokter
- Bijna niks is echt bewezen
- Ik denk dat het gewoon verzonnen is
- Er veel onmogelijke dingen in staan
- Er in staat dat het pas 60 jaar na 'het gebeuren' is geschreven

B. Heb je nog tips voor de lay-out van de nieuwe methode?

1. Meer plaatjes (4x)
2. Modernere plaatjes, meer 'shapes'
3. Moderner (cooler) (6x)
- 4.
5. Niet herhalen, duidelijk overzicht.
6. De vragen en invulvakken boven elkaar
7. Meer leerzame plaatsen
8. Digitaal
9. Het moet je aan het denken zetten, dus dat het interessant is. Bijvoorbeeld een voorbeeld van genezing door bijvoorbeeld Jan Zijlstra.
10. Stukjes film (2x)
11. Nee, zoals die nu is, is ie oké. Doe alle geen rode achtergrond! Alles behalve rood!
12. Nee, in de volgorden waar in het nu werd aangegeven.

C. Heb je nog vragen of opmerkingen die nog niet aan bod zijn gekomen? Of weet jij nog een leuk thema wat je graag zou willen behandelen bij godsdienst? Schrijf dat hier op:

1. Ook dingen voor niet gelovigen / andere geloven
2. Minder bekende verhalen
3. De gelijkenissen tussen de koran en de eindtijd de evolutietheorie, echt gebeurde verhalen van bijvoorbeeld genezingen.
4. Ik vind de inhoud van de Bijbel interessanter dan de buitenkant, het ontstaan van de Bijbel boeit mij niet heel erg veel.
5. Bewijs voor en tegen christendom

A2C (Vwo 2)

Het ontstaan van het Nieuwe Testament

- De leefwereld van de christenen van het Nieuwe Testament 18+ 10- 2?
- De talen van die tijd: Aramees, Hebreeuws en Grieks 3+ 27-
- Het Romeinse Rijk 24 + 5- 1?
- Het joodse volk ten tijde van Jezus leven op aarde 19+ 11-
- Het opschrijven van de boeken van het Nieuwe Testament 8+ 19- 3?
- Het samenstellen van alle losse boeken tot één bundel: Het Nieuwe Testament 9+ 20- 1?
- De vraag of dit samenstellen betrouwbaar is gebeurd 20+ 9- 1?
- Andere boeken die uiteindelijk niet in het Nieuwe Testament zijn gekomen 13+ 16-
- Archeologie 14+ 9- 5?

De vier evangelisten (Matthëus, Marcus, Lucas & Johannes)

- Wie waren deze vier personen? Hoe oud waren ze, wat voor beroep hadden ze, wat was hun karakter, enzovoorts. 24+ 6-
- De verschillen tussen de vier evangeliën. Waarom zijn er vier en niet één? Wat zijn de verschillen? 22+ 8-
- De stukken die slechts in één evangelie staan, bijvoorbeeld 'De gelijkenis van de verloren zoon' (alleen in Lucas). 15+ 14- 1?

De brieven van Paulus

- De liefde 18+ 3- 9?
- Het verschil tussen het geloof en de wet 15+ 9- 5?
- Het nieuwe leven door Jezus 19+ 3- 7?
- Problemen in de gemeentes die Paulus heeft opgericht 16+ 9- 4?
- Hoe moeten christenen leven? Wat moet je wel en niet doen? De nieuwe levensstijl. 18+ 8- 4?
- Doop 15+ 12- 3?
- Het nieuwe verbond en vergelijking met het oude verbond 7+ 16- 6?
- De gaven van de Geest 14+ 8- 6?
- Wederkomst van Jezus 24+ 2- 4?
- De verhouding tussen man en vrouw 14+ 12- 3?
- Het eeuwige leven 24+ 2- 4?
- Dwaalleraars / valse leraars / dwalingen / verkeerde leraren of theorieën 14+ 9- 6?

1 = helemaal eens 5 = helemaal oneens

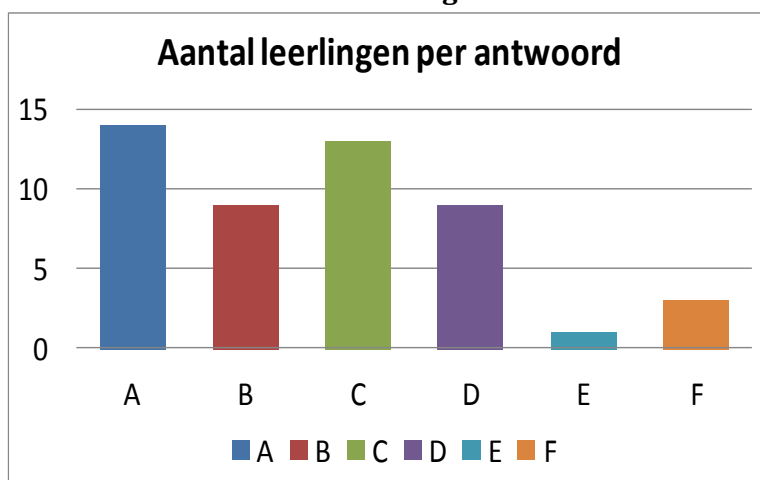
Stelling	1	2	3	4	5
Ik ben opgevoed met het christelijk geloof	1111111 111111	111	1111111	11111	11
Geloven in God speelt een belangrijke rol in mijn leven.	111	11111111 111	11	11111111 1	11111
Een andere godsdienst speelt een belangrijke rol in mijn leven. Vul hier die andere godsdienst in:.....				1	11111111 11111111 11111111 11111111 1111
De Bijbel speelt een belangrijke rol in mijn leven	1	11111111	111111	11111111	1111111
Ik ken veel van de verhalen van Jezus uit het Nieuwe Testament.	1111111	1111111	11111111 1	111	1111
Ik vind het Nieuwe Testament betrouwbaar	11	11111111 1111	11111111 111	1111	11
De inhoud van het Nieuwe Testament interesseert mij.	1111	11111	11111111 11	1111111	1111
Ik zou graag meer willen weten van het ontstaan van het Nieuwe Testament.		1	11111111 11	11111111 1111	11111111

Stelling	Elke dag	2 -3x per week	1x per week	1x per maand	1x per jaar	Minder - Nooit
Ik ga naar de kerk		1	11111111	11111111	1111111	11111111
Ik bid tot God	111111111111	11		11111	11111	111111
Ik lees in de Bijbel	1111	1111	11111	1111	1111	11111111

Open vragen:

- A. Wat is de belangrijkste reden om te geloven dat het Nieuwe Testament betrouwbaar is?
Je mag meerdere antwoorden omcirkelen.
- Omdat het Gods woord is.
 - Omdat je ziet bij mensen die geloven dat zij iets moois hebben, zij zijn levende bewijzen dat het Nieuwe Testament de waarheid is.
 - Omdat de Bijbel op een betrouwbare manier in de geschiedenis is opgeschreven en samengesteld.
 - Omdat Jezus een betrouwbaar persoon is.
 - Omdat:.....
 - Ik geloof niet dat de Bijbel betrouwbaar is, omdat:.....

Resultaten in grafiek:

Antwoorden E:

- De Bijbel altijd stand houdt (nooit kapot, vernietigd kan worden)

Antwoorden F:

- We niks zeker weten
- Het is overgeschreven en iedereen maakt wel overschrijffouten
- Zelfs als je het 2x door verteld het al een minder betrouwbaar verhaal is

B. Heb je nog tips voor de lay-out van de nieuwe methode?

- Een ander kleurtje voor de voorkant (4X)
- Geen saaie voorkant, een leuke voorkant (3X)
- Geen gekleurde kaft
- Plaatjes in kleur (6X)
- Kleurplaten (3X)
- Kleurtjes aan de binnenkant van het boekje (3X)
- Meer plaatjes (9X) Goede kwaliteit
- Meer achtergronden bij de tekst
- Ruimte voor doodles
- Plaatjes die echt goede informatie geven (4X)
- Plaatjes die te maken hebben met deze tijd
- Meer tussenkopjes (dan weet je waarover het gaat)
- Overzichtelijke indeling van het boekje
- Makkelijkere tekst, leukere opdrachten in het boekje.
- De tekst moet duidelijk en overzichtelijk zijn
- Niet teveel tekst in één keer, dus een goede verdeling / alinea's (3X)
 - Verhalen/lappen tekst zijn moeilijk te leren
- Moderner (2X)
- Het moet ons aanspreken, vlot vertelt, anders wordt het saai
- Regenboogboekje (2X)

C. Heb je nog vragen of opmerkingen die nog niet aan bod zijn gekomen? Of weet jij nog een leuk thema wat je graag zou willen behandelen bij godsdienst? Schrijf dat hier op:

- Geloof in de prehistorie
- Privé leven van Jezus (als dat bestaat)
- Misschien kunnen we ook een keer iets leren over een andere godsdienst. Bijvoorbeeld boedhisme of hindoeïsme. (2X)
- Meer creatieve toetsen (presentatie / poster)
- Makkelijkere taal (5X)
- Het Romeinse Rijk na de kruisiging
- Leukere opdrachten (2X)
- Grappige verhalen (onthoud beter)
- Wat voor wonderen er op dit moment gebeuren? (2X)
- Niet alleen maal feitjes over het christelijk geloof, meer over de boodschap
- Salomo Absalom Simson. (4X)

Bijlage 3: Powerpointpresentatie Workshop Trialogisch Leren

Trialogisch Leren

Workshop door Luuk de Jong en Anita van Gils
In samenwerking met Het Streek en de CHE

Planning:

15.15	Inloop koffie/thee
15.30	Introductie onderzoek
15.35	Brainstorm onderzoek Luuk
16.15	Brainstorm onderzoek Anita
16.50	Conclusies
17.00	Afronding

Het onderzoek

➤ Korte introductie

➤ Hoofdvraag Luuk:

"Hoe kunnen thema's *Het ontstaan van het Nieuwe Testament* en *De inhoud van het Nieuwe Testament* **op de juiste manier worden vormgegeven, zodat er aansluiting is bij de leefwereld van jongeren** anno 2013 en de stof begrijpelijk en relevant voor hen is?"

➤ Hoofdvraag Anita:

"Hoe kunnen leerlingen uit HAVO/VWO leerjaar 2 van CSG Het Streek in Ede leren **zelfstandig levensbeschouwelijke thema's** in **filmbeelden herkennen, benoemen en toepassen** in het verwoorden van eigen visies op bepaalde levensbeschouwelijke thema's?"

Brainstorm onderzoek Luuk

Vraag:

- Hoe moet het onderwerp *Het ontstaan van het Nieuwe Testament* vormgegeven worden voor jongeren aan de christelijke middelbare school Het Streek, zodat er een aansluiting is met hun leefwereld?
- Eerste indrukken en vragen?
- Ter verduidelijking:
 - Wat hoort er wel en niet ter sprake te komen wat betreft deze onderwerpen?
 - Hoe kunnen de gekozen onderwerpen zo vormgegeven worden dat ze aansluiten bij de leefwereld van jongeren?

Brainstorm onderzoek Luuk

Rode draad: Betrouwbaarheid

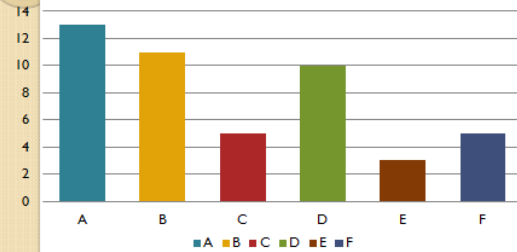
➤ Enquête onder leerlingen

Wat is de belangrijkste reden om te geloven dat het Nieuwe Testament betrouwbaar is? Je mag meerdere antwoorden omcirkelen.

- A. Omdat het Gods woord is.
- B. Omdat je ziet bij mensen die geloven dat zij iets moois hebben, zij zijn levende bewijzen dat het Nieuwe Testament de waarheid is.
- C. Omdat de Bijbel op een betrouwbare manier in de geschiedenis is opgeschreven en samengesteld.
- D. Omdat Jezus een betrouwbare persoon is.
- E. Omdat....
- F. Ik geloof niet dat de Bijbel betrouwbaar is, omdat ...

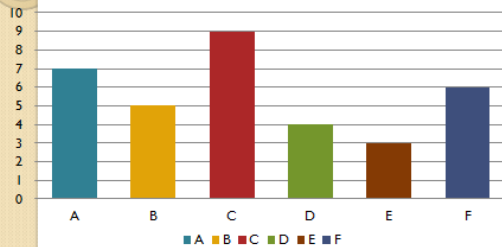
HAVO 2

Aantal leerlingen

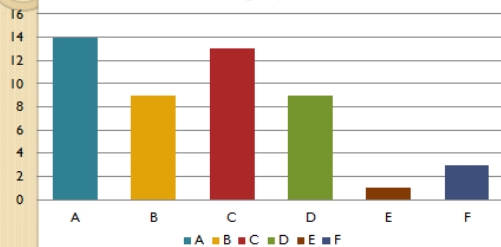
HAVO 2 Technasium

Aantal leerlingen per antwoord

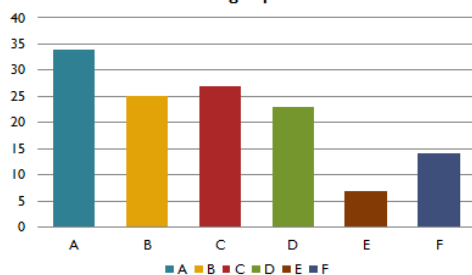
VWO 2

Aantal leerlingen per antwoord

Alle leerlingen

Aantal leerlingen per antwoord

Betrouwbaarheid als rode draad

Vraag:

➤ Hoe kan dit het beste overgebracht worden aan leerlingen?

Bijlage 4: Bewijsstuk communicatie met projectbegeleider: Eerste versie projectplan.

Projectplan van het afstudeerproject van Luuk de Jong
Stageschool CSG Het Streek in Ede
Schooljaar 2012-2013
Begeleider: Hendrik Jan de Bie
Beoordelaar: Jan van der Plas

Inleiding

Dit onderzoek bouwt voort op een onderzoek op CSG Het Streek wat net afgerond is. Jeroen Heinen, student aan de CHE en stagiair op Het Streek, voerde dit onderzoek uit. Hij heeft samen met de sectie Godsdienst een framework²⁹ gerealiseerd. In dit framework staat de visie van de sectie Godsdienst opgetekend. De verschillende deelgebieden zoals theologie, pedagogiek en didactiek komen allemaal aan bod. Dit framework is opgezet omdat de sectie de huidige methode graag wil vernieuwen. Deze methode is een zelfgeschreven methode, maar helaas al bijna 30 jaar oud. Vernieuwing is hard nodig. Voordat de methode opnieuw wordt geschreven, wilde de sectie hun eigen visie op het vak in kaart brengen. Jeroen heeft hier zijn afstudeerproject van gemaakt.

Vervolgens wordt vanuit dit framework de methode vernieuwd. Vanaf dit punt start mijn onderzoek. Ik ga een deel van de godsdienstmethode van Het Streek vernieuwen. In het vervolg van dit projectplan worden de details van het onderzoek nader uitgewerkt.

Doelstelling

Het doel van het project is om een godsdienstmethode te ontwikkelen voor het tweede leerjaar op een havo-vwo niveau. **Waarin het tweede jaar?** De omvang van de methode is ongeveer acht lessen, er moet een kwart van een jaar uitgewerkt kunnen worden.³⁰ De inhoud van de methode is: *Het ontstaan van het Nieuwe Testament* en *De inhoud van het Nieuwe Testament*. Het laatste onderwerp wordt onderverdeeld in *De evangelisten*, *de brieven van Paulus* en *Openbaring*. **Maakt dit deel uit van een langer curriculum?**

Bij de methode wordt een docentenhandleiding en een toets inclusief antwoordenblad geleverd. De theologische, (godsdienst-)pedagogische en didactische keuzes die ik in de methode maak verantwoord ik in een apart document. Dit is een belangrijk deel van het onderzoek.

Het is mijn doel om de bovengenoemde onderwerpen van het Nieuwe Testament begrijpelijk en behapbaar te maken voor de leerlingen van 13 tot 15 jaar oud.

De methode bestaat uit acht lessen. De eerste twee lessen zullen gaan over het ontstaan van het Nieuwe Testament. De overige zes lessen over de evangelisten (vier lessen) en de brieven van Paulus (twee lessen). **Waarom deze volgorde?**

Vraagstelling

In het begin van het schooljaar 2012-2013 heb ik met de huidige methode het ontstaan van het Nieuwe Testament proberen duidelijk te maken aan de leerlingen. Dit onderwerp staat ver van hun af. De methode bood niet veel mogelijkheden om de stof te dichterbij de leerlingen te brengen en tijdens de lessen heb ik hier ook mee geworsteld. De hoofdvraag van dit onderzoek luidt daarom:

Op welke manier kunnen de 2000-jaar oude thema's *Het ontstaan van het Nieuwe Testament* en *De inhoud van het Nieuwe Testament* verbonden worden aan de leefwereld van jongeren anno 2013? **Nog uitbreiden met 'zodat-deel'?**

²⁹ Volledige titel van dit document is *Framework voor Godsdienst (onderbouw)*.

³⁰ Op Het Streek is godsdienst een éénuursvak.

Deelvragen

De deelvragen / -onderwerpen die aan bod komen zijn de volgende:

6. Welke betekenis heeft de Bijbel voor **'Met name het NT' als tussenvoegsel** erbij?
leerlingen op Het Streek?
7. Welke verbindingen tussen de Bijbel en de leefwereld van jongeren van de 21e eeuw worden er aangereikt door de literatuur van de godsdienstpedagogiek?
8. Wat maakt het Nieuwe Testament betrouwbaar?
9. Begripsverduidelijking en verantwoording
 - 9.1. Het ontstaan van het Nieuwe Testament
 - 9.2. De inhoud van het Nieuwe Testament
 - 9.2.1. De evangelisten
 - 9.2.2. De brieven van Paulus
 - 9.2.3. Openbaring **Waarom de Handelingen en Katholieke brieven niet?**

Methode van het onderzoek

Methodisch zal ik mij op verschillende terreinen begeven. Enerzijds zal ik literatuurstudie doen naar de bovengenoemde onderwerpen. Vanuit deze literatuurstudie moet de basis worden gevormd wat betreft de theoretische inhoud van de methode. In de zoektocht moet gekeken worden naar relevantie en niveau voor de tweedejaars middelbare scholier havo/vwo. Naast literatuurstudie wat betreft de inhoud van de methode, wil ik ook me verdiepen in de godsdienstpedagogische literatuur. Daarbinnen onderzoek ik wat vanuit de literatuur wordt gezegd over de verbinding tussen 2000 jaar oude onderwerpen en de hedendaagse wereld. Naast literatuurstudie wil ik ook praktijkonderzoek doen. Een mogelijkheid is het uitvoeren van een enquête onder de leerlingen waarin de volgende vragen worden gesteld: Welke betekenis heeft het Nieuwe Testament voor jou? Ben je geïnteresseerd in het ontstaan van het Nieuwe Testament? Wat zou je willen weten over het Nieuwe Testament? Heb je wel eens in de Bijbel gelezen? Vindt je dat interessant? Deze enquête wordt vorm gegeven a.d.h.v. de godsdienstpedagogische literatuurstudie.

Gesprekken met collega-docenten zullen ook onderdeel uitmaken van mijn methode van onderzoek. Zij kunnen mij helpen om didactisch, theologisch-inhoudelijk of pedagogisch te sturen in mijn onderzoek.

Als laatste zal dit onderzoek ook gebruik maken van trialogisch leren. De betrokken partijen zijn de studenten aan het CHE, CSG Het Streek en de CHE. Een mogelijke vorm van trialogisch leren is een gezamenlijke workshop waarin de CHE-student het voortouw neemt. Een onderwerp uit de methode wordt besproken en zo kan vanuit het werkveld (Het Streek) en de opleiding (CHE) hulp geboden worden. Een ander belangrijk doel van deze bijeenkomst is dat we van elkaar leren.

Opzet slotfase van het project

Vanuit de literatuur en de praktijkstudie wil ik de methode gaan schrijven. De opzet van de methode staat mij nu al voor ogen, alhoewel deze nog niet definitief vaststaat.

Tijdens het gehele onderzoek wil ik het verantwoordingsdocument bijhouden. Tijdens elke fase van het onderzoek verantwoord ik mijn keuzes. Die verantwoording is minstens driedelig: Theologisch (Bv. Waarom behandel ik de stof vanuit een orthodox-christelijk perspectief?), didactisch (Bv. Welk format gebruik ik in de methode?) en pedagogisch (Welke verhoudingen zijn er tussen kennis en het vormen van normen en waarden? Waarom moet er ruimte zijn voor een persoonlijke dimensie?).

Literatuurlijst

I. Het ontstaan van het Nieuwe Testament

- a. *In ontmoeting met het Nieuwe Testament: Een historisch en theologisch overzicht*, Walter A. Elweel en Robert W. Yarbrough (2000)

- b. *Op betrouwbare grond: ontstaan en gezag van het Nieuwe Testament*, G. van den Brink, 1999 (227.3 BRIN)
- c. *Het verhaal van de Bijbel: Ontstaan, vertalen, verspreiden* door H. Blok, 2000 (220.4 (VERH)
- d. *Het ontstaan van het christendom: de geschiedenis van het Nieuwe Testament*, W.J. Ouweneel (1986)
- e. *Het ontstaan van het Nieuwe Testament*, A.F.J. Klijn, 1995.
- f. *Introducing the New Testament*, M.A. Powell, 2009 (227.3 POWE)
- g. *Introducing the New Testament*, D.A. Carson, 2005 (227.3 CARS)

II. De vier evangelisten

- a. *Apostelen: Dragers van een spraakmakend evangelie*, P.H.R. van Houwelingen (2010) (227.3 COMM)
- b. *Verkenningen in de evangeliën*, G. van den Brink (1990)
- c. *Evangelie in viervoud: een karakteristiek van de vier evangeliën*, J.P. Versteeg (1980)
- d. Studiebijbels/commentaren/boeken per evangelie

III. De brieven van Paulus

- a. *Paulus: Een leven tussen Jeruzalem en Rome*, F. Meijer (2012) (227.6 MEIJ)
- b. *Paulus voor iedereen*, T. Wright en D. de Vos (vertaler) (2011) (227.4 WRIG)
- c. *Paul: His live and teaching*, J. McRay (2007) (227.6 MCRA)
- d. *The living Paul: An introduction to the apostle and his thought*, A.C. Thiselton (2009)
- e. *The theology of Paul the apostle*, J.D.G. Dunn (2006)
- f. *Paulus: ontwerp van zijn theologie*, H. Ridderbos (1997) **Denk ook nog aan de inleidende delen van de CNT-serie (Kok, Kampen). Wellicht ook denken aan anders georiënteerde literatuur (hoeft niet uitputtend); het gaat erom dat je een goede 'apologetische insteek' ontwikkeld.**

Planning

Week 11	- Maken projectplan - Eerste, verkennende literatuur studie.
Week 12	- Projectplan definitief, afwachting goedkeuring - Goedkeuring projectplan - Aanvraag beoordelaar en afstudeer coach - Meeting met betrokken personen: R. van Swetselaar, Anita Noorland met stagebegeleider Richtje van der Wolf en Luuk de jong met stagebegeleider Adryan Nijland. Onderzoek wordt besproken. Moment van feedback
Week 13-17	- Eerste opzet schrijven methode - Gelijktijdig schrijven van verantwoording - Ontwerp maken voor praktijkonderzoek: Enquête - Literatuurstudie
Week 18-21	- Opzetten workshop trialogisch leren - Verder schrijven van methode en verantwoording - Uitvoering praktijkonderzoek - Literatuurstudie
30 mei 2013	- Workshop trialogisch leren. Plaats: CHE. Tijd: 15:30-17:00
Week 22-25	- Resultaten verwerken van praktijkonderzoek en workshop - Schrijven van methode en verantwoording
Week 26-28	- Afronden van het product
Week 28	- Eindpresentatie van afstudeerproduct

PROJECTPLAN

Inleiding

Dit onderzoek bouwt voort op een onderzoek op CSG Het Streek wat net is afgerond. Jeroen Heinen, student aan de CHE en stagiair op Het Streek, voerde dit onderzoek uit. Hij heeft samen met de sectie Godsdienst een framework³¹ gerealiseerd. In dit framework is de visie van de sectie Godsdienst tot stand gekomen. De verschillende deelaspecten zoals theologie, pedagogiek en didactiek komen allemaal aan bod. Ook worden er in dit document doelen geformuleerd voor ieder leerjaar. Dit framework is opgezet omdat de sectie de huidige methode graag wil vernieuwen. Deze methode is een zelfgeschreven methode, maar helaas al bijna 30 jaar oud. Vernieuwing is hard nodig. Voordat de methode opnieuw wordt geschreven, wilde de sectie hun eigen visie op het vak in kaart brengen. Jeroen heeft hier zijn afstudeerproject van gemaakt. Vervolgens wordt vanuit de visie en doelen van dit framework de methode vernieuwd. Vanaf dit punt start mijn onderzoek. Ik ga een deel van de godsdienstmethode van Het Streek vernieuwen. In het vervolg van dit projectplan worden de details van het onderzoek nader uitgewerkt.

Curriculum

Om zo volledig mogelijk te zijn en om de situatie goed te schetsen wil ik het volledige curriculum van het vak godsdienst op Het Streek hier noemen. Voor de Mavo wordt de bekende methode *Van Horen Zeggen* gebruikt, van de uitgever ThiemeMeulenhoff. Voor verdere informatie over die methode verwijst ik naar de website van de methode en uitgever.

De Mavo methode is strikt gescheiden van de Havo, Vwo en Gymnasium methode op Het Streek. Bij de laatst genoemde niveaus wordt de zelfgeschreven methode gebruikt. Ik zal nu in het kort schetsen wat de inhoud is van het curriculum van deze niveaus.

Jaargang 2 heb ik uitvoeriger uitgewerkt dan de andere leerjaren, omdat dit het jaar is waarbinnen ik een nieuwe methode ga schrijven. Bij jaar 2 staan vier punten. Elk punt beslaat een kwartaal van het hele leerjaar. Punt 1 zal door mij uitgewerkt worden in een methodeboek.

Onderbouw: Havo, Vwo en Gymnasium gelijk

Jaar 1: Het Oude Testament: Introductie het boek OT, Bijbelfiguren & Bijbelverhalen

Jaar 2: Het Nieuwe Testament:

1. Het ontstaan van het Nieuwe Testament en de Inhoud van het Nieuwe Testament
2. Film en Cultuur
3. Wie is Jezus?
4. Gelijkenissen

Jaar 3: Kerkgeschiedenis: Beginnend bij Paulus, a.d.h.v. enkele bekende kerkhistorische figuren snel de geschiedenis door.

Bovenbouw: Havo

Jaar 4: Hindoeïsme, Jodendom, Islam en Ethiek

Jaar 5: Geloof en persoonlijkheid, geloof en samenleving, visies en stromingen

Bovenbouw: VWO en Gymnasium

Jaar 4: Hindoeïsme, Godsdienst en ANW, Jodendom en Islam

Jaar 5: Ethiek, Levensbeschouwelijke thema's, Evolutie versus creationisme, psychologie en filosofie.

Jaar 6: Geloof en persoonlijkheid, Het Enneagram, geloof en samenleving, visies en stromingen.

³¹ Volledige titel van dit document is *Framework voor Godsdienst (onderbouw)*.

Doelstelling

Het doel van het project is om een godsdienstmethode te ontwikkelen voor het tweede leerjaar op een havo-vwo niveau. De omvang van de methode is ongeveer acht lessen, er moet een kwart van een jaar uitgewerkt kunnen worden.³² De inhoud van de methode is: *Het ontstaan van het Nieuwe Testament* en *De inhoud van het Nieuwe Testament*. Het laatste onderwerp wordt onderverdeeld in *De evangelisten*, *de brieven van Paulus* en *Openbaring*.

Bij de methode wordt een docentenhandleiding en een toets inclusief antwoordenblad geleverd. De theologische, (godsdienst-)pedagogische en didactische keuzes die ik in de methode maak verantwoord ik in een apart document. Dit is een belangrijk deel van het onderzoek.

Het is mijn doel om de bovengenoemde onderwerpen van het Nieuwe Testament begrijpelijk en behapbaar te maken voor de leerlingen van 13 tot 15 jaar oud. Ik bedoel hiermee dat ik de leerstof in alle eenvoud aan hen wil presenteren op een manier die hen aanspreekt en die hen wat te zeggen heeft. Ik probeer de aansluiting te vinden bij de leerlingen, door hun leefwereld te activeren, om dan de verbinding te maken met de leerstof.

In overleg met de sectie godsdienst zijn de volgende eisen gesteld aan mijn methode. De methode bestaat uit acht lessen. In de praktijk moet er in ieder geval genoeg stof aanwezig zijn om de periode vanaf de start van het jaar tot en met de herfstvakantie te vullen. De eerste twee lessen zullen gaan over het ontstaan van het Nieuwe Testament. De overige zes lessen over de evangelisten (vier lessen) en de brieven van Paulus (twee lessen).

Als rode draad door de methode moet het begrip 'betrouwbaarheid' steeds terugkomen. Dit is de keuze van de sectie godsdienst op Het Streek. Daarom wil ik dit ook een plek bieden binnen het onderzoek en binnen de methode.

Vraagstelling van het onderzoek

In het begin van het schooljaar 2012-2013 heb ik met de huidige methode het ontstaan van het Nieuwe Testament proberen duidelijk te maken aan de leerlingen. Dit onderwerp staat ver van hun af. De methode bood niet veel mogelijkheden om de stof te dichterbij de leerlingen te brengen en tijdens de lessen heb ik hier ook mee geworsteld. De hoofdvraag van dit onderzoek luidt daarom:

Hoe kunnen de thema's 'Het ontstaan van het Nieuwe Testament' en 'De inhoud van het Nieuwe Testament' op de juiste manier worden vormgegeven, zodat er aansluiting is bij de leefwereld van jongeren anno 2013 en de stof begrijpelijk en relevant voor hen is?³³

De hoofdvraag is tweedelig. Enerzijds wil ik onderzoeken *wat* er precies gedoceerd moet worden aan de leerlingen, anderzijds wil ik kijken naar *hoe* deze stof vervolgens het beste overgebracht kan worden aan leerlingen.

Deelvragen

De deelvragen / -onderwerpen die aan bod komen zijn de volgende:

10. Welke betekenis heeft de Bijbel, m.n. het Nieuwe Testament, voor leerlingen op Het Streek?

³² Op Het Streek is godsdienst een éénuursvak.

³³ Hier volgt een korte toelichting op sommige gekozen woorden van de vraagstelling. *Begrijpelijk*, want de leerlingen moeten niet afhaken omdat de leerstof slechts theologische vraagstukken betreft. *Relevant*, omdat ik die leerstof wil uitkiezen die de leerling wat te zeggen heeft. Verdere verantwoording geschied in mijn onderzoek.

11. Welke verbindingen tussen de Bijbel, m.n. het Nieuwe Testament, en de leefwereld van jongeren van de 21e eeuw worden er aangereikt door de literatuur van de godsdienstpédagogiek?
12. Wat maakt het Nieuwe Testament betrouwbaar en hoe kan dit het beste overgebracht worden aan leerlingen?
13. Uitwerking en de resultaten van de workshop trialogisch leren.
14. Begripsverduidelijking en verantwoording van gemaakte keuzes
 - 14.1. Het ontstaan van het Nieuwe Testament
 - 14.2. De inhoud van het Nieuwe Testament
 - 14.2.1. De evangelisten
 - 14.2.2. De brieven van Paulus
 - 14.2.3. Openbaring

Methode van het onderzoek

Methodisch zal ik mij op verschillende terreinen begeven. Enerzijds zal ik **literatuurstudie** doen naar de bovengenoemde onderwerpen. Vanuit deze literatuurstudie moet de basis worden gevormd wat betreft de theoretische inhoud van de methode. In de zoektocht moet gekeken worden naar relevantie en niveau voor de tweedejaars middelbare scholier havo/vwo. Naast literatuurstudie wat betreft de inhoud van de methode, wil ik ook me verdiepen in de godsdienstpédagogische literatuur. Daarbinnen onderzoek ik wat vanuit de literatuur wordt gezegd over de verbinding tussen 2000 jaar oude onderwerpen en de hedendaagse wereld. Naast literatuurstudie wil ik ook **praktijkonderzoek** doen. Ik wil een enquête uitvoeren onder de leerlingen waarin de volgende vragen worden gesteld: Welke betekenis heeft het Nieuwe Testament voor jou? Ben je geïnteresseerd in het ontstaan van het Nieuwe Testament? Wat zou je willen weten over het Nieuwe Testament? Heb je wel eens in de Bijbel gelezen? Vindt je dat interessant? Deze enquête wordt vorm gegeven a.d.h.v. de godsdienstpédagogische literatuurstudie.

Gesprekken met **collega-docenten** op Het Streek, zowel als **vakdocenten** op de CHE zullen ook onderdeel uitmaken van mijn methode van onderzoek. Zij kunnen mij helpen om didactisch, theologisch-inhoudelijk of pedagogisch te sturen in mijn onderzoek.

Dit onderzoek bouwt voort op het **framework** van de sectie godsdienst. De visie en doelen die beschreven staan in dit framework moeten ook terugkomen in de methode die ik ga schrijven. Als laatste zal dit onderzoek ook gebruik maken van **trialogisch leren**. De betrokken partijen zijn de studenten aan de CHE, CSG Het Streek en de vakdocenten van de CHE. Een mogelijke vorm van trialogisch leren is een gezamenlijke workshop waarin de CHE-student het voortouw neemt. Een onderwerp uit de methode wordt besproken en zo kan vanuit het werkveld (Het Streek) en de opleiding (CHE) hulp geboden worden. Een ander belangrijk doel van deze bijeenkomst is dat we van elkaar leren.

Opzet slotfase van het project

Vanuit de literatuur en de praktijkstudie wil ik de methode gaan schrijven. De opzet van de methode staat mij nu al voor ogen, alhoewel deze nog niet definitief vaststaat.

Tijdens het gehele onderzoek wil ik het verantwoordingsdocument bijhouden. Tijdens elke fase van het onderzoek verantwoord ik mijn keuzes. Die verantwoording is minstens driedelig, nl.: theologisch (bv. Waarom behandel ik de stof vanuit een orthodox-christelijk perspectief?), didactisch (bv. Welk format gebruik ik in de methode?) en pedagogisch (Welke verhoudingen zijn er tussen kennis en het vormen van normen en waarden? Waarom moet er ruimte zijn voor een persoonlijke dimensie?).

Literatuurlijst

IV. Het ontstaan van het Nieuwe Testament

- a. *In ontmoeting met het Nieuwe Testament: Een historisch en theologisch overzicht*, Walter A. Elweel en Robert W. Yarbrough, 2000.
- b. *Op betrouwbare grond: ontstaan en gezag van het Nieuwe Testament*, G. van den Brink, 1999.
- c. *Het verhaal van de Bijbel: Ontstaan, vertalen, verspreiden* door H. Blok, 2000.
- d. *Het ontstaan van het christendom: de geschiedenis van het Nieuwe Testament*, W.J. Ouweneel, 1986.
- e. *Het ontstaan van het Nieuwe Testament*, A.F.J. Klijn, 1995.
- f. *Introducing the New Testament*, M.A. Powell, 2009.
- g. *Introducing the New Testament*, D.A. Carson, 2005.
- h. Inleidende delen van de CNT-commentairensree (Kok, Kampen), zoals *Christus op aarde, Het evangelie van Gods Zoon, Paulus en Apostelen*. Dit voor een blikverbreding, zodat ik mij niet alleen oriënteer op de orthodox-christelijke literatuur.

V. De vier evangelisten

- a. *Apostelen: Draggers van een spraakmakend evangelie*, P.H.R. van Houwelingen, 2010.
- b. *Verkenningen in de evangeliën*, G. van den Brink, 1990.
- c. *Evangelie in viervoud: een karakteristiek van de vier evangeliën*, J.P. Versteeg, 1980.
- d. Studiebijbels/commentaren/boeken per evangelie.

VI. De brieven van Paulus

- a. *Paulus: Een leven tussen Jeruzalem en Rome*, F. Meijer, 2012.
- b. *Paulus voor iedereen*, T. Wright en D. de Vos (vertaler), 2011.
- c. *Paul: His life and teaching*, J. McRay, 2007.
- d. *The living Paul: An introduction to the apostle and his thought*, A.C. Thiselton, 2009.
- e. *The theology of Paul the apostle*, J.D.G. Dunn, 2006.
- f. *Paulus: ontwerp van zijn theologie*, H. Ridderbos, 1997.

VII. Godsdienstpedagogiek

- a. Alii, E.T., *Godsdienstpedagogiek: Dimensies en spanningsvelden*. Zoetermeer: Meinema, 2009.
- b. Besturenraad Christelijk Onderwijs, *Godsdienst/Levensbeschouwing als examenvak: Handreiking*. Dombosch: De Hoog, 2006.
- c. Roebben, Bert, *Godsdienstpedagogiek van de hoop: Grondlijnen voor religieuze vorming*. Leuven: Acco, 2012.
- d. Horst, ter, W. *Wijs me de weg!* Kok: Kampen, 1995.

VIII. Betrouwbaarheid van het Nieuwe Testament

- a. Stott, John, *De Bijbel (be)grijpen*. Hoenderloo: Novapres, 2010.
- b. Elwell, Walter, A. en Yarbrough, Robert, W., *In Ontmoeting met het Nieuwe Testament: Een historisch en theologisch overzicht*. Heerenveen: Groen, 2000.
- c. Bruce, F.F., *De betrouwbaarheid van de geschriften van het Nieuwe Testament*. Telos Nederland, 1977.

IX. Overig

- a. Van der veen, T. en Van der Wal, J., *Van leertheorie naar onderwijspraktijk*, Vijfde Druk. Groningen: Noordhoff Uitgevers, 2012.

Planning

Week 11	- Maken projectplan - Eerste, verkennende literatuur studie.
Week 12	- Projectplan definitief, afwachting goedkeuring - Goedkeuring projectplan - Aanvraag beoordelaar en afstudeer coach - Meeting met betrokken personen: R. van Swetselaar, Anita Noorland met stagebegeleider Richtje van der Wolf en Luuk de jong met stagebegeleider Adryan Nijland. Onderzoek wordt besproken. Moment van feedback
Week 13-17	- Eerste opzet schrijven methode - Gelijktijdig schrijven van verantwoording - Ontwerp maken voor praktijkonderzoek: Enquête - Literatuurstudie
Week 18-21	- Opzetten workshop trialogisch leren - Verder schrijven van methode en verantwoording - Uitvoering praktijkonderzoek: enquête - Literatuurstudie
16 mei	- Afspraak H.J. de Bie. Feedback op projectplan en onderzoek tot dusver.
30 mei	- Workshop trialogisch leren. Plaats: CHE, lokaal 1.017. Tijd: 15:30-17:00
Week 22-25	- Resultaten verwerken van praktijkonderzoek en workshop - Schrijven van methode en verantwoording
4 juni	- Afspraak H.J. de Bie (Projectcoach). Kans tot feedback. Voortgangsbespreking.
Week 26-28	- Afronden van het product
4 juli	- Afspraak H.J. de Bie (Projectcoach). Voorleggen eindproduct. Bespreking: Go or no go. Oordeel of het kan opgestuurd worden naar eindbeoordelaar (J. van der Plas).
Week 28	- Eindpresentatie van afstudeerproduct
11 juli	- Eindpresentatie: In de ochtend, tijd staat nog niet vast. NB: Alleen als op 4 juli de eindversie is goedgekeurd door H.J. de Bie. Andere eis: Moet het nagekeken zijn door J. van der Plas voor de eindpresentatie?

Concreet stappenplan van het hele project

Hier volgt een concreet uitgewerkt stappenplan per deelvraag van mijn onderzoek en tot slot de afronding van het geheel.

Deelvraag 1: Welke betekenis heeft de Bijbel, m.n. het Nieuwe Testament, voor leerlingen op Het Streek?

Deze vraag wil ik beantwoorden met behulp van het uitvoeren van een enquête. De enquête zal ik afnemen in drie klassen van het tweede leerjaar. Door dit praktijk onderzoek wil ik te weten komen welke betekenis het Nieuwe Testament heeft voor de leerlingen. Ook wil ik in deze enquête te weten komen welke thema's de leerlingen interesseren binnen de grotere onderwerpen *Inhoud en ontstaan van het Nieuwe Testament*. Na het uitvoeren van het praktijkonderzoek wil ik de resultaten analyseren en vervolgens beschrijven als antwoord op de deelvraag. Deze deelvraag helpt mij te weten te komen waar de leerling is gepositioneerd wat betreft geloof en gebruik, maar ook wat de interesses zijn. Zo kan ik in mijn onderzoek beter de brug slaan naar de leefwereld van jongeren.

Deelvraag 2: Welke verbindingen tussen de Bijbel, m.n. het Nieuwe Testament, en de leefwereld van jongeren van de 21^e eeuw worden er aangereikt door de literatuur van de godsdienstpedagogiek?

Deze deelvraag wil ik beantwoorden met behulp van verschillende godsdienstpedagogische literatuur. In de literatuurlijst staan verschillende titels vermeld waarop ik mij wil oriënteren. In die literatuur wil ik zoeken naar de verschillende methodes van godsdienstpedagogen om de inhoud van het christelijk geloof te verbinden met jongeren vandaag de dag. Deze verschillende methodes wil ik beschrijven en beoordelen op bruikbaarheid. Indien een methode blijkt bruikbaar te zijn wil ik deze integreren in het schrijven van de methode voor de tweedejaars studenten aan Het Streek.

Deelvraag 3: Wat maakt het Nieuwe Testament betrouwbaar en hoe kan dit het beste overgebracht worden aan leerlingen?

Deze vraag wordt beantwoord enerzijds beantwoord door literatuuronderzoek en anderzijds door praktijkonderzoek. Ik zal voornamelijk theologische literatuur gebruiken voor het beantwoorden van deze vraag. Zie de literatuurlijst voor een voorselectie van boeken. Praktijkonderzoek zal ook deel uitmaken van deze deelvraag omdat ik van de leerlingen wil horen wat voor hen het Nieuwe Testament betrouwbaar maakt. Is dat om historische, theologische redenen of redenen die ontstaan zijn vanuit beleving of ervaring? In de literatuur wil ik al die redenen opzoeken en beschrijven. In de praktijk wil ik onderzoeken welke argumenten het zwaarst wegen voor de leerlingen.

Deelvraag 4: Uitwerking en de resultaten van de workshop trialogisch leren.

Als laatste zal dit onderzoek ook gebruik maken van trialogisch leren. De betrokken partijen zijn de studenten aan de CHE, CSG Het Streek en de vakdocenten van de CHE. We kiezen ervoor om een workshop te houden, die wij, Anita en ik, als studenten organiseren. Een onderwerp uit de methode wordt besproken en zo kan vanuit het werkveld (Het Streek) en de opleiding (CHE) hulp geboden worden. Een ander belangrijk doel van deze bijeenkomst is dat we allemaal van elkaar leren omdat iedere aanwezige zijn of haar eigen kennis meeneemt.

Deelvraag 5: Begripsverduidelijking en verantwoording

In deze deelvraag wil ik in eerste instantie de onderwerpen die behandeld zullen worden in de methode kort beschrijven. Als ik dit doe vragen we onszelf al gauw af: Waarom deze onderwerpen en niet andere? Of: Waarom kiezen we voor Paulus en niet voor Johannes? Daarom wil ik in tweede instantie binnen deze deelvraag elk onderwerp en keuze verantwoorden. De verantwoording zal voortkomen uit de visie van de sectie, theologische literatuur en mijn persoonlijke visie.

Hoofdvraag: *Hoe kunnen de thema's 'Het ontstaan van het Nieuwe Testament' en 'De inhoud van het Nieuwe Testament' op de juiste manier worden vormgegeven, zodat er aansluiting is bij de leefwereld van jongeren anno 2013 en de stof begrijpelijk en relevant voor hen is?*

Aan het einde van het onderzoek wil ik antwoord geven op de hoofdvraag. De verschillende verbindingen tussen de gekozen Nieuw Testamentische thema's en de leefwereld van jongeren moeten duidelijk worden uit het beantwoorden van de bovenstaande deelvragen.

Heldere deadlines voor elke stap

Bovenstaande planning geeft al deels inzicht in de deadlines die ik voor ogen heb. In het kort zal ik de belangrijkste punten herhalen.

Voor 4 juni: Deelvraag 1, 2 en 3 af. Begin met deelvraag 4.

Voor 4 juli: Afstudeerproject in zijn geheel af. Eindpresentatie voorbereiden.

Verantwoording beschikbare tijd

Mijn onderzoek bestaat uit de volgende componenten:

1. Zoeken naar afstudeerproject	(5 uur)
2. Opstellen van projectplan	(30 uur)
3. Literatuuronderzoek	(70 uur)
4. Beantwoorden van deelvragen	(75 uur)
5. Praktijkonderzoek	(20 uur)
6. Schrijven van de methode (inclusief toets en docentenhandleiding)	(80 uur)
7. Afronding van project (samenbundelen, conclusie schrijven)	(10 uur)
8. Eindpresentatie (voorbereiding en uitvoering)	(10 uur)

In totaal zal er 300 uur gewerkt moeten worden aan het project. De genoemde uren zijn richtlijnen, waar hier en daar wat speling in zit.

Momenten waarop projectcoach kans heeft tot feedback geven.

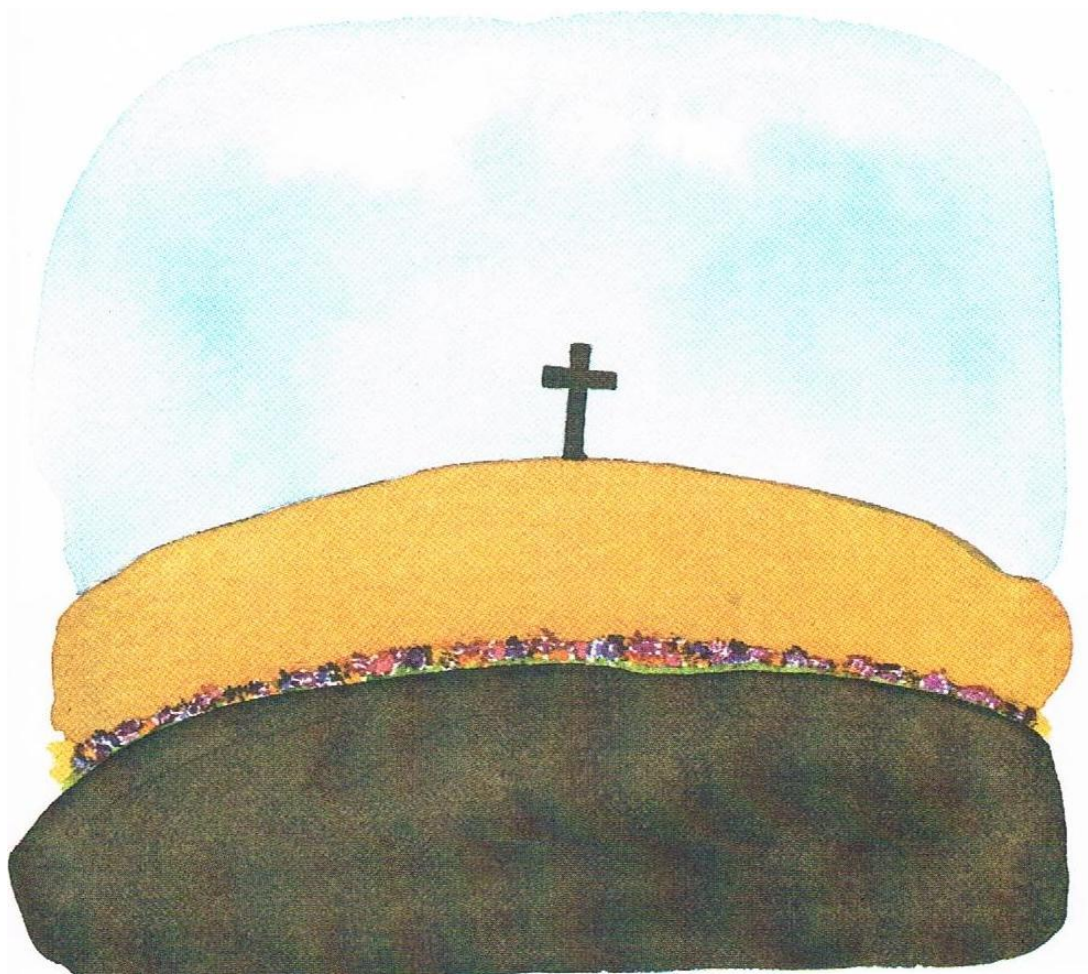
- 1. 16 mei:** Eerste afspraak projectcoach. Bespreken projectplan. Eerste opzet beantwoording deelvragen bespreken.
- 2. 4 juni:** Voortgangsbespreking. Kijken naar de beantwoording van mijn deelvragen en hoe de voortgang is van het schrijven van de methode.
- 3. 4 juli:** Eind controle. Tijdens deze bespreking wordt er beoordeeld of het eindproduct klaar is om opgestuurd te worden naar de projectbeoordelaar.

DE METHODE

Naam: Klas:

Hoofdwegen in het Nieuwe Testament

2A: Inleiding tot het Nieuwe Testament

Godsdienst voor Havo en Vwo 2
CSG Het Streek
Ede

INHOUD

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding	2
2. Betrouwbaarheid	7
3. Wat staat er in het Nieuwe Testament?	13
4. De Evangelien	17
5. De leefwereld van de eerste christenen	22
6. Handelingen	26
7. De brieven	31
8. Openbaring	36

Voorwoord

Voor je ligt de methode voor Godsdienst voor de tweede klas Havo en Vwo op CSG Het Streek in Ede. Dit boekje maakt deel uit van de serie *Hoofdwegen in het Nieuwe Testament*, die aan de tweedeklassers van Het Streek worden gegeven. De complete serie luidt:

- A. Inleiding tot het Nieuwe Testament
- B. Cultuur: Film
- C. Wie is Jezus?
- D. Gelijkenissen

Online Bijbel

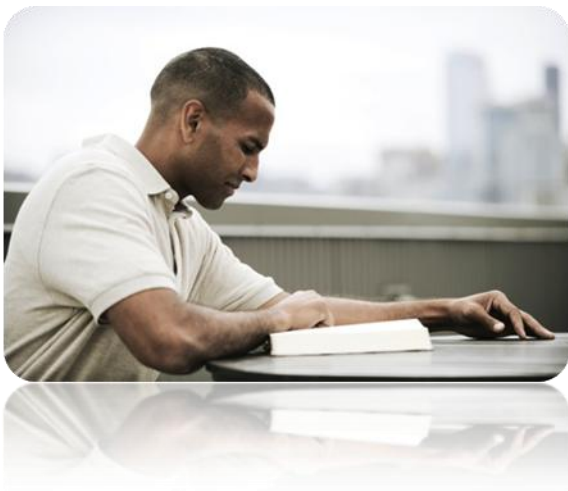
Op www.bijblij.net kun je online de Bijbel lezen. Ze hebben zelfs allerlei verschillende Nederlandse en buitenlandse vertalingen.

1. Inleiding

Het belang van het Nieuwe Testament voor vandaag

In de loop van de afgelopen 2000 jaar zijn er enorm veel dingen veranderd. We hebben nu mobiele telefoons, computers, auto's en noem maar op! Je zou kunnen zeggen dat zo'n oud boek als het Nieuwe Testament voor vandaag geen waarde meer heeft. Maar ook al verandert er van alles om ons heen, het wezen van de

verwachte In zijn leven heeft Hij vele zieke mensen, zelfs heeft Hij mensen laten terugkeren uit de dood. Vanaf zijn 30^e levensjaar begon Hij de mensen te vertellen dat het Koninkrijk van God nabij was. Hij riep en zij volgden Hem waar Hij ook heenging. Hij kreeg veel tegenstand van Veel van hen geloofden niet dat Hij de Messias was. Ze waren zo kwaad op Hem, dat ze Hem wel wilden Uiteindelijk heeft Hem verraden voor 30 zilverstukken en zo kregen de Joden Hem te pakken. Ze lieten Hem geselen en daarna vermoorden zij Hem door Hem Wat niemand had verwacht gebeurde toch: na drie dagen stond Hij op uit en verscheen Hij aan zijn discipelen. Na 40 dagen bij hen geweest te zijn ging Hij naar Vlak daarvoor gaf Hij aan de discipelen de volgende opdracht: Ga en verkondig aan alle mensen. En dat deden ze. Nadat ze van God uit de hemel op de pinksterdag hadden ontvangen, gingen de discipelen iedereen vertellen dat Jezus de Messias is en dat Hij aan het kruis alle van alle mensen heeft gedragen en dat als je gelooft in Hem, dat je ontvangt.

Wist je dat?

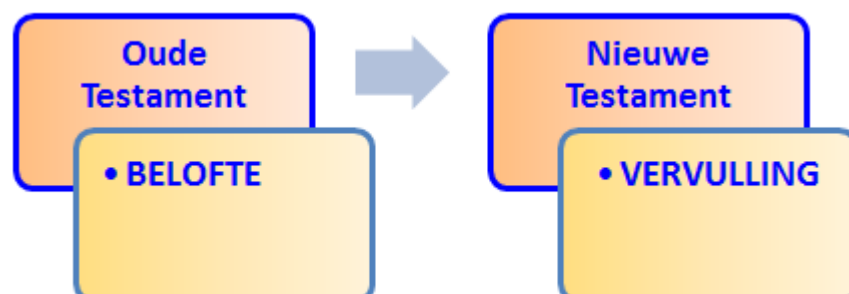
1. De Bijbel het meest gelezen en verkochte boek ter wereld is.
2. Miljoenen mensen over de hele wereld elke dag in de Bijbel lezen.
3. In sommige landen het verboden is om de Bijbel te lezen. Sommige mensen doen het dan toch, ook al kunnen ze daarvoor een erge straf krijgen.

Jezus staat centraal

Door het maken van opdracht 1 is je misschien wel opgevallen dat het steeds over Jezus gaat. In elk deel van het Nieuwe Testament gaat het over wie Jezus is. Steeds gaat het over zijn onderwijs, zijn wonderen, zijn dood en opstanding. In Handelingen gaat het over de volgelingen van Jezus, en in de brieven uitgelegd hoe je Jezus het beste kunt volgen. Op verschillende plekken in dit boekje zullen we opnieuw stilstaan bij het feit dat Jezus centraal staat in het Nieuwe Testament.

Het Oude en Nieuwe Testament: belofte en vervulling

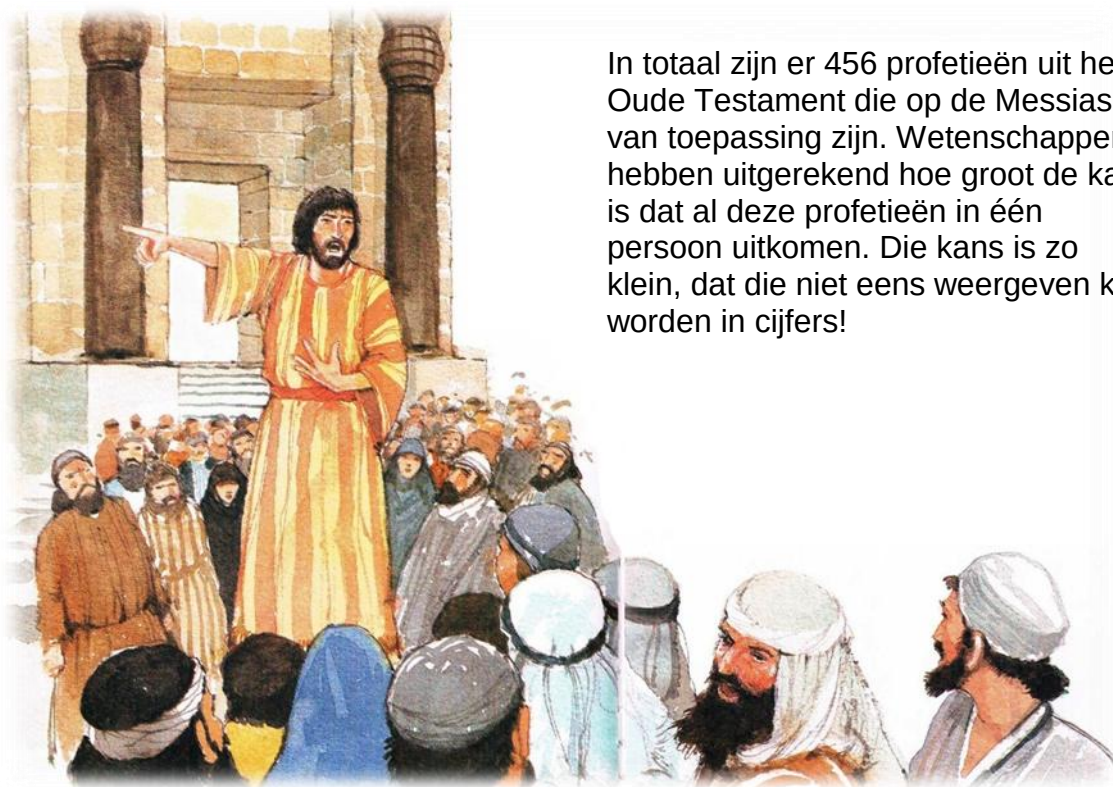
Als er een Nieuw Testament is, dan is er ook een Oud Testament. Daarvan heb je geleerd in de brugklas. Deze twee testaments hebben veel met elkaar te maken. De woorden **belofte** en **vervulling** geven de relatie tussen de twee testaments het beste weer:

In het Oude Testament wordt de komst van de **Messias** beloofd door God. Dat werd gedaan door **profetieën** (uitspraken van profeten die spreken namens God over de toekomst). In het Nieuwe Testament is de belofte uitgekomen, want Jezus is de beloofde Messias. Dit zijn een aantal kenmerken van de beloofde Messias:

- Hij zal een nieuw koninkrijk stichten waar totale vrede is
- Hij zal zelf als rechtvaardige en almachtige koning heersen
- Hij zal de zonden van de mensen vergeven
- Hij zal moeten lijden om de ongerechtigheden van de mensen

In totaal zijn er 456 profetieën uit het Oude Testament die op de Messias van toepassing zijn. Wetenschappers hebben uitgerekend hoe groot de kans is dat al deze profetieën in één persoon uitkomen. Die kans is zo klein, dat die niet eens weergegeven kan worden in cijfers!

Vragen

1. Lees Johannes 11:25-26 op bladzijde 3. Hoe geven deze woorden van Jezus antwoord op de levensvragen van mensen?
2. Doe hetzelfde met Johannes 14:6. Hoe geeft deze tekst antwoord op de levensvragen van mensen?
3. Vertel of jij het Nieuwe Testament wel of niet belangrijk vindt voor je eigen leven. Geef dus je eigen mening. Waarom wel of waarom niet?

4. Welke relatie ligt er tussen het Oude en het Nieuwe Testament? Leg dit uit in eigen woorden.
5. Wat is een profetie?
6. Noem 3 kenmerken van de beloofde Messias.
7. Hieronder staan 7 profetieën en 7 vervullingen. Zoek de juiste combinatie bij elkaar. Zet je antwoorden in de tabel onderaan.

Oude Testament (profetie)

- A. Dan worden blinden de ogen geopend, de oren van doven worden ontsloten. Verlamden zullen springen als herten, de mond van stommen zal jubelen. (Jesaja 35:5-6)
- B. Zelfs mijn beste vriend, op wie ik vertrouwde, die at van mijn brood, heeft zich tegen mij gekeerd. (Psalm 41:10)
- C. Valse getuigen staan tegen mij op en vragen mij naar wat ik niet weet. (Psalm 35:11)
- D. Om onze zonden werd hij doorboord, om onze wandaden gebroken. Voor ons welzijn werd hij getuchtigd, zijn striemen brachten ons genezing. (Jesaja 53:5)
- E. Ik heb mijn rug blootgesteld aan mijn folteraars, wie mij de baard uittrokken, bood ik mijn wangen aan. Ik heb mijn gezicht niet verborgen toen ze mij beschimpten en bespuwden. (Jesaja 50:6)
- F. Zij verdelen mijn kleren onder elkaar en werpen het lot over mijn mantel. (Psalm 22:19)
- G. Hij waakt zelfs over zijn beenderen, niet één ervan wordt verbrijzeld. (Psalm 34:21)

Nieuwe Testament (vervulling)

1. Nadat ze Jezus gekruisigd hadden, verdeelden de soldaten zijn kleren in vieren, voor iedere soldaat een deel. Maar zijn onderkleed was in één stuk geweven, van boven tot beneden. Ze zeiden tegen elkaar: 'Laten we het niet scheuren, maar laten we loten wie het hebben mag'. (Johannes 19:23-24)
2. Vervolgens kwamen ze bij Jezus, maar ze zagen dat hij al gestorven was. Daarom braken ze zijn benen niet. (Johannes 19:33)
3. Daarop liet Pilatus Barabbas vrij, maar Jezus leverde hij uit om gekruisigd te worden. (Mattheüs 27:26)
4. Jezus trok rond langs alle steden en dorpen, hij gaf er onderricht in de synagogen, verkondigde het goede nieuws over het koninkrijk en genas iedere ziekte en elke kwaal. (Mattheüs 9:35)
5. De hogepriesters en het hele Sanhedrin probeerden een valse getuigenverklaring tegen Jezus te laten afleggen op grond waarvan ze hem ter dood zouden kunnen veroordelen, maar ze vonden er geen, hoewel zich vele valse getuigen meldden. (Mattheüs 26:59-60)
6. Judas Iscariot, die Hem zou uitleveren. (Mattheüs 10:4)
7. Daarom spuwden ze hem in het gezicht en sloegen hem. (Mattheüs 26:67)

A	B	C	D	E	F	G

[illegible]

2. Betrouwbaarheid

Inleiding

Het Nieuwe Testament is niet zomaar een boek. Het is een boek met bepaalde inhoud, waarop een mens die het leest wel *moet* reageren. Het is niet een roman of

een strip die je zonder er over na te denken weer naast je neer legt. De inhoud vraagt om een reactie van de lezer. God roept door het Nieuwe Testament heen naar de mensen om in Hem te geloven

In het Nieuwe Testament lezen we dat God zijn eniggeboren Zoon, Jezus, naar de aarde heeft gestuurd. Door Jezus kunnen de mensen weten wie God is. Uiteindelijk is Hij gestorven aan het kruis, terwijl Hij alle zonden van de wereld droeg. Na drie dagen stond Jezus op door de kracht van God. Daarna is Hij naar de hemel gegaan en daar zit Hij nu aan de rechterhand van God de Vader. Uiteindelijk zal Jezus terugkomen om alle mensen te oordelen.

Als je dit zo leest, dan reageer je waarschijnlijk direct. “Ja, dat geloof ik!”, “Nou, ik weet het niet”, “Wat een onzin!”, dat kunnen allemaal reacties van je zijn.

Ieder mens beslist zelf of hij of zij de inhoud van het Nieuwe Testament gelooft. Want niemand kan je dat opleggen.

Betrouwbaarheid

Betrouwbaarheid is de mate waarin iets of iemand geloofwaardig of te vertrouwen is. De vraag is: Is de inhoud van het Nieuwe Testament te vertrouwen, is het geloofwaardig? Kun je het geloven, zonder straks met lege handen komen te staan? Er zijn verschillende redenen om te geloven dat het Nieuwe Testament betrouwbaar is. Deze redenen of argumenten vallen uiteen in twee groepen:

1. **De boodschap is betrouwbaar.** De boodschap is dat wat God aan de mensen bekend maakt door de Bijbel. Deze argumenten hebben met geloof en ervaring te maken. De boodschap is betrouwbaar omdat: ...
 - a. ... je in God gelooft en je gelooft dat Hij altijd de waarheid spreekt. De Bijbel is Gods Woord en omdat God niet liegt, is de Bijbel waar. Alles wat Jezus heeft gedaan is zo belangrijk, dat het opgeschreven moest worden voor latere generaties. God heeft niet toegestaan dat de Bijbel werd veranderd in de geschiedenis, omdat mensen vandaag ook nog moeten lezen wat Jezus heeft gedaan uit een betrouwbaar document.
 - b. ... je merkt dat het Nieuwe Testament de waarheid is, terwijl je het aan het lezen en begrijpen bent. Misschien kun je het zelfs niet goed uitleggen waarom, maar je proeft het en weet het gewoon.

- c. ... het leven van christenen getuigt van een God die leeft. Zij ervaren zoveel vrede en blijdschap, en soms gebeuren er dingen die niet te verklaren zijn, daarom moet dat wat zij geloven wel waar zijn.
- 2. De tekst is betrouwbaar.** Dit betekent dat de tekst van het Nieuwe Testament betrouwbaar in de geschiedenis is overgeleverd. Deze argumenten hebben meer met geschiedenis te maken. Je kunt zo nagaan of de feiten kloppen. De tekst is betrouwbaar omdat: ...
- a. ... de teksten opgeschreven zijn door **ooggetuigen** van de gebeurtenissen of door mensen die de ooggetuigen hebben ondervraagd.
 - b. ... in de tijd dat de teksten werden opgeschreven, er nog honderden of misschien wel duizenden mensen waren die de juistheid van de tekst konden beoordelen, omdat ze zelf bij de gebeurtenissen zijn geweest!
 - c. ... we nu nog ontzettend veel manuscripten (met de hand geschreven teksten) van het Nieuwe Testament hebben en deze manuscripten zijn heel erg oud. Soms zijn ze maar een paar decennia jonger dan het origineel. Dat maakt de kans op overschrijffouten wat kleiner.

Verdieping: Archeologie en de Bijbel

Wat is archeologie?

Archeologen zijn mensen die samenlevingen uit het verleden bestuderen door middel van sporen die zijn gebleven. Vaak liggen deze sporen onder de grond en moeten ze opgegraven worden. Er wordt van alles gevonden: potten, munten, metalen voorwerpen, maar ook waterputten en funderingen van gebouwen, muren of zelfs hele dorpen of steden.

Bewijst archeologie de echtheid van de Bijbel?

Wordt er dan wel eens iets gevonden wat bewijst dat de Bijbel echt waar is? Het antwoord is ja en nee. Ja, er worden vaak plekken, munten, potten, funderingen etc. gevonden die een verhaal uit de Bijbel bevestigen. Denk bijvoorbeeld aan Lazarus, de vriend van Jezus die op een dag stierf en werd begraven. Jezus kwam een paar dagen later naar het graf en riep: Lazarus, kom naar buiten! Tot verbazing van iedereen die toekeek, kwam Lazarus levend naar buiten lopen. Een archeoloog zou het graf van Lazarus kunnen ontdekken (er is namelijk een graf in Betanië wat al 1500 jaar bekend staat als het graf van Lazarus), maar dat bewijst nog niet dat Jezus hem uit de dood heeft opgewekt.

Het nut van archeologie

Ondanks dat archeologie niet totaal de echtheid van het NT kan bevestigen, zijn de opbrengsten van archeologie toch erg nuttig voor ons vandaag. Archeologie kan namelijk wel bevestigen of iets wat in de Bijbel staat klopt. Het volgende voorbeeld maakt dat duidelijk:

Nadat Jezus gedoopt was door Johannes, ging Hij de woestijn in en werd verzocht door de duivel. De duivel wilde Jezus overhalen om iets te doen wat tegen Gods geboden inging. Zo zette de duivel Jezus op de hoek van de tempel in Jeruzalem en zei: *“Als u de Zoon van God bent, spring dan naar beneden. Want er staat geschreven: “Zijn engelen zal hij opdracht geven u op hun handen te dragen, zodat u uw voet niet zult stoten aan een steen.”* Maar Jezus deed het niet en zei dat je God niet op de proef mocht stellen.

De hoogte waar Jezus stond was enorm, omdat naast de tempel het Kidrondal lag. De diepte van een sprong naar beneden was dus van de hoogte van het dak van de tempel, naar de diepte van het dal beneden. Archeologisch onderzoek naar de tempel uit Jezus' tijd heeft vastgesteld dat die 200 meter is geweest. Ook een joodse geschiedenisschrijver, Flavius Josephus, bevestigt deze enorme hoogte in één van zijn boeken.

Flavius Josephus

Flavius Josephus was een jood die de hele geschiedenis van de joden in boeken heeft opgeschreven. In zijn boeken worden ook personen uit het Nieuwe Testament genoemd, zoals Jakobus, de halfbroer van Jezus. Josephus heeft zelfs eens wat over Jezus gezegd, lees het volgende stukje maar:

“In die tijd leefde Jezus, een wijs man, voor zover het geoorloofd is hem een man te noemen. Hij verrichtte namelijk daden die onmogelijk geacht werden, en hij was leermeester van mensen die met vreugde de waarheid tot zich namen. En veel Joden alsook velen van de Grieken bracht hij tot zich. Hij was de [Christus](#). Ook nadat [Pilatus](#) hem op aanwijzing van de eerste mannen bij ons de straf van het kruis had opgelegd, gaven zij die het eerst in liefde waren gaan leven niet op. Hij was namelijk aan hen verschenen op de derde dag, opnieuw levend. De goddelijke profeten hadden die dingen en ontelbare andere wonderlijke dingen over hem gezegd. Tot op de dag van heden is de naar hem genoemde groep van de christenen niet verdwenen.”

Het valt je misschien op dat Josephus zegt dat Jezus opnieuw levend is geworden na zijn dood. Omdat Josephus niet bekend stond als een gelovige christen, denken veel wetenschappers dat hij dit stukje niet heeft kunnen schrijven. De wetenschappers denken dat christenen dit stukje van Josephus hebben aangepast.

Vragen

1. Wat betekent het woord 'betrouwbaarheid'?
2. Leg in eigen woorden uit hoe je 'de betrouwbaarheid van het Nieuwe Testament' op twee manieren kunt opvatten.
3. Noem 2 argumenten waarom de Bijbel *historisch* betrouwbaar is.
4. Waarom wordt de Bijbel ook direct betrouwbaar als je in God gelooft? Hoe zit dat?

Verdiepingsvragen

5. Kun je met archeologie bewijzen dat de Bijbel waar is? Leg je antwoord uit.
6. Waarom zou Flavius Josephus dit stukje (zie blz. 10) zelf niet hebben kunnen schrijven volgens de wetenschappers?
7. Denk jij dat Josephus dit stukje zo heeft opgeschreven? Leg uit of je het met de wetenschappers eens bent of niet.

Opdracht: Schrijf een betoog

Je gaat een betoog schrijven waarin je één van volgende stellingen verdedigt:

- Ik vind het Nieuwe Testament betrouwbaar
- Ik vind het Nieuwe Testament onbetrouwbaar

Je moet eerst hoofdstuk 2 goed hebben gelezen voordat je deze opdracht maakt. Je moet niet alle informatie van hoofdstuk 2 in je betoog zetten, maar als je dat hoofdstuk gelezen hebt, kun je beter je mening vormen.

In je betoog moet je goed uitleggen waarom je iets vindt. Gebruik daarvoor argumenten. Probeer er achter te komen waarom je iets gelooft. Gebruik volle en goed lopende zinnen!

Gebruik minimaal 100 en maximaal 200 woorden. Tel ze en zet het aantal erbij.

Je mag deze opdracht op twee manieren doen:

- ➔ Schrijven met pen. Gebruik eerst een kladblaadje, daarna hieronder in het net.
- ➔ Op de computer. Print het uit en plak het hieronder op

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Wat staat er in het Nieuwe Testament?

Het Nieuwe Testament bestaat uit 27 verschillende boeken, het is dus eigenlijk niet één boek, maar een verzameling van boeken. Hieronder staat een overzicht van alle boeken van het Nieuwe Testament:

1. Mattheüs
2. Marcus
3. Lucas
4. Johannes

Evangelieën. Vier verschillende beschrijvingen van Jezus' leven op aarde. Van zijn geboorte tot zijn kruisiging, opstanding en hemelvaart. Tijd: 0-33 n.Chr.

5. Handelingen

Handelingen. Beschrijving van gebeurtenissen die de apostelen hebben meegemaakt. Tijd: 33-63 n. Chr.

6. Romeinen
7. 1 Corinthiërs
8. 2 Corinthiërs
9. Galaten
10. Efeziërs
11. Filippenzen
12. Colossenzen
13. 1 Thessalonicenzen
14. 2 Thessalonicenzen
15. 1 Timotheüs
16. 2 Timotheüs
17. Titus
18. Filemon
19. Hebreeënen
20. Jacobus
21. 1 Petrus
22. 2 Petrus
23. 1 Johannes
24. 2 Johannes
25. 3 Johannes
26. Judas

Brieven. 21 stuks van verschillende personen. De meeste zijn door Paulus geschreven (nr. 6 t/m 18). De andere auteurs zijn Jacobus, Petrus, Johannes en een onbekende man die Hebreeënen heeft geschreven.

De inhoud van deze brieven is verschillend. Daar zullen we in hoofdstuk 7 nog verder op ingaan. Tijd: ± 40-90 n. Chr.

27. Openbaring

Openbaring. Dit boek is een geval apart. Het is geschreven door Johannes. Hij vertelt van een visioen dat hij heeft gehad, toen hij gevangen zat op het eiland Patmos. In hoofdstuk 8 zullen we hier nog verder naar kijken. Tijd: ± 90 n.Chr.

Jezus' leven op aarde
0-33 na Christus

Tussen
periode

Schrijven van de 27 boeken van het NT
Ongeveer 45-95 na Christus

Van 27 losse boeken tot één boek

Zoals je ziet is het Nieuwe Testament een flinke verzameling van boeken. Op de tijdlijn zie je dat alle boeken in de periode van 40 tot 100 na Christus geschreven zijn. Na die tijd duurde het een even voordat al die boeken samen kwamen en één boek werden (Het Nieuwe Testament). Het proces van het samenkomen van deze boeken heet met een lastig woord de **canonvorming**. Canon betekent richtsnoer of meetlat, want de boeken die in het Nieuwe Testament kwamen, moesten wel aan bepaalde eisen, of richtlijnen voldoen. Niet elk boek mocht er in. In de vierde eeuw na Christus was dit proces in ieder geval voltooid. Maar de precieze datum van het ontstaan van het Nieuwe Testament weten we niet.

Bijbelvertalingen

De Bijbel is in het Hebreeuws (Oude Testament) en Grieks (Nieuwe Testament) geschreven. Om er voor te zorgen dat ieder mens de Bijbel in zijn eigen taal kan lezen, moest het vertaald worden.

De eerste bekende Nederlandse vertaling is de **Statenvertaling**, van 1637. Hij heet zo, omdat de staat de opdracht heeft gegeven om deze vertaling te maken. Andere Nederlandse vertalingen zijn:

- De Nieuwe Vertaling (NBG) uit 1951
- Het Boek uit 1988 (= vertaling van vertalingen)
- De Nieuwe Bijbel Vertaling (NBV) uit 2004
- De Herziene Statenvertaling (HSV) uit 2010

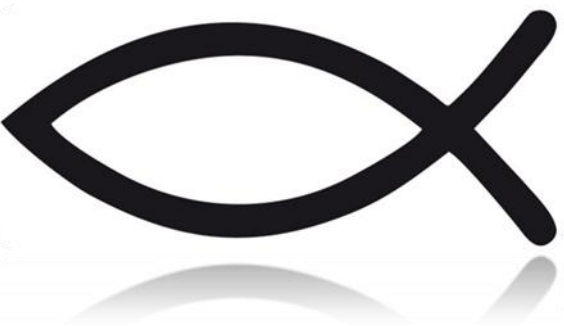

Verdieping: Hoe vertaal je de Bijbel het beste?

Vertalen is best een lastige klus. Wat het vooral lastig maakt is dat Hebreeuws en Grieks, zoals ze in de Bijbel staan, vandaag niet meer gesproken worden. Het zijn dus *dode talen*. Hedendaags Grieks en Hebreeuws (Ivriet) zijn niet zoals het oude Grieks en Hebreeuws in de Bijbel.

Grofweg kun je op twee verschillende manieren vertalen:

1. **Letterlijk vertalen**: Woord voor woord, om heel dicht bij de originele tekst te blijven.
2. **Functioneel vertalen**: De exacte woorden uit de grondtekst zijn minder belangrijk, het gaat erom dat de boodschap in begrijpelijk Nederlands wordt vertaald.

Ἰησοῦς	Jezus	
Χριστός	Christus	
υἱός	Zoon	
θεός	van God	
σωτήρ	Redder	

Vragen

1. In welke vier groepen kun je het Nieuwe Testament indelen? Zie blz. 13.
2. Wat wordt er in een evangelie beschreven?
3. Wat bedoelen we met het proces van canonvorming van het Nieuwe Testament?
4. Waarom moet de Bijbel eigenlijk vertaald worden?
5. Waarom zijn er zoveel verschillende vertalingen? Bedenk twee redenen.

Verdiepingsvragen

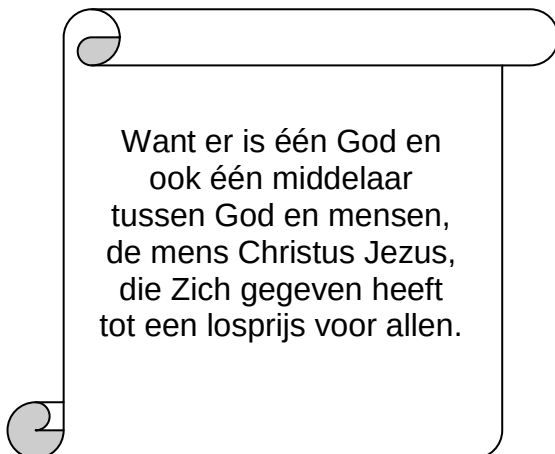
6. Wat zijn de voor- en nadelen van het *letterlijk vertalen* van de Bijbel van het Grieks naar het Nederlands?
7. Welke manier van vertalen lijkt jou het beste? Leg dit uit.

Opdracht 1: Vergelijk Bijbelvertalingen

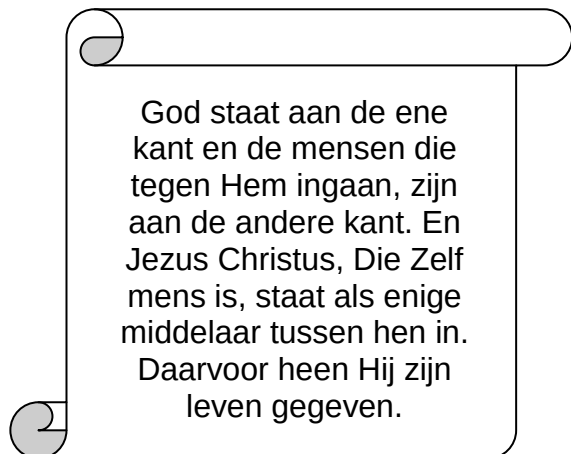
Hieronder staat 1 Timotheüs 2:5 in twee Bijbelvertalingen. Lees beide stukjes een paar keer goed door. Vergelijk tijdens het lezen de ene vertaling met de andere.

Opdracht: Schrijf een review over deze twee vertalingen van 1 Timotheüs 2:5. In de review vertel je welke vertaling je het fijnst vond om te lezen. Dit moet je uitleggen met minimaal 2 argumenten. Aantal woorden: 40-80.

NBG 1951

Het Boek, 1988

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. De evangeliën

Wat is een evangelie?

In het Nieuwe Testament staan vier evangeliën (die van Mattheüs, Marcus, Lucas en Johannes). Alle vier geven ze een verslag van Jezus' leven. Een evangelie is geen biografie, want van sommige gedeelte van Jezus' leven weten we heel weinig (bijvoorbeeld het leven van Jezus tot zijn dertigste jaar). In een evangelie vertellen de vier schrijvers elk op hun eigen wijze het goede nieuws, dat Jezus, de Zoon van God, naar de aarde is gekomen om de mensheid te redden van zonde en schuld. Dat heeft Hij gedaan door te sterven aan het kruis en daarna op te staan uit de dood.

Evangelie betekent letterlijk 'goed nieuws' of 'goede boodschap'

De vier evangelisten en hun evangelie

Nu gaan we kijken wie die vier mannen waren die de evangeliën hebben geschreven. Wat was hun beroep, hoe kenden ze Jezus, wat is er nog meer over hen bekend? Daarna zullen we naar de vier verschillende evangeliën kijken en ons afvragen: Wat maakt dit evangelie nu bijzonder en anders dan de andere drie?

Mattheüs: wie was hij?

Mattheus, die ook wel Levi, de zoon van Alfeüs wordt genoemd, was een joodse man die leefde in de stad Kapernaüm. Hij was een tollenaar, dat is een belastingontvanger voor de Romeinse overheid. Dit maakte de tollenaars niet erg geliefd. Ze werden nog meer gehaat omdat ze vaak de mensen afpersten en het extra geld in eigen zak staken. Dit is het verhaal van de roeping van Mattheüs:

Daarna ging hij naar buiten en zag hij bij het tolhuis een tollenaar zitten die Levi heette. Hij zei tegen hem: 'Volg mij!' Levi stond op, liet alles achter en volgde hem. Hij richtte in zijn huis een groot feestmaal voor hem aan, waarop een groot aantal tollenaars en anderen samen met Jezus aanwezig waren. De farizeeën en hun schriftgeleerden zeiden morrend tegen zijn leerlingen: 'Waarom eet en drinkt u met tollenaars en zondaars?' Maar Jezus antwoordde: 'Gezonde mensen hebben geen dokter nodig, maar wie ziek is wel; ik ben niet gekomen om rechtvaardigen te roepen, maar om zondaars aan te sporen een nieuw leven te beginnen.'

Lucas 5:27-32

Iets later werd Mattheüs gekozen door Jezus om één van de twaalf apostelen te zijn. Dat betekent dat hij steeds bij Jezus is geweest toen Hij zijn wonderen deed en toespraken hield. Daarom heeft hij goed verslag kunnen doen van alles wat hij heeft gezien.

Mattheüs: zijn evangelie

Een belangrijk kenmerk van dit evangelie is dat Mattheüs het vaakst teksten uit het Oude Testament citeert en laat zien hoe die in vervulling zijn gegaan in Jezus. Mattheüs citeert het Oude Testament wel 98 keer. De joden kennen het Oude Testament allemaal erg goed, Mattheüs schreef dit evangelie ook speciaal voor hen, om te laten zien dat Jezus de Messias is die in het Oude Testament beloofd wordt.

Marcus: wie was hij?

Voluit heet deze joodse man Johannes Marcus. Zijn moeder, Maria (niet de moeder van Jezus, maar een andere Maria), was erg rijk. Zij had een grote bovenzaal waar de eerste christenen bijeenkwamen om te bidden. De neef van Marcus is Barnabas (niet Barabbas, dat was de misdadiger die in plaats van Jezus werd vrijgelaten). Samen met Barnabas heeft Marcus het evangelie verteld op het eiland Cyprus. Marcus heeft ook de apostel Paulus een poosje meegewerkt met het verkondigen van het evangelie. Maar hij haakte al snel af en ging terug naar huis in Jeruzalem. Later heeft hij nog wel zendingswerk gedaan samen met Paulus. Aan het einde van zijn leven ging Marcus naar Petrus in Rome. Waarschijnlijk heeft hij toen zijn evangelie geschreven, met hulp van Petrus. Petrus was namelijk een discipel van Jezus, die veel van Hem heeft gezien en gehoord. Petrus was de *bron* van Marcus. Staat er meer over Marcus in de Bijbel? Misschien, sommige mensen denken dat 'de rijke jongeling' Marcus is. Het verhaal van de rijke jongeling staat in Mattheüs 19:16-26. Later, toen Jezus in de hof van Gethsémane was, zou deze jongeman daar ook bij zijn. Het blijft onzeker of dit nou echt Marcus is geweest.

Marcus: zijn evangelie

Dit evangelie is het kortste evangelie. Het is 16 hoofdstukken lang, terwijl de andere evangeliën 21 of meer hebben. Marcus is ook de eerste geweest die zijn evangelie

heeft geschreven. Dit is ongeveer in het jaar 50-60 na Christus.

Marcus heeft in zijn evangelie niet zo veel 'nieuws' staan. Bijna alles wat in Marcus staat, kom je ook tegen in de andere evangeliën. Toch is de bijdrage van Marcus zeer welkom, omdat hij af en toe een detail bespreekt, dat de andere evangeliën niet hebben.

Lucas: wie was hij?

Over Lucas weten we het minst van alle evangelisten. Alle anderen waren joods van herkomst, maar Lucas was een Griek. Hij was van beroep een arts en hij reisde met Paulus mee op de zendingsreizen. Lucas was geen ooggetuige van al de gebeurtenissen waarvan hij schrijft, daarom heeft hij heel veel ooggetuigen bevraagd en is zo zijn evangelie gaan schrijven. Naast zijn evangelie heeft Lucas ook het boek Handelingen geschreven. Hierover meer in het volgende hoofdstuk.

Lucas: zijn evangelie

Ondanks dat Mattheüs meer hoofdstukken heeft gemaakt, is het evangelie van Lucas het langste. Aan Lucas hebben we ook twee mooie en bekende gelijkenissen te danken, namelijk *De barmhartige Samaritaan* en *De verloren zoon*. Lucas was een slimme man, hij was namelijk arts. Dat zie je ook terug in zijn evangelie. Hij noemt soms medische details die de andere evangeliën niet hebben. Ook is hij heel precies in het beschrijven van de *historische context*. Hij noemt veel jaartallen en wist ook precies welke stadhouder of keizer er regeerde. Keizer Augustus wilde bijvoorbeeld dat ieder mens zich liet inschrijven, daarom moesten Jozef en Maria naar Bethlehem reizen. Toen zij daar verbleven werd Jezus geboren in een stal.

Johannes: wie was hij?

Johannes verwar je soms met een andere Johannes, namelijk Johannes de Doper. Johannes de Doper was de aankondiger van Jezus. Maar hij heeft niet het evangelie geschreven, dat was Johannes de discipel.

Samen met zijn broer Jacobus en zijn vader Zebedeüs was Johannes op een dag de netten in orde aan het maken om te gaan vissen. Toen Jezus daar langs liep, riep hij de twee broers. Gelijk lieten zij het schip en hun vader achter en volgden Jezus. Johannes is steeds bij Jezus geweest en heeft allerlei wonderen en onderwijs meegemaakt. Hij was er ook bij toen Jezus gekruisigd werd. Daarna was als één van de eersten die het lege graf van Jezus had ontdekt.

In het boek Handelingen komt Johannes ook geregeld voor. Zo is hij samen met Petrus gevangen gezet omdat ze de mensen vertelden dat Jezus de Messias was (blijkbaar was niet elke jood het daarmee eens!). Aan het einde van zijn leven is hij op het eiland Patmos en krijgt hij veel visioenen van God en schrijft hij het boek Openbaring. Naast dit boek heeft hij ook nog drie brieven geschreven die in de Bijbel staan.

Johannes: zijn evangelie

De eerste drie evangeliën lijken veel op elkaar. Johannes' evangelie is echt anders. Deze is later geschreven ter aanvulling van de andere drie. Johannes vertelt minder wonderen en minder gelijkenissen van Jezus. Johannes wist dat hij niet alles kon opschrijven wat Jezus heeft gedaan. Hij zei:

Jezus heeft nog veel meer wondertekennen voor zijn leerlingen gedaan, die niet in dit boek staan, maar deze zijn opgeschreven opdat u gelooft dat Jezus de messias is, de Zoon van God, en opdat u door te geloven leeft door zijn naam.

Johannes 20:31-32

Johannes heeft ervoor gekozen om veel meer de inhoud van Jezus' toespraken en gesprekken met andere mensen op te schrijven. Soms maakt het zijn evangelie wat lastiger om te lezen, omdat het meer woordelijke uitleg heeft. Maar het is een waardevolle aanvulling op de eerste drie evangeliën. Door zijn evangelie hebben christenen over de hele wereld van de afgelopen 2000 jaar heel veel nieuwe dingen geleerd over wat Jezus allemaal heeft gezegd.

Vragen

1. **Opdracht:** De hele klas leest een stukje tekst of kijkt naar een filmpje. Vier leerlingen gaan daarna even op de gang staan. Dan komt eerst leerling 1 naar binnen en doet verslag uit van wat hij net heeft gelezen / gezien. Daarna komt leerling 2 en doet ook verslag. Leerling 3 en 4 doen hetzelfde.

Geef antwoord op de vraag: Wat is het voordeel van vier evangeliën i.p.v. één?

2. Vergelijk de roeping van Mattheüs (Mat. 9:9) met die van Johannes (Mat. 4:21-22). Welke overeenstemming zie je? Geef je mening hierover.

4. In het evangelie van Johannes zegt Jezus zeven keer: “Ik ben”. Zoek deze zeven zinnen op. Tussen haakjes staat de plek waar je het kunt vinden

1. _____ (6:35)
2. _____ (8:12)
3. _____ (10:7)
4. _____ (10:11)
5. _____ (11:25)
6. _____ (14:6)
7. _____ (15:1)

5. Kies één van de zeven 'Ik ben-uitspraken' uit die jij het mooist vindt of waar jij wat over te zeggen hebt. Schrijf in minimaal 40 woorden op wat je van die uitspraak vindt.

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for handwriting practice. There are no margins, text, or other markings on the page.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. De leefwereld van de eerste christenen

Inleiding

Voordat we verder gaan met het volgende boek van het Nieuwe Testament (Handelingen), gaan we eerst kijken naar de leefwereld van de eerste christenen. In wat voor tijd leefden zij? Hoe waren hun leefomstandigheden? Hadden zij problemen of moeilijkheden? Door deze vragen te beantwoorden kun je het Nieuwe Testament beter begrijpen.

Het Romeinse Rijk

Al vele eeuwen hadden de Romeinen veroveringen gedaan in Zuid-Europa en Noord-Afrika en zo hun rijk uitgebreid. In de eerste eeuw na Christus heersten ze over bijna alle landen rondom de Middellandse Zee. Ook Israël was onder Romeinse heerschappij. Israël was toen niet één land, maar was verdeeld in verschillende provincies, zoals Judea, Samaria en Galilea. Over elk van die provincies was een Romeinse bestuurder aangesteld. Eén van die bestuurders was bijvoorbeeld Pontius Pilatus, die over Galilea heerste van 26 tot 36 na Christus. Hij heeft tijdens het Joodse Pesach feest in het jaar 33 Jeruzalem bezocht en toen Jezus terecht en hem laten kruisigen.

Belasting

Ondanks deze overheersing van de Romeinen, genoten de meeste joden van een periode van vrede in hun woonplek. Doorgaans merkten ze niet veel van de Romeinse overheersers. Behalve dan dat ieder persoon belasting moest betalen aan de keizer. Deze belasting werd geïnd door tollenaars zoals Mattheüs.

De joden

In hoofdstuk 1 heb je al geleerd dat het Nieuwe Testament zeer nauw aansluit bij het Oude Testament, net zoals belofte en vervulling. De beloften van God werden aan de joden gedaan, want de joden (of Israëlieten) waren Gods volk. De vervulling van de belofte (De komst van de Messias) werd ook in eerste instantie aan de joden gegeven. Jezus was een jood en al zijn discipelen waren ook joden. Jezus heeft ook vooral aan de joodse mensen in Judea en Galilea zijn onderwijs gebracht. Daarom is het goed om iets meer af te weten van de joden.

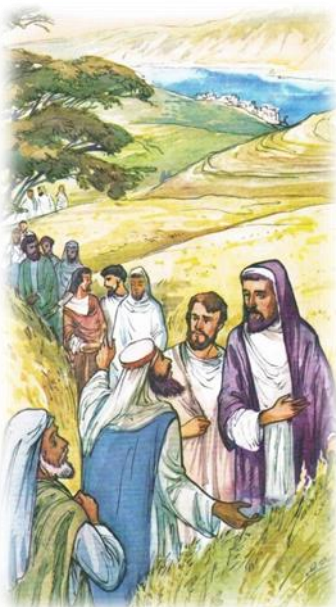
Wat geloven de joden?

Dit zijn een paar belangrijke kenmerken van het geloof van de joden:

1. Er is maar **één God**, alle andere goden zijn afgoden (geen echte goden). God heeft de hemel en de aarde gemaakt.
2. God heeft de joden gekozen om **zijn volk** te zijn. Hij heeft een **verbond** met ze gesloten.
3. In de **tempel** van Jeruzalem woont God. Daar worden de offers voor Hem gebracht en daar aanbidden de joden Hem.
4. God heeft zijn wil bekend gemaakt door het volk de **wet** te geven. De joden moeten zich aan die wet houden.
5. In de toekomst zal God de **Messias** zenden (zie blz. 5 als je vergeten bent wie de Messias zal zijn).

De Farizeeën

In de tijd van Jezus waren er onder de joden verschillende godsdienstige partijen, zoals de Farizeeën en de Sadduceeën. De **Farizeeën** volgden de wet van God tot in de puntjes na. Omdat ze de wet zo keurig volgden, vonden ze zichzelf heel erg goed, beter dan de andere mensen. Naast de wet van God hadden ze ook nog zelf wetten gemaakt, waardoor het aantal wetten wat je moest houden enorm veel werd. Helaas vergaten zij vaak de essentie van de wet, namelijk dat je God met je hele hart lief hebt en je naaste als jezelf. Ze waren zo druk met alle regeltjes, dat ze het belangrijkste vergaten.

Het volgende voorbeeld uit Marcus 2:23-28 maakt het duidelijker:

Eens liep hij op een sabbat tussen de korenvelden door. Zijn leerlingen gingen de velden in en begonnen aren te plukken. 'Kijk eens!' zeiden de farizeeën tegen hem. 'Waarom doen ze iets dat op sabbat niet mag?' Maar hij antwoordde: 'Hebt u dan nooit gelezen wat David deed toen hij en zijn metgezellen gebrek leden en honger hadden? Hij ging het huis van God binnen – Abjatar was toen hogepriester – en at van de toonbroden, waarvan alleen de priesters mogen eten. En hij gaf ze ook aan zijn mannen te eten.' En hij voegde eraan toe: 'De sabbat is

er voor de mens, en niet de mens voor de sabbat; en dus is de Mensenzoon ook heer en meester over de sabbat.'

Beroepen

De mensen verdienden in die tijd hun geld met verschillende beroepen. Hier onder staan vijf groepen van werkzaamheden die de mensen toen uitvoerden:

1. Landbouw (zoals graan, vlas, groenten, wijnbouw, olijfteelt, vijgen)
2. Voedsel verzamelen (Visserij)
3. Vee hoeden (Schapen, geiten, varkens)
4. Ambachtslieden (Kleibewerkers, smeden, timmermannen, leerlooiers (= kleermakers), weven, verven, steenhouwen of metselen, dokters.
5. Handelaren (Verkopers of handelaars, geldwisselaars, tollenaars)

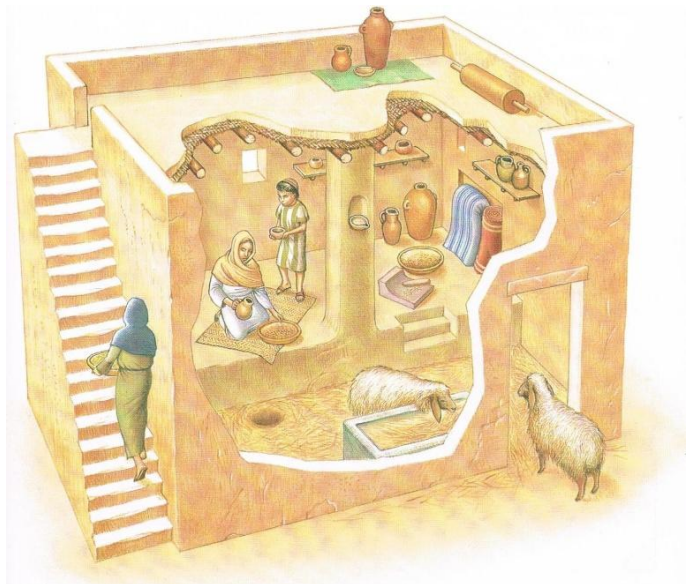
Eten

De meeste mensen hielden de maaltijden simpel. Bijna bij elke maaltijd at men brood. Daarnaast hadden ze kaas, olijven, fruit en groenten om te eten. Vlees of vis at men alleen bij een feestelijke gebeurtenis, het was een luxe product. Honing gebruikte men als zoetstof en zout maakte het eten langer houdbaar en gaf het een lekkere smaak.

Huizen

In de tijd van Jezus leefden de mensen in stenen huizen. Dit waren niet zulke moderne stenen huizen zoals wij nu hebben, maar een stuk eenvoudiger. Deze huizen hadden een paar kenmerken:

- De waren vaak vierkant
- Ze hadden altijd een plat dak
- Aan de buitenkant was er een trap om op het dak te komen

Vragen:

Lees Mattheüs 22:15-22

Tekening van een huis van een boer

Nu trokken de farizeeën zich terug om zich erop te beraden hoe ze hem met een uitspraak in de val konden lokken. Ze stuurden enkele van hun leerlingen samen met een aantal herodianen naar hem toe, met de vraag: 'Meester, wij weten dat u oprecht bent en in alle oprechtheid onderricht geeft over de weg van God. We weten dat u zich aan niemand iets gelegen laat liggen, u kijkt immers immers niemand naar de ogen. Zeg

ons daarom wat u vindt: is het toegestaan de keizer belasting te betalen of niet?' Maar Jezus had hun boze opzet door en zei: 'Waarom stelt u me op de proef, huichelaars? Laat me de belastingmunt zien.' Ze reikten hem een denarie aan. Hij vroeg hun: 'Van wie is dit een afbeelding en van wie is het opschrift?' Ze antwoordden: 'Van de keizer.' Daarop zei hij tegen hen: 'Geef dan wat van de keizer is aan de keizer, en geef aan God wat God toebehoort.' Ze waren zeer verbaasd toen ze dit hoorden. Ze lieten hem staan en gingen weg.

1. Betaalde Jezus ook de Romeinse belasting?
2. Jezus zei: *Geef dan wat van de keizer is aan de keizer en geef aan God wat God toebehoort*. Wat betekent dit denk je?
3. Op bladzijde 23 staat de Bijbeltekst Marcus 2:23-28. Wat doen de discipelen niet goed volgens de Farizeeën?
4. Jezus antwoordt de Farizeeën als volgt: *De sabbat is er voor de mens, en niet de mens voor de sabbat*. Wat bedoelt Jezus daarmee denk je?
5. Vier van de twaalf apostelen waren vissers. Twee daarvan zijn Simon en Andreas. Terwijl zij aan het vissen zijn komt Jezus langs en roept: *“Kom, volg mij, ik zal van jullie vissers van mensen maken.”* Wat betekent dit denk je?

[illegible]

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. Handelingen

Inleiding

Handelingen is geschreven door Lucas, dat is dezelfde Lucas die een evangelie heeft geschreven. Het boek Handelingen heet voluit *De handelingen van de apostelen*. Dit maakt het misschien al wat duidelijker. De apostelen waren de discipelen van Jezus. Handelingen is een boek dat gaat over allerlei gebeurtenissen die de apostelen hebben meegemaakt van 33 tot ± 63 na Christus.

We kijken dit jaar vooral naar de eerste helft van Handelingen. Dat komt omdat jullie in het derde jaar meer gaan horen over Paulus. Het tweede deel van Handelingen gaat vooral over hem, dus dat laten we nu nog even zitten.

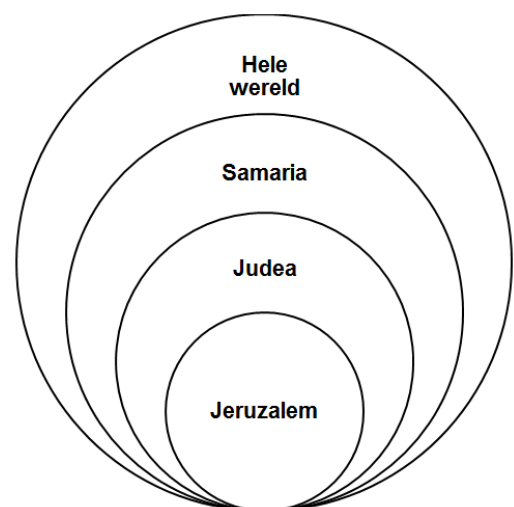
Opdracht voor de apostelen

Het boek begint met de **hemelvaart** van Jezus. Voordat Hij naar de hemel gaat geeft Hij de volgende opdracht aan zijn apostelen:

“Maar wanneer de heilige Geest over jullie komt, zullen jullie kracht ontvangen en van mij getuigen in Jeruzalem, in heel Judea en Samaria, tot aan de uiteinden van de aarde.”

Handelingen 1:8

Hun opdracht is om **getuigen** te zijn van Jezus. De apostelen waren steeds bij Jezus

toen Hij wonderen verrichtte en toen Hij hen onderwees. Zij hebben Hem zien sterven en Hem daarna gezien toen Hij weer levend was. Dit moeten de apostelen vertellen aan alle mensen, opdat de mensen gaan geloven in Jezus en zo het eeuwige leven ontvangen. Getuigen kan met **woorden** maar ook met **daden**, door zo te leven zoals God het wil, kunnen de apostelen zonder woorden een getuigenis geven.

Tien dagen nadat Jezus naar de hemel was gegaan, kregen de apostelen de heilige Geest. Dit vieren we nu nog met **Pinksteren**. De **heilige Geest** is de Geest van God. Hierdoor hebben ze de kracht gekregen om de taak die Jezus hen gaf te volbrengen.

Het leven van de eerste gemeente

Op het moment dat de apostelen de heilige Geest kregen waren heel veel mensen komen kijken, ze stonden versteld van wat daar gebeurde! In het publiek waren wel meer dan 15 nationaliteiten aanwezig, maar iedereen hoorde de apostelen in zijn eigen taal spreken van Gods wonderen!

Nadat Petrus de grote menigte heeft uitgelegd wat dit bijzondere verschijnsel betekende, heeft hij een begin gemaakt van de verkondiging van het evangelie: Hij getuigde van de opstanding van Jezus. Ook riep hij naar alle mensen: *Bekeer je en laat je dopen*. Bekeren betekent letterlijk: Je 180 graden omdraaien. Je *keert* jezelf, je bekeert je tot God. Op die dag gaven wel 3000 mensen gehoor aan de oproep van Petrus. Dat was nog eens een prachtig begin van de eerste gemeente!

Het leven van de eerste gemeente (kerk) was heel bijzonder, lees dat in Handelingen 2:41-47 en 4:32-37.

Vervolging door de Joden: Stefanus

Het aantal volgelingen van Jezus groeide sterk in het begin. Heel veel mensen bekeerden zich en lieten zich dopen. Maar er was ook tegenstand, vooral van de joden. Eens was Stefanus, een discipel van Jezus, aan het praten met andere joden die niet in Jezus geloofden. De discussie liep heftig op, maar de joden konden niet tegen de wijsheid van Stefanus op. Dit maakte hen boos en ze sleepten Stefanus voor het Joodse gerecht, het Sanhedrin. Er kwamen valse getuigen, die zeiden dat Stefanus allerlei kwade dingen had gezegd over Jeruzalem en de wet van Mozes. Stefanus verdedigt zich moedig door met liefde over God en de hele joodse geschiedenis te spreken. Maar hij besluit zijn lange verdediging door te zeggen dat zijn tegenstanders zich wel verzetten tegen de heilige Geest, omdat ze Jezus hebben vermoord en verraden.

Toen ze dit hoorden, ontstaken ze in woede en begonnen te knarsetanden. Maar vervuld van de heilige Geest sloeg Stefanus zijn blik op naar de hemel en zag de luister van God, en Jezus, die aan Gods rechterhand stond, en hij zei: 'Ik zie de hemel geopend en de Mensenzoon, die aan Gods rechterhand staat.' Maar ze schreeuwden en tierden, hielden hun handen voor hun oren en stormden met zijn allen op hem af. Ze dreven hem de stad uit om hem te stenigen. De getuigen gaven hun mantel in bewaring bij een jongeman die Saulus heette. Terwijl Stefanus gestenigd werd, riep hij uit: 'Heer Jezus, ontvang mijn geest.' Hij viel op zijn knieën en riep luidkeels: 'Heer, reken hun deze zonde niet aan!' En na deze woorden stierf hij.

De joden stenigden Stefanus. Dat was een straf die vaker voorkwam in die tijd, een straf die ook voor verschillende overtredingen was voorgeschreven in het Oude Testament. Er werden stenen naar iemand toegegooid, net zolang tot iemand dood was. Het was een zeer harde straf. Dit was één van de vele voorbeelden waarin duidelijk naar voren komt dat er **vervolging** (vijandelijk achtervolgen) was voor de christenen.

Het evangelie voor de heidenen: Cornelius

In onze tijd is het heel normaal dat mensen uit allerlei landen geloven in God en zijn Zoon Jezus. Maar toen de apostelen de opdracht van Jezus hadden gekregen om zijn getuigen te zijn, bestond de kerk uit vrijwel alleen joden. Alle apostelen waren joden en zij moesten naar andere volken toe gaan om hen het evangelie te vertellen. Dit lijkt geen probleem, maar dat was het voor de joden wel. Andere volken waren namelijk **heidenen**, dat waren niet-joden die zich niet aan de wet van God hielden en niet geloofden in God. De joden waren gewend om zich strikt gescheiden te houden van deze heidenen.

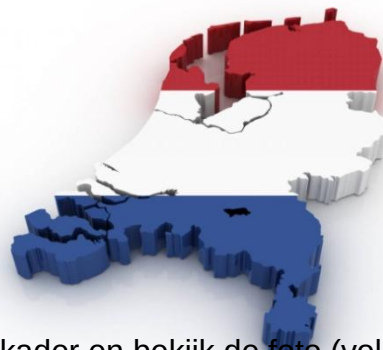
Maar deze scheiding moest doorbroken worden, omdat het evangelie van Jezus voor alle volken van de hele wereld is. De doorbreking van de scheiding wordt heel mooi verteld in Handelingen 10, waar Petrus naar een heidense man moet, die Cornelius heet. Petrus vertelt het evangelie aan deze man en op het zelfde moment komt de heilige Geest op alle mensen die daar aanwezig zijn! Petrus was enorm verbaasd en realiseerde zich dat God geen onderscheid meer maakte tussen jood of heiden. Vanaf toen mochten alle mensen bij God horen.

Afgoden

De apostelen gingen stad en land af om de mensen te vertellen over Jezus. Iedereen moest weten dat Hij was opgestaan uit de dood en zo de dood en de zonden had overwonnen. Ze kwamen niet alleen bij joden, maar ook bij heidenen. Cornelius was een heiden die geloofde in God, maar de meeste heidenen geloofden in andere goden. Joden noemden deze goden **afgoden** (= geen echte goden). Denk maar aan hindoes (van het hindoeïsme), zij geloven ook in veel verschillende goden en niet in de ene God van de Bijbel. Veel heidenen kwamen door de apostelen tot geloof in God en keerden zich af van hun vroegere afgoden (ze bekeerden zich).

Vragen:

1. De discipelen moesten Jezus' getuigen zijn. Leg uit wat dit betekent.
2. Letterlijk betekent bekering: Je 180 graden omdraaien. Wat bedoelde Petrus toen hij tot de mensen zei: 'Bekeer je'?
3. Leg in eigen woorden uit wat vervolging betekent en geef een voorbeeld uit het Nieuwe Testament.
4. Een deel van de Nederlanders gelooft in God. Maar hoe kan dat, God was toch de God van de joden? Hoe komt het dat Nederlanders nu ook in God geloven? Leg dit uit en gebruik in je antwoord in ieder geval het woord heidenen.

5. Lees onderstaande tekst, de tekst in het kader en bekijk de foto (volgende pagina). Beantwoord daarna vraag (a) en (b).

Want hij [Jezus] is onze vrede, hij die met zijn dood de twee werelden één heeft gemaakt, de muur van vijandschap ertussen heeft afgebroken **Efeziërs 2:14**

Hiernaast zie je een kaartje van de tempel uit de tijd van Jezus. De heidenen mochten alleen op het plein rondom de tempel komen **(A)**, terwijl joden ook in de tempel mochten **(pijl)**.

- [illegible]

[illegible]

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. De brieven

Inleiding

In het Nieuwe Testament staan 21 brieven. Deze zijn geschreven door verschillende personen en tot verschillende personen. Er zijn brieven van één persoon tot één persoon (De eerste brief van Paulus naar Timotheüs), en ook brieven van één persoon tot een hele gemeente (De brief van Paulus aan de Romeinen). In dit hoofdstuk kijken we samen naar de inhoud van de brieven en beantwoorden we deze vragen: Waar gaan deze brieven over? Naar wie werden ze gezonden? En als laatste, wat hebben wij eraan?

De eerste gemeenten

De allereerste christelijke gemeente begon in Jeruzalem op de Pinksterdag (33 n.Chr.). Maar 20 tot 30 jaar later waren er in de omliggende landen al veel meer gemeentes gesticht. In het kaartje hieronder zie je hoe het christendom in de eerste eeuw is verspreid.

Paulus heeft het grootste aandeel gehad in het stichten van al deze gemeenten. Dat komt omdat hij van God de opdracht had gekregen om naar de heidenen toe te gaan met het evangelie, en niet in Israël te blijven. Paulus heeft in totaal drie zendingsreizen gemaakt (zending = het evangelie verspreiden). De meeste reizen legde hij te voet af en zo heeft hij in totaal ongeveer 15.000 km gelopen.

Brieven schrijven: het enige communicatiemiddel

Paulus bleef nooit lang op dezelfde plek. Na een paar jaar ging hij weer verder naar nieuwe gebieden om nieuwe mensen het evangelie te vertellen. Daarom stelde hij bekwame leiders aan op de plek waar hij vandaan ging. Maar hij bleef wel altijd in contact met de gemeenten die hij had gesticht. Dit deed hij door brieven te schrijven. Brieven schrijven was het enige sociale medium / communicatie middel wat ze in die tijd hadden voor een lange afstand. Als Paulus een gemeente iets te zeggen had, maar niet in de gelegenheid was om langs te komen, schreef hij een brief.

De inhoud van de brieven

Elke brief gaat weer over iets anders en elke brief is ook om een andere reden geschreven. Hier zijn een paar voorbeelden waarom brieven werden geschreven:

1. De schrijver wilde de **inhoud van het geloof** beter uitleggen.
 - Praktische aanwijzingen voor het dagelijks leven
 - Beter begrip krijgen van wat het christelijke geloof inhoudt
2. De schrijver gaf **instructies** voor de mensen die leiding gaven aan een gemeente.
3. De schrijver wilde **problemen** in een gemeente oplossen. Dit gebeurde door correctie en vermaning.
4. De schrijver wilde zijn lezers **bemoedigen** in een tijd van verdrukking.

Problemen in de gemeente van Galatië

Eén van de grootste problemen in de eerste gemeenten ging over de vraag hoe je moest omgaan met de wet uit het Oude Testament. Moesten christenen die wet houden? Of was er met Jezus een nieuwe tijd aangebroken en gold de wet niet meer? Dit was een lastige discussie en het leverde een aantal problemen op.

Zo waren er in de gemeente van Galatië joodse christenen die zeiden dat je alleen Jezus volgeling kon zijn als je de hele Joodse wet hield. Dat betekende bijvoorbeeld dat de niet-Joodse christenen zich moesten besnijden. Paulus ging hier in zijn brief aan de gemeente heftig tegenin. Hij legt het als volgt uit: Alleen als je volmaakt de wet onderhoud, ben je rechtvaardig voor God. Maar geen mens kan dat, want ieder mens maakt fouten. Daarom moet je ook niet proberen om goed te worden doordat je de wet houdt. Een mens wordt alleen rechtvaardig voor God als hij gelooft in Jezus. Dat komt omdat Jezus alleen je fouten kan vergeven en dan wordt je rechtvaardig.

Een nieuw gebod: Liefde

Dus... als je in Jezus gelooft hoef je de wet niet meer te onderhouden. Betekent dat dan dat je mag doen wat je maar wilt? Sommige christenen in Rome vroegen zich dit af. Toch is dit niet het geval. De discipelen hadden al van Jezus gehoord dat **liefde de vervulling van de wet** is en Paulus herhaalt en benadrukt dat in zijn brieven. Als je je naaste lief hebt als jezelf, vervul je de wet. Want alle geboden die in de wet staan worden samengevat in dit ene gebod: Heb je naaste lief als jezelf. In Paulus' brief naar de Corinthiërs legt hij heel mooi uit wat de liefde wel en niet doet:

*De liefde is lankmoedig,
de liefde is goedertieren,*

Het nut van de brieven voor ons

Je begrijpt misschien al waarom gelovigen vandaag de dag nog in de evangeliën over Jezus lezen. Ze willen graag meer over Hem weten, omdat Hij zo belangrijk voor hen is. Maar waarom staan die 21 brieven ook in het Nieuwe Testament? Dat gaat toch allemaal over problemen en situaties van 2000 jaar geleden? *Wat hebben wij er aan?*

Je hebt al geleerd dat één van de redenen van het schrijven van de brieven was: Het geloof uitleggen. Mensen vragen zich nu nog steeds af: *Wat betekent het om te geloven? Waar geloof je dan precies in?* De brieven geven antwoord op deze vragen. Er wordt heel goed uitgelegd *wat* christenen precies geloven, hoe ze moeten leven volgens Gods wetten en ook wie God is. Daar hadden niet alleen de christenen van 2000 jaar geleden baat bij, maar ook de mensen van vandaag! De inhoud van het geloof is niet tijdgebonden, zou je kunnen zeggen.

Zelfs kerkleiders proberen uit de brieven van het NT richtlijnen te halen van *hoe* ze het beste een kerk kunnen leiden. Dus voor individuele christenen, maar ook voor hele kerken is zijn de brieven nog erg waardevol.

Vragen

1. Wat betekent *bemoedigen*? Als je het niet weet, zoek het op in een woordenboek.
2. “Als christenen geloven dat ze mogen doen wat ze maar willen krijg je schijnheilige christenen.” Leg deze stelling uit.
3. Leg in eigen woorden uit hoe je volmaakt wordt in Gods ogen, volgens de inhoud van het Nieuwe Testament.
4. Op bladzijde 33 zie je 9 korte zinnen over de liefde staan. Kies van die acht twee zinnestjes uit die je niet begrijpt. Zoek met behulp van woordenboek de lastige woorden op. Leg daarna die twee zinnen uit in je eigen woorden.

5. Het nieuwe gebod voor de christenen is: *Heb je naaste lief als jezelf*. Pak een Bijbel en lees de gelijkenis van de Barmhartige Samaritaan in Lucas 10:25-37. Beantwoord daarna de vraag: Wie is je naaste?
6. Wat wordt er bedoeld met “*De inhoud van het geloof is niet tijdgebonden*.”? Leg dit uit en denk aan *het nut van de brieven voor ons vandaag*.

Opdracht: Thema's in de brieven

- Kies een thema uit de lijst hieronder
 - Lees de bijbehorend Bijbelgedeelte
 - Laat door middel van een creatieve verwerking zien dat je de tekst begrijpt
 - Voorbeelden:
 - Poster met afbeeldingen en tekst
 - Tekening
 - Een verhaal van een gebeurtenis waarin het thema centraal staat
1. Rechtvaardiging door geloof (Romeinen 3:21-22)
 2. De zekerheid van het geloof (Romeinen 8:38-39)
 3. De liefde (Romeinen 12:17-21)
 4. Christenen en de overheid (Romeinen 13:1-4)
 5. De liefde is het hoogste goed (1 Korintheërs 13:1-3)
 6. Het verhouding tussen man en vrouw (Efeziërs 5:22-25)
 7. Rijke mensen (1 Timotheüs 6:17-19)
 8. De belangrijke positie van Jezus (Hebreeënen 1:1-4)
 9. De wereld vergaat, maar Gods woord blijft (1 Petrus 1:24-25)
 10. Geloof zonder daden is dood (Jakobus 2:14-17)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

[illegible]

8. Openbaring

Inleiding

Misschien heb je nog nooit van dit boek gehoord of misschien juist wel en weet je niet wat je er mee aan moet. Openbaring is een boek dat heel anders is dan de rest van het Nieuwe Testament. Sommige christenen vinden het boek te lastig en lezen er daarom nooit in, terwijl anderen het enorm interessant vinden en zich er bijna in

verliezen. Maar waarom is het eigenlijk een lastig boek? Is dat het wel? Daar zullen we samen eens naar gaan kijken.

Johannes op Patmos

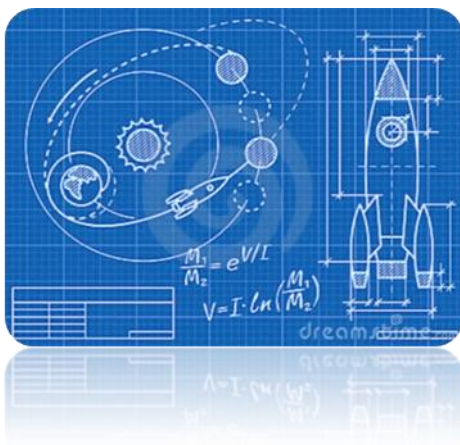
De schrijver van dit boek is ons wel bekend, namelijk de discipel Johannes. Het boek is geschreven tijdens de heerschappij van de Romeinse keizer Domitianus (81-96 n. Chr.). Dit was een keizer die op wrede wijze de christenen vervolgde. Omdat Johannes van Jezus bleef getuigen is hij gevangen gezet op het eiland Patmos. Daar moest hij misschien wel dwangarbeid verrichten. Patmos is een eilandje wat aan de westkust van Turkije ligt, maar het hoort tegenwoordig bij Griekenland.

Openbaring

Voluit heet dit boek de Openbaring van Johannes. Dit is eigenlijk gek, want lees maar eens de eerste zin van het boek:

Openbaring van Jezus Christus, die hij van God ontving om aan de dienaren van God te laten zien wat er binnenkort gebeuren moet. Hij heeft zijn engel deze openbaring laten meedelen aan zijn dienaar Johannes.

Door dit stukje weten we al een beetje waar Openbaring over gaat. De openbaring is van Jezus en deze is door een engel aan Johannes doorgegeven. En het gaat over dingen die in de toekomst gaan gebeuren. **Openbaring** betekent *het bekendmaken van verborgen dingen*. In dit boek laat God aan Johannes zien wat er in de toekomst gaat gebeuren. Niemand kan in de toekomst zien, dus voor mensen is de toekomst duister en onbekend. Maar God weet wel wat er gaat gebeuren en laat in het boek Openbaring een aantal dingen daarvan zien.

Blauwdruk voor de toekomst

In Openbaring worden er veel dingen genoemd die in de toekomst zullen plaatsvinden (bijvoorbeeld het laatste oordeel). Daarom wordt Openbaring ook wel gezien als een blauwdruk voor de toekomst. Een **blauwdruk** is een tekening van een plan wat nog uitgevoerd moet worden.

Sommige mensen willen deze blauwdruk tot in de details invullen. In extreme gevallen probeert men zelfs het jaartal van Jezus' wederkomst te berekenen! Andere mensen brengen hier tegenin dat Openbaring een boek is met veel **symboliek**. Zo betekent het getal 7 'volmaaktheid' en 12 staat voor 'het volk van God' en 1000 voor 'oneindig of eeuwig'. Hier is een voorbeeld om het duidelijker te maken:

In Openbaring 7:4 staat dat er 144.000 mensen horen bij het volk van God. Als je dit letterlijk neemt, zijn er maar een beperkt aantal 'plekken in de hemel'! Maar let eens op het getal 144.000. Dit is 12 x 12 x 1000, dat zijn allemaal

symbolische getallen. Het is daarom een getal wat je niet letterlijk moet nemen, maar wat staat voor het volk van God.

Oordeel en overwinning

Eén van de dingen die in de toekomst zullen gebeuren volgens het boek Openbaring is dat God bij **het laatste oordeel** alle mensen zal oordelen. Net zoals een rechter een persoon kan vrijspreken of kan veroordelen tot een straf, zal God ook ieder mens oordelen. De Bijbel is heel duidelijk over wanneer je vrijgesproken wordt bij het oordeel. Dat is als je hebt geloofd in Jezus als Verlosser en Zoon van God.

Toen de christenen erg werden vervolgd door de wrede keizer Domitianus moet het een enorme troost voor hen zijn geweest om te lezen dat het kwade uiteindelijk overwonnen zal worden door God. Ook mensen die vandaag leven vinden het een troost om te weten dat er een einde zal komen aan het kwaad. In Openbaring staat heel duidelijk dat God de hele toekomst in zijn handen heeft en uiteindelijk de duivel en al het kwaad zal overwinnen en hen een eeuwige straf zal geven.

Het eeuwige leven

De mooiste hoofdstukken van Openbaring zijn misschien wel de laatste twee, waarin Johannes te zien krijgt dat er **een nieuwe hemel en een nieuwe aarde** zullen komen. Dit is de plek waar de mensen voor eeuwig bij God zullen zijn. Hierop zal geen pijn, verdriet, zorg of kwaad meer zijn, maar wel vreugde, vrede en volkomen blijdschap. Wat een heerlijke plek lijkt dat! Dit is de hoop en toekomst die is weggelegd voor mensen die in God geloven.

Vragen:

1. Leg in eigen woorden uit waarom Johannes op het eiland Patmos was.
2. Waarom klopt de titel '*Openbaring van Johannes*' niet helemaal?
3. Leg de volgende zin uit: '*Openbaring is als een blauwdruk van de toekomst*'.
4. In het boek Openbaring staat veel symboliek.
 - a) Wat betekent 'symboliek'? Als je het niet weet, zoek het dan op in een woordenboek.
 - b) Wat voor symboliek wordt er in Openbaring gebruikt? Noem een voorbeeld.
5. In Openbaring ziet Johannes ook een visioen over het laatste oordeel. Wat is dat laatste oordeel? Wat gebeurt er dan?
6. Reageer op de volgende stelling: *Een God van liefde kan een mens niet eeuwig straffen*. Wat vind jij hiervan?
7. Wat is de nieuwe hemel en de nieuwe aarde?
8. Wat is de voorwaarde voor het eeuwige leven?

.....

.....

.....

.....

TOETS

Toets Inleiding tot het Nieuwe Testament Havo / Vwo 2

Dit document is niet een toets die in de huidige vorm aan leerlingen gegeven kan worden. Daarvoor is zij te groot. De docent die een klas moet toetsen kan dit document gebruiken om zelf zijn of haar toets samen te stellen. De docent kan vragen selecteren en ook nog zelf vragen toevoegen indien gewenst.

Dit document is bevat de vragen (pagina 1-2) en de antwoorden (pagina 3-4)

Vragen

Waar of niet waar

➔ Optie voor VWO: Als een stelling fout is, verbeter hem dan.

1. In het Oude Testament wordt de belofte van de Messias vervuld.
2. Een profetie is een uitspraak een profeet namens God.
3. Eén van de eerste Nederlandse vertalingen was de Nieuwe Bijbel Vertaling (NBV)
4. De Nieuwe Testament is geschreven in het Hebreeuws.
5. Er zijn in totaal vier evangeliën geschreven en 21 brieven die in het Nieuwe Testament staan.
6. Mattheüs was een tollenaar, dat was een beroep wat met visserij te maken had.
7. Johannes de Doper heeft een evangelie geschreven
8. In de tijd van Jezus werd het land Israël (wat toen bestond uit provincies) overheerst door de Romeinen.
9. Farizeeën waren joden die heel precies de wet navolgden.
10. Met Pinksteren vieren christenen dat Jezus naar de hemel is gegaan.
11. De joden geloven in één God, alle andere goden zijn afgoden.
12. Alle brieven van het Nieuwe Testament zijn geschreven tussen 100 en 150 na Christus.
13. Zeven is een symbolisch getal in Openbaring wat 'volmaaktheid' uitdrukt.

Multiple choice

14. Welke van de onderstaande vragen is geen levensvraag?
 - a. Wat is de zin van het leven?
 - b. Is er leven na de dood?
 - c. Wanneer ben ik geboren?
 - d. Hoe word ik gelukkig?
15. Wat betekent het woord 'betrouwbaarheid'?
 - a. Wanneer iets of iemand te vertrouwen of geloofwaardig is.
 - b. Wanneer iets of iemand niet te vertrouwen of geloofwaardig is.
 - c. Wanneer iets of iemand niet gelooft in God
16. Welke van de onderstaande boeken uit het Nieuwe Testament is geen brief?
 - a. Colossenzen
 - b. 1 Petrus
 - c. Hebreeën
 - d. Mattheüs

17. Wie van de volgende namen heeft geen evangelie geschreven?
 - a. Marcus
 - b. Petrus
 - c. Johannes
18. Het woord 'evangelie' betekent letterlijk:
 - a. Het levensverhaal van Jezus
 - b. Goed nieuws
 - c. Biografie
19. De evangelist Lucas was van beroep:
 - a. Visser
 - b. Tollenaar
 - c. Arts
20. Welke van de volgende zinnen is een kenmerk van het joodse geloof?
 - a. Als je dood gaat kom je terug in een ander lichaam
 - b. In de wet kan er gelezen worden wat de wil van de enige God is.
 - c. Er bestaan heel veel goede goden

Open vragen

21. Noem twee kenmerken van de Messias van het Joodse geloof.
22. Leg uit waarom het Nieuwe Testament betrouwbaar is als je gelooft in God.
23. Noem twee argumenten waarom het Nieuwe Testament *historisch* betrouwbaar is.
24. In welke vier groepen kun je het Nieuwe Testament indelen?
25. Met welk woord geven wij het proces aan van het samenkomen van alle 27 losse boeken tot één bundel (het Nieuwe Testament)?
26. De Farizeeën volgden de wet tot in de puntjes nauwkeurig. Toch deden ze iets niet goed. Hoe kwam dat?
27. De discipelen moesten Jezus' getuigen zijn. Wat betekent dat, als je een getuige van Jezus bent?
28. Waarom was het zo bijzonder dat Petrus aan Cornelius over Jezus ging vertellen? Gebruik in je antwoord het woord heidenen en leg ook uit wat dit begrip (heidenen betekent).
29. Wat zijn volgens de joden afgoden?
30. De eerste christenen werden vervolgt vanwege hun geloof. Leg uit wat vervolging betekent en geef één voorbeeld van vervolging die je geleerd hebt.
31. Om welke praktische reden stuurde Paulus veel brieven naar personen en kerken?
32. Wat voor inhoud kun je in een brief van het Nieuwe Testament verwachten? Noem 2 zaken.
33. Hoe wordt je rechtvaardig (volmaakt in Gods ogen) volgens het Nieuwe Testament?
34. Vertel in één woord wat de vervulling van de joodse wet is.
35. Leg uit wat wij in onze tijd aan de brieven van het Nieuwe Testament hebben.
36. Leg uit wat het laatste oordeel is.

Meningvragen

37. Jezus zegt: "Ik ben de waarheid". Wat vind jij daarvan?
38. Vind jij het Nieuwe Testament betrouwbaar? Leg uit waarom wel of waarom niet.
39. Vertel wat jij mooi of juist niet mooi vindt aan het boek Openbaring. Gebruik in ieder geval één voorbeeld om je argumentatie kracht bij te zetten.

40. Voor heel veel mensen op de wereld is de Bijbel een leidraad voor hun leven, een gids, waardoor ze weten hoe ze moeten leven. Is dit ook voor jou zo? Waarom wel of waarom niet?

Antwoorden

Waar of niet waar

1. Niet waar
2. Waar
3. Niet waar
4. Niet waar
5. Waar
6. Niet waar
7. Niet waar
8. Waar
9. Waar
10. Niet waar
11. Waar
12. Niet waar
13. Waar

Multiple choice

14. C
15. A
16. D
17. B
18. B
19. C
20. B

Open vragen

21. Vier kenmerken waaruit gekozen kan worden:
 - a. Hij zal een nieuw koninkrijk stichten waar totale vrede is
 - b. Hij zal zelf als rechtvaardige en almachtige koning heersen
 - c. Hij zal de zonden van de mensen vergeven
 - d. Hij zal moeten lijden om de ongerechtigheden van de mensen
22. Als je in God gelooft geloof je ook dat de Bijbel Gods woord is. Als je in God gelooft geloof je dat Hij de waarheid is. Daarom is Gods woord ook de waarheid en geen leugen.
23. Drie argumenten waaruit gekozen kan worden:
 - a. De teksten opgeschreven zijn door ooggetuigen van de gebeurtenissen of door mensen die de ooggetuigen hebben ondervraagd.
 - b. In de tijd dat de teksten werden opgeschreven, er nog honderden of misschien wel duizenden mensen waren die de juistheid van de tekst konden beoordelen, omdat ze zelf bij de gebeurtenissen zijn geweest!
 - c. We nu nog ontzettend veel manuscripten (met de hand geschreven teksten) van het Nieuwe Testament hebben en deze manuscripten zijn

heel erg oud. Soms zijn ze maar een paar decennia jonger dan het origineel. Dat maakt de kans op overschrijffouten wat kleiner.

24. Evangelien, Handelingen, Brieven en Openbaring
25. Canonvorming
26. Ze hielden keurig alle geboden van de wet, maar vergaten de essentie, dat is God liefhebben met heel je hart en je naaste als jezelf.
27. Getuigen kan met woorden en daden. Je vertelt over Jezus aan anderen. Je leeft overeenkomstig Gods wil en bent ook zo een getuigenis voor andere mensen.
28. Cornelius was een man uit de heidenen (niet-joden). De joden leefden altijd strikt gescheiden van de heidenen. De heidenen geloofden vaak ook in andere goden. Maar Jezus wilde dat ook de heidenen van Hem zouden horen. Daarom moesten de apostelen (en zo ook Petrus) naar de heidenen gaan.
29. Afgoden zijn geen echte goden. (de goden van andere volken)
30. Vervolging betekent dat mensen andere mensen vijandelijk achtervolgen (met geweld of gevangenneming). Stefanus is een voorbeeld daarvan. Hij werd vermoord wegens zijn geloof.
31. Een brief was het enige communicatiemiddel over langere afstand. Als Paulus niet een gemeente kon bezoeken, maar hen toch graag wilde spreken, schreef hij een brief.
32. Vier mogelijkheden waaruit gekozen kan worden:
 - a. De schrijver wilde de inhoud van het geloof beter uitleggen.
 - b. De schrijver gaf instructies voor de mensen die leiding gaven aan een gemeente.
 - c. De schrijver wilde problemen in een gemeente oplossen. Dit gebeurde door correctie en vermaning.
 - d. De schrijver wilde zijn lezers bemoedigen in een tijd van verdrukking.
33. Door te geloven in Jezus, dat Hij je zonden heeft vergeven.
34. Liefde
35. In de brieven wordt de inhoud van het geloof uitgelegd. Als mensen zich vandaag de dag afvragen: Wat geloven christen precies? Wie is God? Hoe moet ik volgens Gods wil leven? Dan kunnen de antwoorden daarop vinden in het de brieven van het Nieuwe Testament.
36. Bij het laatste oordeel worden alle mensen die ooit geleefd hebben geoordeeld. Hun daden worden onder de loep genomen. Ook wordt gekeken of zij in Jezus hebben geloofd. God veroordeelt alle mensen die niet hebben willen geloven in zijn Zoon en spreekt de mensen die dat wel gedaan hebben vrij.

Mening vragen

Eigen mening. Punten worden alleen toegekend als er voldoende en duidelijke argumentatie aanwezig is.

DOCENTENHANDLEIDING

Methode 'Inleiding tot het Nieuwe Testament'

Havo/Vwo 2

Inleiding

Voor u ligt de docentenhandleiding voor 'Inleiding op het Nieuwe Testament', een godsdienstmethode voor het tweede leerjaar van Havo en Vwo.

Door middel van deze handleiding weet de docent enerzijds hoe de methode gebruikt moet worden, anderzijds zijn de antwoorden op alle vragen hier te vinden. Deze twee aspecten zijn samen per hoofdstuk geordend.

Rode draad

In deze methode staat één thema, of eigenlijk één Persoon centraal, namelijk Jezus Christus. Wie Hij is, wat Hij gezegd heeft, wat Hij gedaan heeft, staat in het hele Nieuwe Testament centraal en daarom staat Hij ook centraal in dit boekje. Er wordt, soms expliciet en soms impliciet, bij elk hoofdstuk hiernaar verwezen. De bedoeling is dat de leerlingen leren hierdoor ook de relevantie van het Nieuwe Testament begrijpen. Jezus geeft antwoord op de levensvragen van mensen, Hij geeft het leven, Hij maakt mensen gelukkig, door Hem is er leven na de dood. De leerlingen leren dat Jezus centraal staat in het Christendom en leren daardoor de relevantie van de bestudering van het Nieuwe Testament.

Hoofdstuk 1: Inleiding

Bladzijde 2.

Alternatieve optie bij het beantwoorden van de vraag waarom het NT wel of niet belangrijk is in het leven van de leerling. De docent kan ook een klassengesprek houden over deze vraag. Verschillende leerlingen geven antwoord en de docent vraagt door en laat leerlingen op elkaar reageren.

Schrijven en praten kan ook gecombineerd worden. Leerlingen schrijven eerst allemaal zelf hun antwoord op. Vertellen dat dan aan hun buurman/-vrouw. De docent eindigt met klassikaal bespreken.

Opdracht 1:

*Het hele Nieuwe Testament gaat het om één persoon, namelijk **Jezus** Hij is als mens geboren uit een **maagd** Als kind werd Hij aanbeden door **drie wijzen** ze noemde Hem de Koning van de Joden. Hij was de Zoon van God, de lang verwachte **Messias** In zijn leven heeft Hij vele zieke mensen **genezen** zelfs heeft Hij mensen laten terugkeren uit de dood. Vanaf zijn 30^e levensjaar begon Hij de mensen te vertellen dat het Koninkrijk van God nabij was. Hij riep **twalf discipelen** en zij volgden Hem waar Hij ook heenging. Hij kreeg veel tegenstand van **de joden** Veel van hen geloofden niet dat Hij de Messias was. Ze waren zo kwaad op Hem, dat ze Hem wel wilden **vermoorden**. Uiteindelijk heeft **Judas Iskariot** Hem verraden voor 30 zilverstukken en zo kregen de Joden Hem te pakken. Ze lieten Hem geselen en daarna vermoorden zij Hem door Hem **te kruisigen**. Wat niemand had verwacht*

gebeurde toch: na drie dagen stond Hij op uit **de dood** en verscheen Hij aan zijn discipelen. Na 40 dagen bij hen geweest te zijn ging Hij naar **de hemel** Vlak daarvoor gaf Hij aan de discipelen de volgende opdracht: Ga en verkondig **het evangelie** aan alle mensen. En dat deden ze. Nadat ze van God uit de hemel op de pinksterdag **de heilige Geest** hadden ontvangen, gingen de discipelen iedereen vertellen dat Jezus de Messias is en dat Hij aan het kruis alle **zonden** van alle mensen heeft gedragen en dat als je gelooft in Hem, dat je **eeuwig leven** ontvangt.

Vragen:

1. Als je gelooft in Jezus dan krijg je eeuwig leven. Er is dus leven na de dood en dit krijg je door in Jezus te geloven.
2. Geloven in Jezus is de enige manier om tot God te komen. Het kan niet via andere goden, manieren of wegen. Alleen in Jezus is het echte leven. En alleen wat Hij zegt is de waarheid.
3. Eigen invulling.
4. Het Oude Testament staan veel **beloftes** en in het Nieuwe Testament worden deze beloftes **vervuld**.
5. Uitspraak van een profeet die spreekt namens God (vaak over de toekomst)
6. Vier kenmerken:
 - a. Hij zal een nieuw koninkrijk stichten waar totale vrede is
 - b. Hij zal zelf als rechtvaardige en almachtige koning heersen
 - c. Hij zal de zonden van de mensen vergeven
 - d. Hij zal moeten lijden om de ongerechtigheden van de mensen
7. Belofte en vervulling:

A	B	C	D	E	F	G
4	6	5	3	7	1	2

Hoofdstuk 2: Betrouwbaarheid

Documentaire

Sommige jongeren zijn op de hoogte van documentaires over de Bijbel of over Jezus die op National Geographic Channel worden uitgezonden. Als docent kun je hierop inspelen. Hieronder staat een link naar één documentaire. De docent kan het fragment laten zien er een discussie uit voort laten komen. Dit alles in het kader van betrouwbaarheid. Wat vinden de leerlingen betrouwbaar? Wat klopt er van de documentaire en wat niet?

Link naar de documentaire:

<http://natgeotv.com/nl/jesus-rise-to-power/videos>

Vragen:

1. Betrouwbaarheid is de mate waarin iets of iemand geloofwaardig of te vertrouwen is.

2. Je kunt het Nieuwe Testament betrouwbaar vinden om geloofsredenen of je kunt het betrouwbaar vinden omdat het in de geschiedenis betrouwbaar is opgesteld.
3. Er zijn drie argumenten mogelijk in totaal:
 - a. De teksten zijn geschreven door ooggetuigen.
 - b. In die tijd waren er nog veel getuigen die de juistheid van de teksten konden beoordelen
 - c. Er zijn veel manuscripten van het Nieuwe Testament
4. De Bijbel is het woord van God. Als je gelooft dat God de enige God is, dat Hij de waarheid is en niet liegt, dan is zijn woord ook betrouwbaar en de waarheid.

Verdiepingsvragen

5. Ja en nee. Het voorbeeld op bladzijde 10 illustreert deze spanning. Zie daar voor verdere uitleg.
6. Omdat Josephus zelf geen christen was. Daarom kan hij niet zeggen dat Jezus uit de dood is opgestaan en leeft.
7. Eigen mening.

Hoofdstuk 3: Wat staat er in het Nieuwe Testament?

Vragen

1. Het Nieuwe Testament bestaat uit vier evangeliën, Handelingen, 21 brieven en Openbaring.
2. Een evangelie is een levensbeschrijving van Jezus, van zijn geboorte tot zijn hemelvaart.
3. De canonvorming van het Nieuwe Testament is het samenkomen van alle losse 27 boeken tot één bundel.
4. Omdat de Bijbel origineel in het Hebreeuws en Grieks is geschreven. Dit kunnen de meeste van ons nu niet lezen. Daarom moet het vertaald worden.
5. Omdat vertalingen verouderen. Omdat sommige mensen de een bepaalde vertaling niet fijn vinden. Ze houden bijvoorbeeld niet van de NBV-vertaling omdat die te veel eigen invulling aan de tekst geeft.

Verdiepingsvragen

6. Voordelen: De Nederlandse tekst ligt heel dicht bij de originele tekst. Je blijft daar heel trouw aan. Je leest wat er in het origineel staat, weinig interpretatie. Nadelen: Soms wat lastiger te begrijpen, niet doelgericht vertaald.
7. Eigen mening.

Opdracht 1: Alternatief

In het boek wordt voor deze opdracht 1 Timotheüs 2:5 gebruikt.

De docent kan ook de leerlingen zelf een tekst laten uitkiezen uit het Nieuwe Testament. De opdracht wordt dan iets uitgebreider en kost meer tijd. De docent kan

eventueel een computerlokaal reserveren en de leerlingen er één les aan laten werken.

Dan is de opdracht als volgt:

Wat moet je doen?

1. Kies een stukje tekst uit het Nieuwe Testament.
 - Dat stukje moet minimaal 5 en maximaal 10 verzen lang zijn.
 - Het maakt niet uit of het stukje uit een evangelie of een brief komt.
2. Ga naar www.biblija.net
3. Zoek je Bijbelgedeelte op in minstens 2 vertalingen.
 - 1 vertaling moet een oude vertaling zijn (Statenvertaling of NBG '51)
 - 1 vertaling moet een nieuwe vertaling zijn (NBV, Groot Nieuws of **Het Boek** -> **die vertaling vind je op www.biblegateway.com**
4. Zet de twee vertalingen naast elkaar of onder elkaar in Word.
5. Lees beide stukjes een paar keer goed door.
6. Schrijf nu een review over deze twee vertalingen. Welke vind je fijner om te lezen? En waarom? Kun je voor- en nadelen noemen van de beide vertalingen? Het moet **50-100 woorden** zijn.

Hoofdstuk 4: De evangeliën

Dit hoofdstuk bevat veel tekst. Door middel van de werkvorm 'experts' kan de docent wisseling aanbrengen in het doceren van de lesstof. De opdracht gaat als volgt: (Stap D kan ter wille van de tijd overgeslagen worden).

- A. De leerlingen worden in groepjes van vier ingedeeld.
 - B. Binnen het groepje krijgt iedere leerling één evangelist (en evangelie).
 - C. Individueel: Iedere leerling gaat zijn eigen evangelist goed bestuderen met behulp van de methode. Er wordt een samenvatting gemaakt en er worden steekwoorden opgeschreven.
 - D. Check met de experts: Alle 'Mattheüs'-leerlingen gaan bij elkaar zitten (en zo ook de andere evangelisten). Ze vertellen aan elkaar wat ze gevonden hebben en hoe hun samenvatting en steek woorden luiden. Ze perfectioneren hun samenvatting en steekwoorden.
 - E. Terug naar de originele groep: Nu komen de leerling weer bij elkaar en vormen het originele viertal waarin alle vier de evangelisten in voorkomen. Ze vertellen elkaar, ieder als expert van zijn eigen evangelist, over hun bevindingen. De andere leerlingen maken aantekeningen bij het verhaal van de sprekende expert.
-
1. **Opdracht.** Kies een tekst uit of een geschikt stukje film om met de leerlingen te lezen of te kijken. Iedere leerling leest of kijkt naar het gekozen stuk. Vervolgens gaan vier leerlingen naar de gang toe. De docent laat eerst leerling 1 naar binnen komen. Deze moet verslag doen van wat hij net heeft gelezen of gekeken. Daarna komt leerling 2 naar binnen en doet precies het zelfde. Leerling 3 en 4 doen dat ook. Uiteindelijk zijn er vier verslagen gekomen van wat alle leerlingen hebben gezien en gehoord. Deed iedere

leerling het precies het zelfde? Waren er aanvullingen? A.d.h.v. deze opdracht kan de docent uitleggen wat het voordeel is van de meerdere evangeliën.

2. Mattheüs en Johannes gaan allebei gelijk op de roep van Jezus in. Ze laten alles achter en volgen Hem gelijk. Verder eigen mening.
3. Johannes heeft zijn evangelie geschreven met het doel dat de mensen in Jezus zouden geloven, de beloofde Messias, de Zoon van God. En dat ze daardoor het leven hebben door God.
4. Zeven uitspraken "Ik ben ..." van Jezus:
 1. Ik ben het brood des levens.
 2. Ik ben het licht van de wereld.
 3. Ik ben de deur der schapen.
 4. Ik ben de goede herder.
 5. Ik ben de opstanding en het leven.
 6. Ik ben de weg, de waarheid en het leven.
 7. Ik ben de ware wijnstok.
5. Eigen invulling.

Hoofdstuk 5: De leefwereld van de eerste christenen

1. Ja. *Geef dan wat van de keizer is aan de keizer.*
2. Dat het geoorloofd is om aan de keizer belasting te betalen, maar je moet God geven wat Hem toekomt, dat betekent bijvoorbeeld dat je de keizer niet mag aanbidden als God, maar dat die eer alleen God toekomt.
3. De discipelen plukken aren. Dat is *werk/arbeid*. Dat mag niet op de sabbat volgens de Farizeeën.
4. De sabbat is er voor de mens om te rusten. Als je dan heel druk bent met het volgen van allerlei regeltjes, dan kom je helemaal niet tot rust!
5. Als je een visser van mensen bent, dan vertel je mensen over het goede nieuws dat Jezus de Zoon van God is en dat als je in Hem gelooft je eeuwig leven hebt. De discipelen moesten mensen vissen. Ze hielden hen het voer voor (het evangelie) in de hoop dat ze zouden bijten (geloven).

Hoofdstuk 6: Handelingen

1. De discipelen waren Jezus' getuigen. Dat betekent dat ze de dingen die ze gezien en gehoord hadden van Jezus moesten doorvertellen aan andere mensen.
2. Ze moesten zich afkeren van hun oude leven vol van zonden (foute dingen). Ze moesten zich richten naar God en in Hem geloven en stoppen met zondigen.
3. Vervolging betekent: "Met vijandelijke bedoelingen volgen". Het betekent dat iemand je kwaad wil doen. Voorbeeld: Stefanus die gestenigd werd vanwege zijn geloof.
4. Het feit dat nu veel Nederlanders geloven in God komt omdat ongeveer 2000 jaar geleden de apostelen naar de heidenen gingen om over Jezus te vertellen. Zo is de God van de joden ook de God van de heidenen geworden en zo, konden wij als Nederlanders, ook van Hem horen en in Hem geloven.
5. De scheidingsmuur in de tempel:
 - a. De wereld van de heidenen en die van de joden

- b. De heidenen mochten niet in de tempel komen, alleen in de hof er om heen. Jezus heeft de muur, figuurlijk, weggebroken. De heidenen mogen dus ook in de tempel komen, om dicht bij God te zijn.
 - c. Dat niet alleen de joden in God mogen geloven maar ook de heidenen. Joden en heidenen zijn geen vijanden meer, maar ze kunnen vrede met elkaar hebben als ze allebei geloven in God.
- 6. Geldzucht en afgoderij
 - a. Geldzucht = sterke begeerte/ verlangen naar geld
 - b. Als je heel veel verlangt naar geld en om rijk te zijn dan wordt dat een doel wat je wilt halen. Dat doel wordt dan ontzettend belangrijk voor je. De Bijbel zegt dan dat het een (af)god wordt die je aan het dienen bent. De Bijbel waarschuwt voor zulke afgoden.

Hoofdstuk 7: De brieven

1. Bemoedigen = moed inspreken.
2. Christenen mogen niet doen wat ze maar willen. Ze moeten God gehoorzamen en volgens zijn wil leven. Zeggen dat je in God gelooft en er niet naar handelen maakt dat je onbetrouwbaar wordt, schijnheilig, een lachertje.
3. Je wordt volmaakt als je in Jezus gelooft, omdat Hij je zonden weg wast.
4. Eigen invulling.
5. Je naaste is iedereen, niet alleen je vrienden, maar ook je vijanden (de mensen die je niet graag mag -> Samaritaan).
6. In de brieven wordt de inhoud van het geloof goed uitgelegd. Die inhoud is niet tijdgebonden. Dat betekent dat de inhoud van het geloof voor mensen toen belangrijk was, maar ook nog voor mensen nu. Die inhoud is niet veranderd en vormt nog steeds de basis van het geloof in God.

Hoofdstuk 8: Openbaring

1. Hij bleef de mensen vertellen over Jezus, terwijl de overheid dit hem verbood. Toen hij het toch bleef doen, werd hij gevangengenomen en op het eiland Patmos gezet. Waarschijnlijk heeft hij daar slavenarbeid verricht.
2. De Openbaring is niet van Johannes maar van Jezus. Jezus heeft door middel van een engel deze openbaring aan Johannes doorgegeven.
3. Een blauwdruk is een plan wat nog uitgevoerd moet worden. In Openbaring staan veel dingen over de toekomst. Christenen verschillen in mening of je precies kunt weten wat en wanneer er iets zal gebeuren.
4. Symboliek.
 - a. Symboliek betekent: "Toepassing of gebruik van een symbool of symbolen". Een symbool is een voorstelling/teken wat iets anders voorstelt.
 - b. Getallen (7 - volmaaktheid, 12-volk van God (12 stammen), 1000 (eeuwig))
5. Bij het laatste oordeel worden alle mensen die ooit geleefd hebben geoordeeld. Hun daden worden onder de loep genomen. Ook wordt gekeken of zij in Jezus hebben geloofd. God veroordeelt alle mensen die niet hebben willen geloven in zijn Zoon en spreekt de mensen die dat wel gedaan hebben vrij.
6. Eigen mening.

7. Dat is de plek waar het eeuwige leven zal plaatsvinden voor de mensen die in God hebben geloofd.
8. De voorwaarde is het geloof in Jezus, dat Hij je zonden heeft gedragen aan het kruis en daarna is opgestaan. Alleen dan kun je tot God komen, alleen in Jezus is het eeuwige leven. Het Nieuwe Testament is daar heel duidelijk over.

360 GRADEN FEEDBACKFORMULIEREN AFSTUDEERBEGELEIDER EN OPDRACHTGEVER

Naam Student: Luuk de Jong

Naam feedbackgever: Hendrik Jan de Bie (Begeleider CHE)

Functie: Begeleider

Datum: 11-07-2013

Handtekening:

A. Mate waarin kandidaat <u>Kennis en inzicht</u> gebruikt bij het maken van keuzen		
Toelichting ²² De student heeft gebruik gemaakt van de gangbare literatuur en voldoet daarmee aan de eisen.	Advies voor cijfer 7.5	
B. Het proces van onderzoek (argumenteren, gegevens verzamelen, interpreteren, concluderen)		
Toelichting Dit is allemaal op voldoende wijze gebeurd. De student heeft hierin ook een grote mate van zelfstandigheid getoond.	Advies voor cijfer. 7.5	
C. Relevantie voor het beroep		
Toelichting Het afstudeerproject heeft geleid tot een zeer bruikbaar deel van een methode	Advies voor cijfer. 8.0	
D. Leren en reflecteren		
Toelichting Tijdens het begeleidingsproces heeft de student open gestaan voor feedback en ook op zijn leerproces gereflecteerd.	Advies voor cijfer. 7.5	

Naam feedbackgever: Adryan Nijland (Opdrachtgever)

Functie: Docent

Datum: 10 juli 2013

Handtekening:

A. De mate waarin kandidaat <u>Kennis en</u> inzicht gebruikt bij het maken van keuzen		
Toelichting Luuk heeft voldoende literatuur gelezen, die hij goed heeft samengevat in het project verslag. Op basis daarvan maakt hij keuzes, maar ook op basis van eigen ideeën. In methode zie ik in de basis wel zijn eigen keuzes terug, al vind ik de didactische keuzes qua opdrachten eenzijdig en zou dit nog meer uitgewerkt moeten worden.	Advies voor cijfer: 7,0	
B. Het proces van onderzoek (argumenteren, gegevens verzamelen, interpreteren, concluderen)		
Toelichting Dit onderdeel m.i. ruim voldoende. Wellicht dat er meerdere oplossingsalternatieven aangedragen konden worden, maar over het algemeen is de argumentatie logisch en de verzamelde gegevens m.b.t. zijn onderzoek realistisch.	Advies voor cijfer: 7,5	
C. Relevantie voor het beroep		
Toelichting In overleg met de opdrachtgever is er, naast het onderzoek, een methode ontwikkeld. Vanzelfsprekend is een dergelijk product relevant voor het beroep. Ook de achtergrondinformatie heeft een duidelijke meerwaarde.	Advies voor cijfer: 8,0	
D. Leren en reflecteren		
Toelichting Luuk staat open voor feedback en wil graag leren. Hij vindt het prettig om te reflecteren op zijn eigen functioneren en vooral	Advies voor cijfer:	

als hij inde praktijk ergens tegenaan loopt. Zijn persoonlijkheid is stabiel en denkt regelmatig na over zijn rol als docent. Verder heeft hij met succes een bijeenkomst georganiseerd, waarin zowel docenten van de CHE als sectieleden van de sectie GD hebben geparticipeerd.	8,0	
---	-----	--

PUBLIKATIE VOOR EEN VAKBLAD

Afstudeerproject van Luuk de Jong

Begeleider: H.J. de Bie

Beoordelaar: J. van der Plas

Stageschool: CSG Het Streek in Ede.

Onderwerp: Nieuwe methode godsdienst voor CSG Het Streek, tweede klassen Havo/Vwo

Publicatie over de projectuitkomsten

Het schrijven van een godsdienstmethode vraagt veel denkwerk. Dit komt vooral omdat 'de jeugd van tegenwoordig' vervreemd is met de inhoud van het Nieuwe Testament. Hoe breng ik deze inhoud, die van levensbelang is voor zoveel mensen, in verbinding met de leefwereld van jongeren anno 2013? Met deze vraag in mijn achterhoofd heb ik, Luuk de Jong, een nieuwe godsdienstmethode geschreven voor de leerlingen van CSG Het Streek in Ede.

In het schooljaar 2012-2013 liep ik stage als godsdienstleraar op CSG Het Streek in Ede. Na een half jaar kwam het afstuderen voor mij inzicht. Het was een mooie uitkomst dat de sectie godsdienst van mijn stageschool een geschikte opdracht had klaarliggen. Bij het vak godsdienst werkt men namelijk met zelfgeschreven methodes. In het tweede leerjaar staat het Nieuwe Testament centraal en dit wordt behandeld in vier boekjes, elk voor een kwart van het jaar. Mijn opdracht was om de eerste twee boekjes (Ontstaan van het Nieuwe Testament en De Evangelisten) te herenigen en te vernieuwen. De vernieuwde methode beslaat nu het ontstaan en de gehele inhoud van het Nieuwe Testament, niet slechts de Evangelisten.

Het is een stevig informatief boek geworden om de leerling een goede introductie in het Nieuwe Testament te geven. Vanuit mijn eigen visie heb ik het 'kennisoverdracht'-principe hooggehouden, in een onderwijscultuur waar dit verloren lijkt te gaan. De methode gaat uit van drie doelen. Het eerste is dat de leerling inhoudelijk zijn kennis verdiept over het ontstaan van het Nieuwe Testament en ook de algemene inhoud van het Nieuwe Testament, waarbij op het laatste onderwerp de nadruk ligt. Het tweede doel is dat de methode de aangeboden informatie weet te verbinden met de leefwereld van jongeren. De secularisatie in ons land heeft er namelijk voor gezorgd dat de vanzelfsprekendheid en bekendheid van het christelijk geloof langzaam verdwijnt. Vanuit de eerste twee doelen vormt zich het derde, namelijk dat de leerling aan het einde van het methode zijn eigen visie op het Nieuwe Testament kan verwoorden. Door de methode heen zijn er verschillende momenten waarop de leerling zijn eigen visie of mening moet verwoorden, schriftelijk of mondeling. Hierdoor doorleven de leerlingen de inhoud zelf en kan, overeenkomstig de hoop van de auteur, de inhoud een kostbare, blijvende waarde behouden voor de leerling.

Het eindresultaat, de methode, rust op een stevige basis van theoretisch en praktijkgericht onderzoek. Ik heb namelijk de godsdienstpedagogische literatuur bestudeerd om er achter te komen hoe je een brug slaat van de inhoud van het geloof naar de leefwereld van jongeren anno 2013. Maar om er werkelijk achter te komen waar de interesses van de leerlingen liggen, heb ik op mijn stageschool praktijkonderzoek gedaan door middel van een enquête.

Ongeveer in het midden van mijn onderzoek heb ik samen met een collega student, Anita van Gils, een workshop dialogisch leren georganiseerd. Hierdoor was ik in staat om mijn afstudeerproject voor te leggen aan vakdocenten van de CHE en godsdienstdocenten van Het Streek. Ieders inbreng vanuit zijn of haar eigen vakgebied heeft er voor gezorgd dat het een waardevolle bijeenkomst was. De uitkomsten van de bijeenkomst hebben mij een frisse, nieuwe blik gegeven op verbinding tussen het Nieuwe Testament en de leerlingen.

De methode gaat in de zomer door de drukpers en in het nieuwe schooljaar wordt hij gebruikt. De maker hoopt van ganser harte dat leerling en docent door de methode een verlangen krijgen om meer van het Nieuwe Testament te weten komen, om uiteindelijk de Auteur zelf te leren kennen.

SAMENVATTING

Afstudeerproject van Luuk de Jong

Begeleider: H.J. de Bie

Beoordelaar: J. van der Plas

Stageschool: CSG Het Streek in Ede.

Onderwerp: Nieuwe methode godsdienst voor CSG Het Streek, tweede klassen

Havo/Vwo

Samenvatting van het onderzoek

In het schooljaar 2012-2013 heb ik, mijn afstudeerproject uitgevoerd op mijn stageschool Het Streek. Bij de sectie godsdienst op deze school werkt men met zelfgeschreven methodes. In het tweede leerjaar staat het Nieuwe Testament centraal. Mijn opdracht was om de eerste twee boekjes van dit leerjaar (*Ontstaan van het Nieuwe Testament* en *De Evangelisten*) te herenigen en te vernieuwen. De vernieuwde methode beslaat nu het ontstaan en de gehele inhoud van het Nieuwe Testament.

De methode gaat uit van drie doelen, namelijk: (1) De leerling verdiept inhoudelijk zijn kennis over het ontstaan, maar met name de algemene inhoud van het Nieuwe Testament. (2) De methode verbindt de aangeboden informatie met de leefwereld van jongeren. (3) De leerling verwoordt zijn eigen visie op het Nieuwe Testament.

De methode rust op een stevige basis van theoretisch en praktijkgericht onderzoek. Door het bestuderen van de godsdienstpedagogische literatuur ben ik er achter gekomen hoe je een brug slaat van de inhoud van het geloof naar de leefwereld van jongeren. Maar om er achter te komen waar de interesses van de leerlingen liggen, heb ik op mijn stageschool een enquête afgenomen.

Ongeveer in het midden van mijn onderzoek heb ik samen met een collega student, Anita van Gils, een workshop dialogisch leren georganiseerd. Hierdoor was ik in staat om mijn afstudeerproject voor te leggen aan vakdocenten van de CHE en godsdienstdocenten van Het Streek. De uitkomsten van de bijeenkomst hebben mij een frisse, nieuwe blik gegeven op verbinding tussen het Nieuwe Testament en de leerlingen.